

Transcript (woordelijk verslag)

**van de vergadering van de
Provinciale Staten van Drenthe**

---

gehouden op 14 februari 2024

Transcript

Vergadering van Provinciale Staten van Drenthe

Woensdag 14 februari 2024

Locatie: Statenzaal van het Drents Parlement

Aanwezig:

mevrouw J. Klijnsma, voorzitter

de leden:

de heer C.S. van den Berg (BBB)
mevrouw B. van den Berg-Slagter (ChristenUnie)
mevrouw W.G. Bolhuis-van Unen (BBB)
de heer E. Bos (GroenLinks)
de heer R.A.A. Bosch (PvdA)
de heer G.B.H. Brandsema (ChristenUnie)
de heer J.P. Brouwer (BBB)
de heer B. van Dekken (CDA)
mevrouw G.J. Dijkers (SP)
de heer P. Edelman (BBB)
mevrouw S. Hilgenga-van Dam (CDA)
de heer M. Jansen (BBB)
mevrouw A.A. Jongman (BBB)
de heer J. Kerssies (BBB)
mevrouw A.M. Kleine Deters (D66)
mevrouw H. Koning (BBB)
mevrouw M. Kramer-Hammenga (Volt)
de heer H. Loof (PvdA)
mevrouw S.A. Maris-Brouwer (BBB)
mevrouw F.S. Mensen-Maat (PvdA)
mevrouw L.G.T. Mestemaker (BBB)
mevrouw H. Mulder (VVD)
mevrouw C.E. Niessink (Forum voor Democratie)
de heer J.R. Oosting (VVD)
Statenlid S.J. Peeks (Partij voor de Dieren)
de heer J. Puper (PvdA)
de heer A.K. Schoenmaker (Sterk Lokaal Drenthe)
de heer H.G.J. Schuinder (BBB)
de heer B. Schütte (BBB)
de heer H.L. Smeenge (BBB)

mevrouw A. Udinga (VVD)
de heer N.A. Uppelschoten (PVV)
de heer G.A. Veltrop (BBB)
mevrouw M. Veltrop-de Wilde (BBB) (aanwezig vanaf agendapunt H-1)
de heer C. Vianen (VVD)
de heer A. Vorenkamp (PVV)
de heer W.H. Vossebeld (BBB)
de heer S.K.D.S. Zandvliet (SP)
de heer J. van der Zee (BBB)
Statenlid R.R.M. Zuiker (Partij voor de Dieren)
de heer G. Zuur (CDA)

mevrouw S. Buissink, griffier

Voorts aanwezig de leden van het college van GS:

de heer J. Otter (BBB)
de heer E. van Dijk (BBB)
mevrouw Y.M. Turenhout (PvdA)
mevrouw W.M. Meeuwissen-Dekker (VVD)
de heer H.G. Jumelet (CDA)

Afwezig:

de heer H. Omlo (JA21)
de heer S.R. Pormes (LijstPormes)

A. Opening

De voorzitter: Dames en heren, van harte welkom bij de eerste vergadering van onze Staten in 2024 en ik heet speciaal... Ik ga u geen gelukkig nieuwjaar meer wensen, trouwens, want dat is natuurlijk... dat hebben we in een eerder stadium gedaan. Ik heet speciaal welkom vandaag de deelnemers van Gasten aan de Staten, die een deel van onze vergadering bijwonen en deze keer zijn te gast onder andere de dames van Vrouwen van Nu uit Uffelte. Hè, dames? [Applaus] Heel goed. En zij hebben vandaag om de leiding van mevrouw Niessink van Forum voor Democratie en de heer Zuur van het CDA kennis gemaakt met het reilen en zeilen hier in ons provinciehuis. Dus welkom. En ik ga ervan uit dat er nu ook een delegatie vanuit de boeren is aangeschoven, want ik zag dat er met... [Geluid uit de zaal] Goed zo. [Applaus] Ik zag dat er met stoelen gesleept werd, dus iedereen past erin, mag ik hopen? Dat doet me deugd en we gaan met zijn allen er een mooie vergadering van maken. En ik zeg het nog maar een keertje: kijk, vanuit de publieke tribune, één keer de handen op elkaar was mooi, maar dat is het dan ook, want we gaan hier debatteren met de Statenleden. Vanmiddag worden de heer Kuit van de VVD en de heer Van Heel van Volt benoemd als bijzonder commissielid. Beide heet ik alvast van harte welkom. Waar zijn ze? Ik zie één... Ja, ik zie twee handjes. Helemaal goed. Daar komen we straks op terug. En we nemen vandaag ook van iemand afscheid en daarom wil ik eerst kort het woord richten tot de heer Bert Peters. Jawel. En ik weet dat hij aanwezig is, want ik heb hem net goedendag gezegd. En weet je, Bert, ga maar even staan, want ik denk dat dat wel goed is. [Applaus] Kijk, dames en heren, Bert Peters neemt vandaag afscheid als beleidsmedewerker van de CDA-fractie. En het is helemaal niet gebruikelijk dat we hier fractiemedewerkers uit swingen, als ik me zo mag uitdrukken, maar voor de heer Peters wil ik graag een uitzondering maken, want hij heeft een hele lange staat van dienst bij ons Drents Parlement. Beste Bert, je neemt vandaag afscheid van meer dan tien jaar als beleidsmedewerker van de CDA Statenfractie. Je begon op 1 januari 2014, dat is al drie Statenperiodes terug, als beleidsmedewerker. En je bent nog veel langer verbonden aan het Drents Parlement, want je was van 1999 tot 2011 Statenlid namens het CDA. In deze periode was je van 2007 tot 2011 ook vier jaar voorzitter van de Statencommissie, die toen Bestuur, Financiën en Economie (BFE) heette. Op 9 maart 2011 nam je afscheid als Statenlid en toen ben je voor je verdiensten Koninklijk onderscheiden als Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Nu neem je vandaag afscheid, definitief, van je werk voor de CDA Statenfractie. En van de griffier heb ik begrepen dat de samenwerking... van Simone heb ik dat begrepen, altijd uitermate plezierig was en ook vanuit de CDA-fractie hoor ik alleen maar lovende woorden over jou, Bert. Ik heb van de fractievoorzitter van het CDA begrepen dat zij, dus de CDA-fractie, jou en je vrouw Ans binnenkort hulde en aandacht zullen geven. Dus hoe dat eruit gaat zien, ik heb geen flauw idee, maar ik ga ervan uit dat het feestelijk zal zijn. En ik wil je namens de Staten hartelijk bedanken voor al het werk wat je voor Drenthe hebt gedaan en in het bijzonder natuurlijk voor het CDA. En ik heb begrepen dat de fractievoorzitter van het CDA - en Bart, dan moet jij dus op gaan staan en ergens bloemen vandaan toveren - want die gaat jou nu een bloemetje aanbieden. Dank je wel, Bert. [applaus] Kijk, dat is mooi.

B. Mededelingen

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan gedeputeerde Jumelet, want die heeft het woord gevraagd voor een mededeling. En dat gaat, als ik goed geïnformeerd ben, over het Kastelenboek. En, dames en heren, het is vandaag natuurlijk een bijzondere dag, 14 februari. Heer Jumelet, aan u het woord.

Gedeputeerde Jumelet: Ja, voorzitter, misschien wat ongebruikelijk, maar we vragen aandacht voor Valentijnsdag. En de Statenleden hebben op hun plek een Kastelenboek zien liggen, met daarbij ook

een uitnodiging. En dat Kastelenboek, dat heeft vooral te maken met het EK wielrennen. We hebben dat EK in september natuurlijk gehad met elkaar in onze mooie provincie. Europa heeft ernaar kunnen kijken, naar hoe Drenthe erbij ligt en dat is geweldig mooi, ook in beeld gebracht. Op enig moment was er ook sprake van... Ja, dan moet je ook iets vertellen als het op TV komt, van de omgeving en toen is het Kastelenboek gemaakt. En het Kastelenboek is gemaakt door één van onze medewerkers. Heel veel vrije tijd is daarin gaan zitten, voordat u denkt dat dat dan allemaal hier op kantoor gebeurt. Maar heel veel vrije tijd is daarin gaan zitten en dat is Hanna Dons gemaakt en ze staat daar achterin, één van onze mensen van communicatie. Een eigen product, dus. En het ligt op uw desk en ik heb gemeend u dat ook willen overhandigen, juist vandaag, op deze Valentijnsdag. En Hanna heeft er ook nog een mooi gedicht bij gemaakt, bij de uitnodiging en dat is een uitnodiging voor het Sportgala wat 4 maart aanstaande plaatsvindt. Daaraan voorafgaand is ook nog een bijeenkomst om met elkaar over sportbeleid ook nog wat te spreken. Meld u aan. Het gedicht, op Valentijnsdag. Het liefste Drentse woord van 2023 heeft u vast gehoord. Drents voor 'meisje' is poëzie: wichie, maagie of mae-gie. In 2023, het jaar van de wielersport, was voor mij het liefste woord Laporte. Of misschien toch Bredewold, ze gingen allebei voor gold. Deze Valentijn markeren we 'n mijlpaal: de liefde voor Drenthe ging internationaal. Van Vries tot aan Nieuw Amsterdam, eindigend op het dak van de VAM. Drenthe, de Oerprovincie onbetwist, lieten we zien aan elke journalist. Drenthe telt, het is niet veel, toch zeker één kasteel. Een geschenk en een verzoek aan de Staten - zullen we over onze liefde voor sport eens doorpraten? En terugblikken tijdens een dinner-date - zo maken we het Sportgala compleet. Van harte uitgenodigd, Statenleden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Jumelet. En we hebben allemaal het Kastelenboek op de tafels aangetroffen. Mooi. Een cadeautje op deze Valentijnsdag, zou je kunnen zeggen. Ik geef graag het woord aan gedeputeerde Meeuwissen, want zij heeft het woord gevraagd voor een mededeling.

Gedeputeerde Meeuwissen: Dank u wel, voorzitter. De toon is een beetje gezet, maar ik u teleurstellen, het is niet op rijm. Jammer. Maar toch wil ik graag uw aandacht even vragen, op maandag 26 februari - dus dat is niet op een woensdag, maar op een maandag - hebben we een bijeenkomst... Is er georganiseerd voor raadsleden en Statenleden in Emmen en dat is bij de Greenwise Campus, het innovatiecentrum. We hebben daar net ook met elkaar een groot bedrag voor beschikbaar gesteld, dus het is denk ik voor u ook heel interessant om daarbij aanwezig te zijn. En daar leert u meer over de Dutch TechZone, waarin we heel actief zijn en over dat innovatiecentrum, maar juist ook de manier waarop we samenwerken als ondernemers, onderwijs en overheden. Dus het is denk ik heel interessant voor u om daar kennis van te nemen, van hoe zit dat allemaal in mekaar en wat voor mooie dingen gebeuren er allemaal in de regio. Dus dat wou ik niet nalaten om nog even onder uw aandacht te brengen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Meeuwissen. Dan kan ik u melden dat er bericht van afwezigheid is ontvangen van mevrouw Veltrop van de BBB, de heer Omlo van JA21 en de heer Pormes van de LijstPormes. En ik wil vanaf deze plek graag de heer Pormes van harte beterschap wensen en een voorspoedig herstel. En hij heeft bloemen ontvangen namens u allemaal bij zijn thuiskomst uit het ziekenhuis. En dan tenslotte heb ik ook nog... Ja, dat is wel een verdrietige mededeling, want de afgelopen vrijdag is na een heel lang ziekbed Wikje Huisman overleden. Wikje was sinds 2018 als ondertelelaar en verslaglegger in dienst van onze Staten en de griffie mist nu een fijne en betrokken collega. En we wensen de familie van Wikje echt alle sterkte toe.

C. Vaststelling van de agenda

De voorzitter: Dames en heren, dan gaan we nu de agenda vaststellen en gelet op de aanwezigheid van onze boeren deze middag, doe ik bij deze een ordevoorstel. Ik stel voor om agendapunt H-3, en

dat is het agendapunt over het Vervolgproces DPLG, naar voren te halen en als eerste inhoudelijk besprekingspunt te bespreken. Kunt u hiermee instemmen? Dat is het geval. Fijn. Agendapunt H-3 wordt daarmee H-1 en H-1 en H-2 worden respectievelijk H-2 en H-3, dus dan heb ik het over de Startnotitie Omgevingsvisie en over het Beleidskader Privacy. Oké? Fijn. De fracties van de PVV en Forum voor Democratie hebben de motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over Geen dwang spreidingswet. Ik vraag u of er ingestemd kan worden met het agenderen hiervan? En ik concludeer dat dat het geval is. Dank u wel. Daarmee is de motie vreemd aan de orde van de dag van de PVV en Forum agendapunt I. De fractie van Volt heeft de motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over Aandacht voor Oekraïne, ook na twee jaar oorlog. Ik vraag u of er ingestemd kan worden met het agenderen hiervan? Dat is het geval. Daarmee is de motie vreemd aan de orde van de dag van Volt agendapunt J geworden. De fractie van de BBB heeft de motie vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over Onduidelijkheid over aanwijzing NV-gebieden. Ik vraag u of daarmee ingestemd kan worden? Dat is wederom het geval. Daarmee is de motie vreemd aan de orde van de dag van de BBB agendapunt K. En ten slotte heeft de fractie van de Partij voor de Dieren vier moties vreemd aan de orde van de dag aangekondigd over de wolf. De moties worden behandeld onder één agendapunt, dat hebben we afgesproken in het presidium. Ik concludeer... Kunt u instemmen, moet ik eerst even vragen? Ja, dat kunt u. Heel fijn. Dan is... Dan zijn deze vier moties agendapunt L van Leonard geworden en daarmee wordt de sluiting agendapunt M van Marinus. Verder kan ik u nu alvast meedelen dat, gelet op de duur van de vergadering - en ik heb natuurlijk geleerd, want vorige keer zaten we hier met rammelende maagjes - zal er zo rond een uur of 17:00 een schorsing zijn van een half uur. En dan kunnen we even iets eten. Dan staat er lasagne voor u klaar. Hier staat een Italiaans buffet, maar dat heet gewoon lasagne en daarbij is met ieders dieetwensen rekening gehouden. Zo. O, sorry. Het is meer dan lasagne alleen, want het is ook... O, jeetje. Oké. Nou, goed. Er staat in ieder geval iets te eten. Dus mochten wij niet klaar zijn, dan kunnen we na die maaltijd door met vergaderen. Maar mochten we wel klaar zijn, je weet het niet, je weet het niet, dan kunnen we natuurlijk wel gewoon samen eten en daarna richting huis. Dat is ook gezellig.

D. Vaststelling van de besluitenlijst van de vergadering van 20 december 2023

De voorzitter: Dan kom ik bij de vaststelling van de besluitenlijst van de vergadering van 20 december jongstleden. Op die besluitenlijst zijn geen tekstuele opmerkingen binnengekomen, dus ik stel voor om de besluitenlijst vast te stellen. Kan dat? Dat kan, zie ik. Mooi zo. Zo is besloten.

E. Ingekomen stukken

De voorzitter: Dan ben ik bij agendapunt E. Bij deze stellen we de lijst van ingekomen stukken vast. Kan dat? Ja, dat kan. Mooi zo.

F. Rondvraag

De voorzitter: Dan zijn we bij agendapunt F en dat is de rondvraag. Er zijn vier rondvragen ingediend, twee door de fractie van het CDA, één door de fractie van D66 en één door de fractie van de Christen-Unie. Gelet op de duur van de vergadering, verzoek ik u allen behoorlijk to the point te zijn en ik begin met de fractie van het CDA en die rondvraag gaat over de indirecte gasschade. Ik geef het woord aan mevrouw Hilgenga. Mevrouw Hilgenga, gaat uw gang. Pardon?

De heer Van Dekken: Ik stel vast dat mijn collega aan het zoeken is in het systeem om de rondvraag te vinden. Misschien kunt u, voorzitter, de volgende eerst doen?

De voorzitter: Oké, ik hoop dat dan... Even kijken hoor. De financiële problemen van de schaapskuddes ook nog niet? Nee? Dan ga ik naar D66. Heeft D66 de boel voor de bril? Helemaal goed. Mag ik aan mevrouw Kleine Deters vragen of zij een rondvraag wil stellen over de schadeclaims co-vergisters? Gaat uw gang.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel, voorzitter. Wilt u dat vanaf het kathedoor of vanaf de plaats?

De voorzitter: Doet u het maar vanaf de plaats.

Mevrouw Kleine Deters: Goed. Dank u wel, voorzitter. De volgende rondvraag zou D66 graag willen stellen: nu gebleken is dat de vondst van amfetamine in het digestaat, het restproduct in de vergistingsinstallatie van co-vergisters, niet toegevoegd blijkt te zijn en er onterecht een besluit tot stilleggen van de co-vergisters is opgelegd, zijn er schadeclaims ingediend. Althans halen wij uit de media. De vraag die D66 heeft en graag beantwoord wil zien, is betreffen dit ook co-vergisters in Drenthe? En zo ja, waaruit bestaan deze claims? Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik geef het woord aan de heer Otter vanuit het college.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Ik heb het ook gelezen van die schadeclaims. We hebben nog eens even heel goed rondgevraagd hier in het Provinciehuis. Ons zijn geen schadeclaims bekend. Niet alles wat in de krant staat klopt dan schijnbaar altijd. Wat ook eigenlijk niet helemaal klopt, voorzitter, is de opmerking dat onterecht een besluit stilleggen co-vergisters is opgelegd. Dat is een beetje een versimpeling van de ingewikkelde problematiek. Er zijn toen amfetaminen aangetroffen, die horen er niet in te zitten. Dat is aangegeven, dat je een aantal dingen daar niet meer mag. Dus toen hebben de co-vergisters zelf de zaken stilgelegd. Toen is er een onderzoeksperiode ingegaan en we hebben een tijdje nodig gehad om daar weer met elkaar een besluit over te nemen. Dus ik denk dat het besluit wat toen genomen is, dat dat niet onterecht was, maar dat dat op dat moment wel naar de situatie toen een terecht besluit was.

De voorzitter: Dank u wel, heer Otter. Heeft u nog een vervolgvraag mevrouw Kleine Deters?

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik kon het niet helemaal goed verstaan. Toen de gedeputeerde Zei 'stilleggen' verstond ik dat hij zei dat de betrokkenen zelf besloten hadden stil te leggen. Of dat de provincie besloten heeft tot stillegging?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Het is maar altijd hoe je het een beetje wil zien. Wij hebben vanuit de bevoegde gezagen, dat is ook niet alleen de provincie, dat zijn ook gemeentes, en er waren ook drie provincies en 11 gemeentes, die hebben vanuit de Omgevingsdiensten met elkaar gezegd: wij sturen een brief naar al die co-vergisters waar amfetamines in het digestaat zit. En wij hebben aangegeven: dat hoort er niet in te zitten en u mag er dus niks meer mee. Toen hebben wij niet gezegd: u moet de boel stilleggen. Alleen dat is wel een logische gevolgtrekking geweest van de co-vergisters zelf.

De voorzitter: Dank u wel, heer Otter. Dan gaan we naar de volgende rondvraag, de fractie van de ChristenUnie heeft een rondvraag ingediend over de voorrangssituatie fietsers op rotondes binnen de bebouwde kom. Ik geef het woord aan de heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter, het is ook namens GroenLinks en het CDA. Drenthe is de fietsprovincie van Nederland en om die koppositie vast te houden, moeten we proberen de wet van de remmende voorsprong voor te blijven. Drenthe doet veel om fietsen te stimuleren, maar op rotondes binnen de bebouwde kom zetten we de auto helaas nog steeds op één. 7 maart komen de Drentse wethouders en gedeputeerden verkeer weer bij elkaar in de zogenaamde Mobiliteitsraad en daar worden ze bijgepraat over de laatste stand van zaken met betrekking tot de voorrangssituatie voor fietsers op rotondes binnen de bebouwde kom. Als ChristenUnie, GroenLinks en het CDA willen we de fietsprovincie van Nederland blijven, waar het gaat, goed leven is in onze dorpen en steden. We zien dan ook graag dat de Drenthe zich gaat voegen naar de landelijke richtlijn om fietsers voorrang te geven op rotondes binnen de bebouwde kom, zoals de meerderheid van rotondes in Nederland is ingericht, waarbij het standpunt van PS een wens is omdat uiteindelijk de gemeenten er zelf over gaan. Om als PS de gedeputeerde een helder meerderheidsstandpunt mee te kunnen geven, hebben wij de volgende twee vragen voor de gedeputeerde. Eén: kan de gedeputeerde toezeggen dat PS schriftelijk wordt teruggekoppeld over de Mobiliteitsraad van 7 maart? En twee, voorzitter: kan de gedeputeerde toezeggen dat het onderwerp voorrangssituaties voor fietsers op rotondes binnen de bebouwde kom te behandelen tijdens de technische vervolgsessie over mobiliteit, die sowieso gehouden gaat worden, omdat tijdens de vorige technische sessie niet alle onderwerpen behandeld zijn? Zodat alle fracties onderbouwd een keuze kunnen maken of ze fietsers voorrang willen geven op rotondes. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Brandsema. De heer Jumelet namens het college.

Gedeputeerde Jumelet: Dank u wel, voorzitter. Dank voor deze vragen. Drenthe is de fietsprovincie. Ik ben blij dat dat breed onderschreven wordt, want dat is wel heel mooi om ook steeds uit te blijven stralen. En het is ook gewoon zo, dus dat houden we vast met elkaar. Maar u legt wel de link direct met de voorrang op de rotondes. En ik denk dat daar nog wel bij moet worden opgemerkt dat het vooral gaat ook over verkeersveiligheid. Maar goed, dat is allemaal aan de orde op enig moment. Dus die discussie gaan we hier nu niet voeren. Maar naar uw vragen, tweetal, die gaan over kan ik iets toezeggen als het gaat om de Mobiliteitsraad van 7 maart. Ik maak daarbij de opmerking dat dat de eerste keer is na lange tijd dat we het weer over dit onderwerp gaan hebben. Ik denk dat daar nog niet een uitkomst is van een discussie, maar ik denk wel dat het goed is om u te informeren bij die tweede vraag die u stelt. Namelijk bij die vervolgsessie over mobiliteit, over hoe de stand van zaken is. Ik denk dat u er baat bij hebt om ook te weten wat vooral gemeenten hiervan vinden en wat ze gaan besluiten, om vervolgens dan ook de discussie hier of op enig moment te kunnen voeren. Dus ik ga u in ieder geval informeren naar aanleiding van 7 maart of dat schriftelijk gaat gebeuren. Of het in een verslag staat of iets dergelijks, daar houdt nog even het voorbehoud op, omdat dat ook aan de gemeente, aan de deelnemers van die Mobiliteitsraad is om dat met elkaar te willen. Vervolgens stel ik ook vast dat we uiteraard u zullen informeren bij dat moment, bij die sessie die we ook hebben afgesproken, u zullen informeren over een aantal zaken in het kader van bereikbaarheid en mobiliteit, en ook dus over deze kwestie, voorzitter.

De voorzitter: Heeft de heer Brandsema nog een vervolgvraag of is dit goed zo?

De heer Brandsema: Voldoende helder en tevreden met het antwoord.

De voorzitter: Dank u wel. Dat doet me deugd. Fijn. Dan kom ik bij het CDA, want die had een rondvraag ingediend over de indirecte gasschade. Mevrouw Hilgenga.

Mevrouw Hilgenga: Dank u wel, voorzitter. Ik was inderdaad in hoeveelheid stukken even de vraag kwijt. Dus fijn dat u even daar rekening mee heeft willen houden. Mijn eerste vraag gaat over de indirecte gasschade. Op de site van RTV Drenthe verscheen dit weekend een artikel met als kop: IMG

kan indirecte gasschade niet aantonen: gevolgen voor herhaalde aanvraag? Heeft het college kennis genomen van het betreffende artikel en klopt de strekking van het artikel? En zo ja, is het college, net zoals het CDA, geschokt over dit bericht? En wat gaat GS doen om de inwoners bij te staan nu het vertrouwen op een correcte en zorgvuldige afhandeling ernstig geschaad is? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hilgenga. Wederom gedeputeerde Jumelet.

Gedeputeerde Jumelet: Voorzitter, ook dank voor deze vraag. De vraag: heeft het college kennis genomen van het betreffende artikel? Ja, het antwoord daarop is ja. Maar ook misschien al wel hier opgemerkt, ook van het artikel wat gisteren verscheen op RTV Drenthe, wat een vervolg was van het artikel wat al verschenen was. Voorzitter, en de vraag is dan: is de strekking van het artikel juist? Ja, dat is ook zo. Het is datgene waar we met elkaar vaker tegenaan lopen dat inwoners met schade vanwege gaswinning toch elke keer weer moeten constateren dat het niet zorgvuldig wordt afgehandeld of dat er toch weer dingen achterweg komen waarvan iedereen zegt: als dat dan weer zo is, wat kunnen we daar met elkaar aan doen? Dus de strekking van het verhaal en van het artikel klopt, wat ons betreft. Dan de tweede vraag, voorzitter. Als het gaat ook om hoe dat dan te duiden. Allereerst, ook wij vinden dat ernstig, als het gaat ook om de zaken die zich dan voordoen. Want er is juist met de hele gaswinning in Groningen, in het Groningenveld, waar ook Noord-Drenthe bij hoort, aan de orde dat we zeggen: het moet, de afhandeling van schade, milder, menselijker en makkelijker gemaakt worden. Als dat dan aan de orde is, dan moeten we constateren dat dat nog niet echt lukt in alle gevallen. En daar moeten we werk van maken. Dus wij treden in gesprek, met regelmaat, ambtelijk-bestuurlijk ook met de Commissie Mijnbouw. Ook met alle die daar ook een rol in hebben, zoals het IMG. En we zullen dat nog een keer aan de orde stellen en in ieder geval ook kenbaar maken dat we ons daar ook over zorgen maken. Nog één aspect wat ook in het eerste artikel naar voren kwam, is die omgekeerde bewijslast. Dat kan heel veel oplossen. En we constateren bijvoorbeeld als het gaat om de gemeente Assen, dat voor één deel van de gemeente die omgekeerde bewijslast aan de orde is en voor het andere deel van de gemeente dat niet zo is. En dat geldt dus voor heel Drenthe dat het niet zo is, behalve dan de drie Noordelijke gemeenten en voor Groningen. Ik vind het in ieder geval de moeite waard om nog eens die discussie aan te gaan en ik stel u in ieder geval voor op dit thema, als het gaat om omgekeerde bewijslast, dat ook voor Schoonebeek aan de orde is, de Commissie Mijnbouw uit te nodigen om ons daar eens over te informeren. Wat de overwegingen zijn, ook wat weg kan zijn om daar toch eens met elkaar nog een keer de discussie over te voeren. Dat geldt dus voor dit specifieke geval, deze situatie, maar ook voor andere mijnbouw, zo ook in Schoonebeek. Want ik denk dat we recht doen en moeten doen aan mensen. Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Jumelet. Heeft mevrouw Hilgenga nog een vervolgvraag?

Mevrouw Hilgenga: Nee, ik ben blij dat de gedeputeerde ook even ingaat, voorzitter, op het verhaal van die omgekeerde bewijslast. Want dat zou dan inderdaad mijn vervolgvraag daarop zijn geweest en het is fijn dat ik merk dat daar veel aandacht voor is en dat we daar nog over verder gaan spreken.

De voorzitter: Mooi, dat doet me deugd. Dan kom ik bij de laatste rondvraag en die is ook voor mevrouw Hilgenga van het CDA. En die gaat over de financiële problemen van de schaapskuddes. Gaat uw gang.

Mevrouw Hilgenga: Dank u, voorzitter. Er bereiken ons berichten vanuit de stichtingsbesturen van de schaapskuddes dat er grote zorgen zijn over de instandhouding van ons culturele erfgoed de gescheperde schaapskuddes. De continuïteit lijkt in het geding te zijn. Bij twee kuddes zou er zelf sprake zijn van het moeten ontslaan van medewerkers. Het CDA hecht groot belang aan het in stand houden van de kuddes. Als immaterieel cultureel erfgoed zijn deze van groot belang voor de recreatie van

Drenthe en daarnaast leveren de schapen een belangrijke bijdrage aan de stikstofreductie en het in stand houden van de diversiteit van de natuur door het beheren van grote stukken natuurlandschap door begrazing. Daarom hebben wij ook de volgende vraag aan het college: bent u op de hoogte van de financiële problemen van de schaapskuddes? En zo ja, bent u met de besturen van de stichtingen van de diverse schaapskuddes in gesprek? En welke acties worden er vanuit de provincie ingezet om het behoud van dit culturele erfgoed te borgen? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hilgenga. En ik kijk naar de heer Van Dijk, gedeputeerde Van Dijk. Gaat uw gang.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben die signalen ook ontvangen, dat ze het financieel moeilijk hebben. En we hebben in ieder geval op ambtelijk niveau op korte termijn daarover een gesprek met een vertegenwoordiging vanuit de overkoepelende stichting, maar ook met de schaapskudde zelf en de terreinbeherende instanties. En als provincie onderkennen we uiteraard het belang van de schaapskuddes in Drenthe voor het natuurbeheer, maar ook voor cultureel erfgoed en recreatie. Dus die gesprekken, die komen op zeer korte termijn.

De voorzitter: Dank u wel, heer Van Dijk.

G. Lijst met hamerstukken

De voorzitter: Dan gaan wij over, want wij hebben de rondvraag nu achter de rug, naar agendapunt G, de lijst met hamerstukken.

G-1 Benoeming commissielid, niet zijnde Statenlid; Statenstuk 2024-1

De voorzitter: en dan begin ik met het benoemen van een commissielid niet zijnde Statenlid. Er zijn er twee. De fractie van de VVD heeft de heer H.F. Kuit, Bart, voorgedragen als commissielid en de aanleiding is het ontslag op haar verzoek van commissielid mevrouw Masselink. En de fractie van Volt heeft de heer A.J. van Heel voorgedragen als commissielid en de aanleiding daarvoor is het tijdelijk terugtreden van commissielid mevrouw Fikenscher. De benoemingen zijn vastgelegd in Statenstuk 2024 onder 1, en verder vermeld ik dat de heren Kuit en Van Heel inmiddels hebben aangegeven en bevestigd de uitgangspunten van de gedragscode integriteit Provinciale Staten Drenthe te onderschrijven. En de dames gaan ons verlaten zie ik. Dames wel thuis. Mooi. Even kijken. Ik vraag de heren Kuit en Van Heel naar voren te komen. Even kijken. [overleg] Want ik neem aan dat de Staten ermee in kunnen stemmen? Dat is het geval. Dan ga ik daar een hamerslag over geven. En dan ga ik u feliciteren en welkom heten, natuurlijk. Van harte gefeliciteerd. En u ook. En ik heb begrepen dat u liever geen bloemen wilt. Dus we hebben voor u een boeket. Welkom en ook heel veel succes en plezier in de commissies. [applaus] Sorry, neem me niet kwalijk. Fotomomentje. Ja, kan ook gebeuren. Even kijken.

G-2 Onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2024; Statenstuk 2024-4

De voorzitter: Dan het volgende hamerstuk en dat behelst het onderzoeksprogramma Provinciale Staten 2024. Een voorstel van het presidium van 7 februari. Op stuk nummer 10. Kunt u met dit voorstel instemmen? Dat is het geval, aldus besloten.

H. Besprekstukken

H-1. Vervolgproces Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG), fase twee; Statenstuk 2023-139

De voorzitter: En dan zijn we bij de besprekstukken. En zoals ik al zei, we hebben de agenda een beetje omgegooid dus we beginnen met het vervolgproces Drents Programma Landelijk Gebied, afgekort DPLG, fase twee. Een voorstel van het college van GS van 28 november op Statenstuk nummer 139. En bij dit agendapunt worden de volgende spreektijden gehanteerd: in de eerste termijn is dat drie minuten per fractie en voor het college negen minuten. En in de tweede termijn één minuut spreektijd per fractie en voor het college is het drie minuten. Er is een groot aantal amendementen aangekondigd en ik verzoek eenieder dan ook de spreektijden goed in acht te nemen. En gezien dat aantal aangekondigde amendementen vraag ik u ook om bij het indienen alleen het dictum voor te lezen van het amendement, want anders bent u met uw spreektijd meteen helemaal klaar, zal ik maar zeggen. De fractie van de BBB heeft aangegeven een amendement in te dienen en dat geldt ook voor D66, de fractie van de Partij voor de Dieren wil twee amendementen indienen en de fractie van de PVV heeft ook aangekondigd om met een amendement te komen. En de fractie van Forum voor Democratie. Klopt dat? Ja, ik zie mevrouw Niessink ook knikken. Gelet op de diverse inhoud van de amendementen stel ik voor om de indieners het woord te geven op volgorde van fractiegrootte, en dat betekent dat we beginnen met de BBB en dan de PVV, de Partij voor de Dieren, D66 dan Forum voor Democratie. Kunt u met dit voorstel leven? Fijn, want dan kunnen de amendementen ook meteen deel uitmaken van de beraadslaging. Ik denk dat dat handig is. De heer Vossebeld van de BBB krijgt dan als eerste het woord om het amendement in te dienen en de spreektijd is drie minuten. Gaat uw gang, heer Vossebeld. De spreektijd wordt zo ingesteld hoor, maar wij houden hier nauwgezet bij, dus het komt goed.

De heer Vossebeld: Voorzitter, ter behandeling ligt de voorgang van DPLG. Het is bekend dat de BBB kritisch is op het DPLG, maar BBB conformeert zich aan het coalitieakkoord. En daarin staat: er komt een concreet uitgewerkt DPLG met geborgde maatregelen als basis voor het legaliseren van PAS-melders, een stikstofbank en vergunningverlening. Inclusief een aanpak voor innovatie- en managementmaatregelen, extensivering en vrijwillige verkopen. Dit vraagt een meer gedetailleerde analyse van het aantal boeren dat wil stoppen en de vestigingsplaats van het aantal dieren. Helaas moeten wij als BBB constateren dat het stuk dat nu voorligt niets, maar dan ook niets van hetgeen dat in coalitieakkoord staat, kan waarborgen. Dit laat voor ons dan ook geen andere keuze dan het stuk te amendementen en de besluitvorming te wijzigen in 'ter kennisgeving'. Op die manier kan het stuk herzien worden in lijn met coalitieakkoord en kunnen openstaande vragen beantwoord worden en kan het opnieuw in een commissievergadering geagendeerd worden. Dan hebben we het volgende amendement: besluiten de tekst bij beslispoint 1 te wijzigen in: kennis te nemen van het doorloopvervolgproces DPLG, bestaande uit de vijf stappen, de hoofdtijdlijn en het doorlopen van een plan-MER procedure, inclusief bijbehorende inspraak. De tekst bij beslispoint 2 te wijzigen in: voor het DPLG kennis te nemen van tien uitgangspunten van het DPLG, kennis te nemen van de vijf randvoorwaarden voor het DPLG. De tekst bij beslispoint 3 te wijzigen in: voor de maatregelpakketten 2024 kennis te nemen van de tien uitgangspunten voor het DPLG, kennis te nemen van de financiële consequenties van de aangevraagde middelen ter verwerking via de eerstvolgende PNC product volgend op de datum van ontvangst van de Rijksbeschikkingen. En draagt het college op om de ontwikkeling van het DPLG voort te zetten en de druk op landelijk uit te blijven oefenen om dekking te genereren. De inhoud van bovengenoemde beslispointen in een nader te bepalen commissievergadering te agenderen, zodat we met elkaar de inhoud goed kunnen bespreken. Voor nu zijn de huidige uitgangspunten de leidraad voor het vervolgproces, en gaan over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Dank u wel. Het amendement wordt ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. En ik zie dat het druk wordt bij de interruptiemicrofoon. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, D66 beluistert in veel woorden dat de woordvoerder van BBB eigenlijk zegt: voorzitter, doen maar een hamerslag, we hoeven er nu niet over te spreken, we nemen er kennis van, we hoeven het er nu niet over te hebben en we stellen het nog jaren uit. Mijn vraag aan de woordvoerder is dan, voorzitter, de boeren smeken al tijden over perspectief. Wij willen weten waar we aan toe zijn, we willen het doel weten. Ik zou graag willen dat de woordvoerder dan nu gaat uitleggen wat het perspectief is met dit amendement tot uitstellen, nu geen discussie, welk perspectief? Nog jaren onzekerheid. Graag het perspectief wat BBB dan nu voor zich ziet met dit voorstel en deze uitstel?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u. De tekst in het stuk is gewoon dermate onduidelijk en biedt totaal geen perspectief. Het enige het perspectief dat het voor de boeren voor de komende jaren biedt is dat ze geen inkomen meer hebben en dat ze hun bedrijf kunnen beëindigen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik beluister de beantwoording vanuit het stuk, maar het stuk gaan we dus nu niet vaststellen is het voorstel. Dus mijn vraag is: welk perspectief de woordvoerder, dus BBB, dan nu aan de boeren geeft? Niets anders als we gaan het er nu niet over hebben. GS doe nog jaren huiswerk.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Vaststelling van dit stuk zou inhouden dat er geen perspectief is, dus dat moet aangepast worden.

De voorzitter: De heer Bos, GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, de heer Vossebeld deed een betoog en er komt een amendement uiteindelijk aan ten grondslag, wat ik niet helemaal begrijp. In de eerste instantie lijkt het erop dat de BBB fractie geen vertrouwen meer heeft in het college, dat zij daadwerkelijk uitvoeren wat erin coalitieakkoord staat. Ik denk dat daar nog wel over gesproken mag worden. Maar aan de andere kant zie ik dus ook dat de BBB aangeeft: we willen het wel ter kennisgeving aannemen en door laten zetten. Wij zitten hier natuurlijk als Provinciale Staten om juist kaders te stellen. In dit geval geeft het college ons daar een kans toe. Maar wat zou er dan volgens u concreet anders moeten staan in die kaders? En dan niet de uitwerking, maar in de kaders, waar u wel mee akkoord zou kunnen gaan?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Er zijn heel veel kaders die die niet gekaderd zijn. Ik kan paar voorbeelden noemen: de blauwgroene dooradering, de afwaardering op die gronden waar moet die komen? Er is helemaal nog niks gekaderd. Opkomende regelingen vanuit landelijk zijn uitgesteld, komen er niet, er is niks gekaderd. En wij willen in het plan juist gekaderd dat er duidelijk is van tevoren wat er gebeuren moet.

De voorzitter: De heer Bos van GroenLinks nog in tweede instantie.

De heer Bos: Voorzitter, ik constateer in die zin dat we een verschil van inzicht hebben over wat kaders zijn en wat een uitwerking is. Maar ik zie in ieder geval een goede poging van het college om wel kaders te stellen. En ik vraag me af: hoe gaat u nu verder met het college?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wij willen juist dat in de stukken de kaders heel duidelijk worden, in overleg. En dat het college de duidelijke kaders heeft. Dat is juist wat we willen. Die zijn er nu niet.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Niessink van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Ik constateer eigenlijk uit het betoog van de heer Vossebeld dat de BBB uiteindelijk wel het DPLG wil doorzetten, alleen met iets andere richtlijnen. Dus ik ben eigenlijk wel benieuwd. Is dat inderdaad het standpunt van het BBB dat het DPLG met dan wellicht iets andere kaders alsnog uitgevoerd moet gaan worden?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Ook wij hebben ons te conformeren aan het coalitieakkoord en daarin staat een DPLG benoemd, maar die willen we wel zo gekaderd hebben dat ook wij ermee vooruit kunnen en het college ermee vooruit kan.

De voorzitter: Mevrouw Niessink in tweede instantie.

Mevrouw Niessink: Is het niet zo dat de BBB zelf aan de onderhandelingstafel zat toen dit coalitieakkoord tot stand is gekomen? Dus was dat dan niet het moment geweest voor de BBB om te zeggen: dat DPLG, daar gaan we niet aan meewerken, ook al staat het in de wet. Wij willen dat niet hier in Drenthe.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Bedankt. Inderdaad, het DPLG, of het NPLG wordt wettelijk vanuit Den Haag opgedrongen. Dus je kan er niet omheen.

De voorzitter: De heer Brandsema, ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Hier zit een hele tribune vol met boeren die geen perspectief hebben. Ik heb zelf ook recent nog vorige week een boer gesproken die ook zegt: geef ons perspectief. Nu kunnen wij niet als provincie zelf dat volledige perspectief bieden. Ook onze gedeputeerde, uw gedeputeerde moet in het moeras van onduidelijkheid ook uit het Rijk proberen enigszins voortgang te krijgen. Er ligt nu een stuk voor wat een aanzet is om in ieder geval daarin weer een beetje voortgang te krijgen. Uw partij, voorzitter, BBB, de partij van de BBB... Dit is hét verkiezings thema waarin de BBB groot is geworden en we mogen verwachten dat er een visie is vanuit de BBB hoe dit te doen, ook verwoord in het coalitieakkoord en dat er dingen gedaan gaan worden. En voorzitter, nu zegt eigenlijk de BBB-fractie hier met hun eigen bestuurder die nu een plan voorlegt: ja, dat biedt totaal geen perspectief. Hebben we niks aan. En ik vind het een beetje... Ik stel deze vraag niet lichtzinnig, maar toch de vraag, voorzitter, aan de BBB: hoeveel vertrouwen heeft dan de BBB-fractie bij dit college, bij hun eigen bestuurder die in dit ontzettend complexe krachtenveld probeert vorderingen te maken?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wij zeggen niet dat we geen vertrouwen in ons GS hebben, maar wij willen GS meegeven dat de kaders duidelijk worden en we willen dat er duidelijkheid komt. En wat u ook noemt voor perspectief, dat er ook perspectief in staat en niet alleen een perspectief voor een paar boswachters. Laat ik het maar zo zeggen.

De voorzitter: De heer Brandsema in tweede instantie.

De heer Brandsema: Voorzitter, al een half jaar zitten we nu hier als PS met elkaar proberen een beweging te krijgen op dit dossier. Daar zijn allerlei verschillende meningen over. Dat gaat niet makkelijk, maar nu ligt er een stuk van de eigen gedeputeerde, van de eigen coalitie. Dus toch nogmaals de vraag: als het dan nu niet voldoende is, als dit niet is wat de BBB mee verder kan, wat is daar volgens de BBB dan voor nodig? En is het dan dit college en deze eigen bestuurder die dat wel voor elkaar kan krijgen, zodat de BBB datgene wat uit het college komt, onderschrijft en ook probeert verder te brengen en ook ervoor zorgt dat er langzaam iets meer van perspectief komt voor de agrarische sector?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wij zeggen in ons amendement ook dat we terug willen naar de commissie, dat erover gepraat wordt en dat alles duidelijk wordt, dat er perspectief eventueel komt. Er zit niks in.

De voorzitter: Mevrouw Zuur van de van de Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Zuiker.

De voorzitter: Mevrouw Zuiker, neem me niet kwalijk.

Statenlid Zuiker: Statenlid Zuiker. [rumoer] Voorzitter...

De voorzitter: Het is Gert-Jan Zuur en Statenlid Zuiker. Neem me niet kwalijk, gaat u gang.

Statenlid Zuiker: Wij spreken nu kaders af met elkaar en eigenlijk had je dat een jaar geleden moeten doen. Andere provincies hebben dit al lang al gedaan. Hebben het al lang al besproken, de kaders voor het DPLG. Maar goed, wij komen wat later in dat proces met kaders. Dat tot daaraan toe. Maar in de vorige commissievergadering zijn die kaders besproken. En dus als de BBB andere kaders wil, dan hadden we nu een lijst met amendementen van BBB moeten hebben, met andere kaders die zij erin willen. Zo is hoe wij met elkaar werken. Dus als u nu ineens zegt: dat gaan we niet doen... Maar dat zijn niet de werkafspraken die we met elkaar hebben. Er ligt een stuk, die bespreek je in de commissie, daar heb je het erover. Wil je dat anders, dan kun je het daar al bespreken en dan kom je bij de Statenvergadering met amendementen. En wat u nu doet, is gewoon compleet respectloos voor het hele proces wat we met elkaar afspreken.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. De basisbesprekingen zijn gevoerd voordat BBB in de Staten zat en in de commissies aanwezig was. [rumoer]

De voorzitter: Mevrouw Zuiker in tweede instantie en neem me niet kwalijk, mevrouw Zuiker.

Statenlid Zuiker: Geeft niet, hoor. Ik weet niet, maar wij stonden hier een paar weken geleden nog met elkaar te debatteren over die kaders. Toen was BBB aanwezig. Dus waarom gaan we nu ineens zeggen van oh? We moeten die kaders nog eens een keer bespreken. Nee, we hebben eindelijk kaders. Gaan we het niet nog eens een keer een uitstellen.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Het volledige document is in januari niet besproken. [rumoer]

De voorzitter: Mevrouw Kramer van Volt.

Mevrouw Kramer: Voorzitter, dank u wel. Dat document is zeker besproken een maand geleden, dus als we dit soort discussies moeten gaan voeren, dan gaat dat nog heel lang duren. Ik ben vooral heel erg benieuwd, voorzitter, waar... Want dat BBB voor de boer staat, dat is helemaal helder. Maar waar komt de burger en de beweging dan? Want ik zie hier totaal geen beweging vooruit, eerder alleen maar achteruit. En als ik net met een paar boeren heb gesproken, wat super zinnig is, dan hoor ik daar vooral het woord 'toekomstperspectief', waar ze ook een hekel aan beginnen te krijgen, aan het woord. Maar wat ze wel keihard nodig hebben. Waar zit die beweging dan voor u, uit uw Boerbürgerbeweging? En hoe moet ik dan dit voorstel daarin plaatsen?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Het woord 'perspectief'. Inderdaad, je krijgt bijna niet meer uit je mond, maar perspectief is er niet en dat is de basis al. Maar het perspectief is er ook niet voor de burgers. Dat is wat wij in onze motie gevraagd hebben op 20 december. We willen inspraak ook vanuit een normale... Dat iedereen gelijkwaardig inspraak heeft op de processen die daar komen gaan. Dat niet alleen de boeren aan tafel en de natuur aan tafel zit. Dat hebben we...

De voorzitter: Mevrouw Kramer, in tweede instantie.

Mevrouw Kramer: Dit is niet een antwoord op mijn vraag, voorzitter, dus ik ga hem herhalen. Waar is in uw ogen de beweging waar u zo voor zou willen staan? Wat u heeft uitgesproken in het kader van uw hele verkiezingscampagne. Waar is die beweging dan? En hoe past dan wat u nu zegt, wat u nu voorstelt door de boel eigenlijk te vertragen, want zo interpreteer ik het wel. Hoe koppelt u dat aan elkaar? Waar is die beweging?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wij willen het proces niet stilleggen, maar het moet voor iedereen voldoening geven. En dat is op dit moment wat er niet gebeurt, ook voor onze achterban. Als u dan zegt: de beweging.

De voorzitter: De heer Bosch, en dan de heer Bosch met sch van de Partij van de Arbeid, want er zijn twee heren Bosch. Gaat uw gang.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Het is verwarrend met zoveel bossen in het parlement. Voorzitter, de heer Vossebeld, ik ben toch enigszins in verwarring gebracht. Want we hebben inderdaad in de vorige commissievergadering wel degelijk dit stuk met elkaar besproken en ik weet niet of u zich kan herinneren dat ik een compliment aan uw gedeputeerde heb gegeven. Dat met dit stuk we inderdaad

kleine stappen kunnen zetten. Het is een complexe materie en ik heb ook de boeren zojuist buiten gehoord. Die zijn ook al vijf jaar lang aan het wachten tot er iets in beweging komt. Maar we moeten niet gaan hebben dat we als provincie en Rijk elkaar in gijzeling gaan houden en er vervolgens niks tot stand gaat komen. We hebben uiteindelijk iets nodig om ook middelen te krijgen waarmee we in ieder geval iets kunnen doen. En dat is ook één van de vragen die ik terug heb gehoord. En mijn vraag aan u is: waarom dit amendement, wat eigenlijk een amendement plus een motie in één is, wat eigenlijk ook al heel erg vreemd is. Met dat motiedeel kunnen we best leven, alleen, alleen maar kennis nemen van... Kunt u ons dan toezeggen dat we hier ook echt gewoon mee doorgaan? Want dan is het eigenlijk overbodig wat u hier doet.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Als ik het goed... Ik denk dat ik het... Misschien moet ik de vraag nog even laten herhalen, maar wij willen het proces niet stopzetten zodat ook de middelen wel beschikbaar komen. Als je het proces stopzetten komen er ook geen middelen beschikbaar. Het is al de vraag wat er komt. Dat is natuurlijk al discutabel, maar wij willen het proces niet stopzetten, maar juist afkaderen. Er zijn gewoon niet genoeg kaders in.

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Maar dan haak ik toch even aan op de heer Brandsema van de ChristenUnie. Want wat we hier volgens mij inderdaad aan het doen zijn, is in ieder geval het college middelen geven waarmee we die die kaders ook duidelijker kunnen maken. We hebben die uitgangspunten en u geeft ook in uw amendement aan: dit zijn voorlopig de uitgangspunten waarmee we doorgaan. Dus als we dat met elkaar daarmee dus vast zouden stellen, dan is het eerste deel van het amendement eigenlijk overbodig. Dus dat tweede deel, als u dat zegt: daar gaan we voorlopig mee door. Dan geeft u vertrouwen aan uw eigen gedeputeerde. We zullen echt inderdaad richting het Rijk ook moeten aangeven: we hebben nog zaken nodig. Maar volgens mij, er zit een... Dat amendement wringt. Daar kunnen we niks mee.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Wij vinden de uitgangspunten die er zo genoemd zijn, zie zijn gewoon niet goed. En daar willen we opnieuw over praten. Dat is het amendement.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bosch, ja we doen het in tweeën. U was aan het eind van uw betoog, de heer Vossebeld? Nee. U heeft nog een minuut. Gaat uw gang. Sorry, neem me niet kwalijk. Ik zie dat de heer Brandsema nog een interruptie heeft. De heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Want de BBB zegt: hier die uitgangspunten, waar we het al in de vorige commissievergadering uitgebreid met elkaar over gehad hebben, die vinden we niet goed. Maar waarom ligt er hier dan niet voorstellen, amendementen, wat dan ook vanuit de BBB-fractie, die die uitgangspunten aanscherpt? Want dan is het nog een soort van beweging naar voren, zo zou het misschien gezien kunnen worden, in plaats van nu maar te zeggen: dan gaan we niks vaststellen. Waarom komt de BBB dan niet zelf met de kaders die de BBB dan geschikt vindt om wel op te nemen in het voorstel?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. De inhoud en het gevolg zijn wat ons betreft gewoon niet genoeg besproken en we willen dat opnieuw op de tekentafel.

De voorzitter: De heer Brandsema nog in tweede instantie.

De heer Brandsema: Ja, voorzitter. Kijk, wij hebben gewoon een heel ordentelijk proces met een commissievergadering wat toe gaat richting een besluitvormende vergadering. Dus wat u vraagt, daar wordt al in voorzien. En u hebt alle ruimte gehad om aan te geven waar u moeite mee heeft en u heeft ook best wel een kritisch betoog gehouden in de commissievergadering. Dus mijn fractie snapt werkelijk niet waarom nu niet gewoon door de BBB aangegeven wordt wat het dan wel moet zijn in plaats van te zeggen: allemaal ingewikkeld en we willen niks en we gaan nog maar weer een vergadering doen. Want dat is het gewoon traineren en is het vooruitschuiven en is het nog weer een stukje erbij, in die grote onzekerheid die er al is. En mijn fractie snapt werkelijk niet wat dit nou, ook voor de achterbouw van de BBB, helpt in het ingewikkelde, complexe verhaal enigszins een stukje verder te brengen.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Ik kom daar in de rest van mijn betoog nog even op terug, dat kan ik wel vast voorlezen. Maar wij willen eerst duidelijkheid, ook van wat eruit Den Haag en dergelijke komt, want dat daar gaat het ook nog om. Je kunt nu van alles vaststellen, maar dat komt gewoon niet. En Europees.

De voorzitter: Ja, eigenlijk is dit een derde instantie, maar vooruit nog één vraag.

De heer Brandsema: Voorzitter, maar als dit het nou inderdaad werkelijk is, voorzitter, als de BBB zegt: we moeten gewoon compleet niks doen totdat er duidelijkheid komt uit Den Haag. Prima, maar dan snap ik niet waarom de eigen gedeputeerde van de BBB hier met een voorstel komt, waar ik overigens behoorlijk positief over ben. Ik heb de complimenten al aangegeven in de commissievergadering. Maar als dat het werkelijk is, we moeten gewoon niks doen totdat er vanuit Den Haag een beetje helder uit komt. Dat is in ieder geval helder. Maar dan ben ik ook wel benieuwd naar wat dan de gedeputeerde gaat doen. Of die zich alleen maar met cultuur bezig gaat houden en dan dit links laat liggen. Nou ja, benieuwd.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Ik kan het nog wel herhalen. Wij willen juist dat de DPLG helderder en beter wordt door er nogmaals over in gesprek te gaan. Dat is gewoon het verhaal.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. Ik heb toch nog een vraag. Gisteravond had ik een landelijk partijoverleg waar zowel mijn Tweede Kamer-fractie als ook kabinet en andere partijgenoten uit het land aan deelnamen. En ik begreep dat de VVD-minister Van der Wal nu die € 1,3 miljoen alvast inzet en daarover in gesprek is voor projecten die daar rijp voor zijn voor de provincie. Ik begrijp van uw inbreng: Drenthe wil dus nul. We hebben niks klaarstaan, we zetten het op de rem. Hoe wilt u verantwoord dat met het gedrag op de rem staan, en inderdaad, misschien hebben we dan alleen de cultuurgedeputeerde. Maar hoe wilt u, en dat is de agrariërs, de hele samenleving, onze inwoners. We staan op de rem en we doen nergens aan mee. En mevrouw Van der Wal kan die € 1,3 miljard in

ieder geval voor Drenthe al een streep door zetten. Begrijpt u werkelijk niets van deze wereld? Hoe wilt u deelnemen en geld krijgen als we niks zinnigs in te brengen hebben?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Zoals ik al zei: we willen het plan niet wegstemmen, wij willen er wel mee door, maar op een gefundeerde manier. En dat gebeurt op dit moment niet. En dan wordt er gewoon geld aangevraagd. Kunnen we de middelen aanvragen?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, maar u begrijpt toch, als wij een stuk vaststellen, dat wij dan toch de aanvraag, daar sturen wij de gedeputeerde toch mee op stap. En ik mag zelfs hopen dat de gedeputeerde allang bij dat kabinetsberaad aan tafel zit. Want zo werkt het in de wereld. En waar, ik correctie, voorzitter, waar ik met € 1,3 miljoen toen zei, bedoelde ik € 1,3 miljard. Het is iets meer. Maar wilt u dan pas op het moment dat wij over jaren uitgesproken zijn, de miljarden verdeeld zijn, zeggen: hallo, Drenthe komt onder het hunebed vandaan. We hebben nog een plan, maar nu is het geld op.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wat ik net ook al zei: we willen wel met het plan verder, maar we willen gefundeerd plan. En dan kan het geld ook gefundeerd aangevraagd worden, hoe hoeveel er kan komen. Bovendien wordt er nu € 1,3 miljard verdeeld. Alleen voor Drenthe zijn we al € 4,5 miljard nodig. Dus op zich...

De voorzitter: De heer Vossebeld vervolgt zijn betoog. Nog een interruptie van de zijde van de VVD. Gaat uw gang.

De heer Oosting: Dank u wel. Dit alles aanhorende, komen we volgens mij zo wel in een Babylonische spraakverwarring terecht. Volgens mij bedoelen we het allemaal niet zo. We hebben het over... We stellen vandaag vast de tien uitgangspunten in het plan. Die liggen ook in het regeerakkoord of in het coalitieakkoord. En de uitwerking daarvan komt later. En volgens mij hebt u het over de uitwerking. Of hebben we nu de discussie over de plannen?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Volgens mij hebben we een discussie over het plan.

De voorzitter: De heer Oosting in tweede instantie.

De heer Oosting: Ja, maar die uitgangspunten, die tien uitgangspunten, die liggen in het coalitieakkoord verankerd. En die wilt u nu ter discussie stellen weer?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wij willen het coalitieakkoord niet ter discussie stellen.

De voorzitter: Nog één, maar dat is de derde instantie. De heer Oosting.

De heer Oosting: Oké. Dank u. De tien uitgangspunten die in het coalitieakkoord staan. Die hoeven toch niet ter discussie te staan? Maar de uitwerking daarvan, daar gaat de discussie over. Maar we stellen nú die uitgangspunten vast. Vandaag. Dat is de bedoeling, toch? En de uitwerking komt later. Volgens mij doelt u op de uitwerking en gaat het hier over de punten.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wij stellen de uitvoering daarvan ter discussie. Die stellen we ter discussie.

De voorzitter: De heer Vossebeld vervolgt zijn betoog.

De heer Vossebeld: Ook wordt de tijdlijn genoemd, die wat BBB betreft uiterst discutabel is. Immers er is eerder genoemd: er moet eerst een nieuwe landelijke coalitie gevormd worden, en gezien moet worden welke koers er dan gevaren wordt. Dan wordt ook pas duidelijk of er een nieuw transitiefonds gevormd wordt en hoe groot deze is. Je kan wel discutabele plannen maken, maar zonder geld gaat er sowieso niks gebeuren. En we hebben het eerder genoemd. Dan hebben we de no-regret, er wordt steeds genoemd over de no-regret-maatregelen. Wat is op dit moment de no-regret-maatregel? Wat is no-regret? Hoeveel jaren moet je daarvoor aanhouden? Er wordt nu van alles, allerlei plannen ontwikkeld, maar er zijn dus geen no-regret-maatregelen, want er is veel te veel onduidelijk.

De voorzitter: Mevrouw Kramer heeft wederom een vraag voor de heer Vossebeld. Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Klopt, voorzitter. Dat proces, ik wil dat toch even... Als we toch op zoek naar de duidelijkheid. De heer Vossebeld geeft hier aan dat hij eerst wil wachten tot de coalitie gevormd is op landelijk in Den Haag. Tot die tijd. Wat gaan we dan tot die tijd doen? Gaan we tot die tijd praten? Want daar hebben we met zijn allen, hebben we net ook nog gehoord, een hekel aan. Gaan we gesprekken herhalen? Wat gaan we dan doen? Gaan we wachten? We gaan dus ook geen perspectief bieden. Niet voor landbouw, niet voor de natuur, maar niet voor de woningbouw of evenementen. Wat gaan we dan doen in de tussentijd?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Wat ik net ook zei: we zetten de DPLG niet stil, we gaan er wel mee verder. En daar willen we eerst uitgebreid over praten, om bijvoorbeeld die woningbouw los te slepen. En dat kan dus ook, dat was mijn volgende punt. Er is een landelijke motie aangenomen om de KDW, de reële waarde, te verhogen naar één mol. Dan kan je dus woningbouw lostrekken en dan kan je ook PAS-melders helpen. Dan kan je verder Maar dat is wel iets wat landelijk doorgevoerd moet worden.

De voorzitter: Mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Dus de boodschap aan uw achterban is ook: wij zetten het even op on-hold. Dat is eigenlijk ook wat u dan daarmee zegt. Het komt er nog wel waarschijnlijk, maar voorlopig even niet. We wachten op landelijk. Dus jongens, wacht even, wacht even, wacht even. We kunnen nog even heel weinig gaan doen. Klopt dat?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. We zetten het niet on-hold. Wij willen juist duidelijkheid met de mogelijkheden die nu voorliggen om daar mee verder te gaan. Maar er zijn niet zoveel mogelijkheden.

De voorzitter: De heer Vossebeld rondt voorzichtig af.

De heer Vossebeld: Dank u wel. De één mol-maatregel heb ik dus al genoemd. Daar kunnen we de landbouw mee lostrekken, de woningbouw en ook verder in de natuur. Als laatste mist de invulling van de motie van BBB op 20 december en VVD en CDA Motie DPLG in balans. Nergens is terug te vinden dat er gehoor gegeven wordt aan die motie. Zoals vanmorgen ook buiten door de boeren aangegeven is: er moet niet óver gepraat worden, maar méé gepraat. En er wordt nog steeds niets mee gedaan.

De voorzitter: De heer Schoenmaker heeft een vraag voor de heer Vossebeld.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. De discussie volgende probeer ik ook te begrijpen, natuurlijk, hoe de BBB-fractie erin staat. Het eerste uitgangspunt van die tien, dat is binnen de wettelijke kaders, nationale kaders pakken bij de opgaven voor water, natuur, broeikasgassen en stikstof in samenhang op. Is het eigenlijk dat u zegt: wij zijn benieuwd wat zo meteen de wettelijke kaders worden? En dan gaan wij verder. Want volgens mij proef ik dat er doorheen, dat u met de huidige kaders geen kant mee op kunt. En dat u eigenlijk wacht op: wat komt er uit Den Haag? En als het dan in uw ogen fatsoenlijke wettelijke kaders zijn, dan gaan we ermee aan de slag. Is dat de vertaling die ik hier hoor vanuit de zijlijn?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel, voorzitter. Inderdaad, precies zoals u het omschrijft.

De voorzitter: De heer Vossebeld vervolgt zijn betoog, maar u was er bijna? Dat was het? Dank u wel. Dank u wel. Dan gaan we naar de tweede woordvoerder en dat is de heer Uppelschoten van de PVV-fractie. En hij heeft ook een amendement. En ook hij heeft drie minuten spreektijd. Gaat uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Laat ik meteen maar heel duidelijk zijn. Wij hebben er geen enkele moeite mee om te zeggen: wij zetten de zaak on-hold. Omdat wij ervanuit gaan dat als we op de huidige manier doorgaan, dat we geen perspectief bieden, maar dat we alleen maar een rampscenario hebben voor de boeren. En er moet het één en ander veranderen. En wat moet veranderen is vooral wat in Den Haag moet veranderen. En zolang dat niet veranderd is en er geen duidelijkheid is, en dat is ook meteen de vraag aan de gedeputeerde trouwens: hoe hebben jullie een stuk kunnen schrijven, terwijl het zo'n chaos en zo onduidelijk is in Den Haag, wat er nou staat te gebeuren? En dat jullie toch met een gedetailleerde invulling proberen te komen op een veld, wat volgens mij chaotisch is. En het is leuk dat je een koers uitzet, maar dat is een koers die nergens toe leidt. En als de plannen zoals ze nu liggen, van de veronderstellingen nog steeds zijn: de natuur moet gesteld worden. De boeren zijn grote vervuilers. We moeten ons houden binnen dit kader, het nationale kader en ook aan ons Europese kader, dus de afspraken over de natuur, daar moeten we ons aan houden. Kwaliteit van het oppervlaktewater, de klimaatdoelen, dat moet allemaal gehaald worden. Als je dat vastzet en zegt: dat is het. Dan kun je bijna niet met een oplossing komen die voor de boeren acceptabel is. Daarom zeggen wij: het besluit zoals nu voorligt dat willen we amenderen. En dat betekent, ik zal meteen daarmee beginnen, daar is ook geen duidelijkheid over, dat besluiten 1, 2 en 3 vervallen wat ons betreft. Daar komt één nieuw besluit voor. Dat heeft dan wel vier onderdelen. Zolang de hieronder vermelde onduidelijkheden blijven bestaan, niet langer mee te werken aan de vormgeving van het DPLG. Dat het nog steeds onduidelijk is wat met het NPLG bedoeld wordt, nog steeds onduidelijk is over hoeveel geld het gaat, er nog steeds geen landbouwakkoord is, nog steeds onduidelijkheid is over de stikstofnormen, nog steeds onduidelijk is wat de mestnormen zijn, nog steeds onduidelijkheid is over de overgangsgebieden rond de Natura2000 gebieden wat erin mag gebeuren en er nog steeds onvoldoende oplossing worden geboden voor de PAS-melders. Als tweede zeggen wij:

het verbeteren van de landbouw en natuur vorm te geven met KPI's. Dat noemen wij dan nog even de Drentse Methode, waarbij we zelf de doelen bepalen en ons uiterste best doen om de doelen die wij realistisch vinden te halen. Drie: geen onomkeerbare stappen te zetten om landbouwgrond om te zetten in natuurgrond. En vier: de aankoop van gronden om een 'ecologische' ruilverkaveling mogelijk te maken, te stoppen. Dat is ons amendement in plaats van de besluiten zoals ze hierbij horen.

De voorzitter: Het amendement is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer Uppelschoten: Dan nog een paar opmerkingen. Ik ben heel benieuwd naar het antwoord van de gedeputeerde over hoe hij een weg kan vinden in de chaos die er is op dit gebied. En ik vind het bijna onfatsoenlijk dat ons gevraagd wordt een hele duidelijke weg uit te zetten, terwijl het landelijk, en ook over de DPLG, nog zo onduidelijk is. Het tweede onderwerp wat ik wil benoemen: We gaan praten met allerlei belanghebbenden. En ons moet van het hart, en al jaren maken we dat mee, dat er gesprekspartners zijn die niet direct betrokken zijn bij het gebied. En dan noem ik met name de Drents Natuur en Milieufederatie, die als grote partij steeds meepraat. En wij vragen ons af: is dat wel een partij die mee moet praten over deze zaken? Of moet je het overlaten aan de mensen die daar ook direct belang hebben, doordat ze grond en weet ik wat hebben? maar niet een ideële partij, want dan zou er ook een andere partij kunnen komen die opkomt voor een ander soort natuur. Dat vinden wij niet.

De voorzitter: Wilt u afronden? Want uw spreektijd...

De heer Uppelschoten: Ik ben aan het einde van mijn betoog. En ik neem aan dat het duidelijk is.

De voorzitter: Dank u wel, heer Uppelschoten. Dan ga ik naar Statenlid Zuiker van de Partij voor de Dieren, die een tweetal amendementen heeft.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. De Partij voor de Dieren begint meteen de twee amendementen die we willen indienen. Het eerste amendement gaat over het kader: landbouwgrond blijven landbouwgrond, tenzij anders afgesproken. Het is nu al bekend dat niet alle landbouwgrond de functie landbouwgrond zal behouden. Sterker nog, in een volgend agendapunt komt BBB nota bene met een motie om woningbouw uit te breiden buiten de kernen. Daarom lijkt het ons totaal overbodig en niet logisch om als kader 'landbouwgrond blijft landbouwgrond' op te nemen in de kaders. Dus ik... En een overbodig kader, dat leidt alleen maar tot onduidelijkheid. Dus wij denken dat het beter is als dat kader eruit gaat. Het dictum is: wij besluiten de tekst van lid 2 en 3 van het ontwerpbesluit als volgt te wijzigen: twee: voor het DPLG de tien uitgangspunten voor het DPLG met uitzondering van Uitgangspunt 4 'landbouw blijft landbouwgrond, tenzij onderling anders wordt overeengekomen'. En dat geldt ook voor drie: voor de maatregelenpakketten 2024 de tien uitgangspunten voor het DPLG met uitzondering van uitgangspunten 4. Dat was ons eerste amendement. Het tweede amendement wordt mede- ingediend door D66 en GroenLinks.

De voorzitter: Een momentje, want de heer Vossebeld heeft een vraag voor Statenlid Zuiker. De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Landbouwgrond blijft landbouwgrond, tenzij anders wordt overeengekomen. Is dat niet gewoon duidelijk zoals erin staat? Tenzij anders wordt overeengekomen. Als als mensen en partijen overeenkomen om het... Dan kan het gewoon erin blijven staan.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Voorzitter, het lijkt mij toch duidelijk als wij gewoon kaders opnemen die ook iets zin-nigs zijn. Want als iets iets blijft, tenzij het verandert, dan kunnen we heel veel kaders gaan opnemen, want dat geldt voor heel veel dingen. Dus als iets gewoon niet relevant meer is, dan is het overbodig en eigenlijk extra verwarrend om dat ons kader op te nemen.

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dan bent u het toch met mij eens dat het volledig zinloos is wat u zegt?

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Ik ben het met de heer Vossebeld eens dat het inderdaad een zinloos kader is, want we kunnen ook zeggen: wit is wit en tenzij het rood is. Dat nemen we ook niet op, dus dat vinden we van dit kader. Het is gewoon zinloos kader.

De voorzitter: De heer Schoenmaker heeft ook een vraag voor Statenlid Zuiker. De heer Schoenma-ker.

De heer Schoenmaker: Eigenlijk een toelichting of een toevoeging, want op het moment dat er staat: landbouwgrond blijft landbouwgrond, tenzij anders overeengekomen, dat is vrijwillige basis. Maar als landbouwgrond geen landbouwgrond meer is, omdat er toevallig wetvoorkeursrecht opgelegd wordt en er een verplichting is, is er geen sprake meer van een overeenkomst. Dan is er sprake van dwang, zo lezen wij hem.

De voorzitter: Dat is niet echt een vraag, maar wil Statenlid Zuiker erop reageren?

Statenlid Zuiker: Daar wil ik op reageren hoor. Want dan zou je verwachten dat je met een kader komt: er wordt geen voorkeursrecht op grond gegeven. Dat is pas een duidelijk kader, daar kunnen we wat mee. Maar dit kader, dat is gewoon zinloos en nutteloos.

De voorzitter: De heer Schoenmaker in tweede instantie.

De heer Schoenmaker: Niet echt een vraag, maar meer dat wij als Sterk Lokaal Drenthe dit volstrekt helder vinden hoe het hier staat. En datgene wat u omschrijft is een voorbeeld, maar er zijn meer voorbeelden waar onteigening op plaats kan vinden. Kortom hier staat: een overeenkomst. Geen overeenkomst? Dan blijft landbouwgrond landbouwgrond. En daar kunnen wij ons volledig in vinden. Het is zo klaar als een klontje.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter, ik ga verder met amendement twee. Dat is ingediend door D66 en GroenLinks en ons. Het is namelijk een misverstand wat wij hier heel vaak horen in deze zaal, dat de DPLG ten nadele is van boeren. Want als we kijken naar de huidige trends in de landbouw, zonder DPLG dus, dan komen er steeds minder boeren. En dat is namelijk het gevolg van de schaalvergro-ting die al decennia bezig is. De afgelopen 20 jaar zijn de helft van de boeren verdwenen uit Drenthe. Dat is makkelijk op te zoeken bij het CBS. Dus die ingezette trend, die is niet in het belang van de boeren. Dus die trend moet veranderen. Dus dat moeten we helder hebben in de discussie. Dus als we niets doen, dan is dat de trend: steeds minder boeren. Wie er wel belang hebben bij de status-quo dat zijn de grote spelers: veevoederbedrijven, geldverstrekkers, kunstmestbedrijven, slachterijen. Die hebben belang bij de status-quo, maar de boeren in Drenthe niet. Wij denken dus dat de landbouw

zichzelf in de voet schiet als we stoppen met de DPLG. En daarom stellen wij voor in amendement twee dat we in de landbouw- effectrapportage opnemen wat er gebeurt, wat het scenario is als er geen DPLG komt. Ik lees het amendement voor. De tekst van lid 2 van het ontwerpbesluit als volgt aan te vullen: twee: voor DPLG de vijf randvoorwaarden voor de DPLG, waarbij randvoorwaarden 3 wordt aangevuld met: 'een nul scenario maakt onderdeel uit van de Milieu en Landbouw Effectrapportage.' Tot zover. Dit zijn de amendementen. En ik hoor graag de mening van het college hierover. Tot slot, op dit moment is het mogelijk om een zienswijze te geven voor iedereen op het ontwerp NPLG. En andere provincies roepen inwoners op om dat te doen. Maar in Drenthe is het stil. Minimale aandacht. We weten ook niet eens wat de zienswijze van GS gaat worden. Over een zienswijze komt. Dus graag. Onze vraag: is het college van plan een zienswijze in te dienen op het ontwerp NPLG, nationaal programma? En als allerlaatste vraag even: kunt u ook een overzicht sturen van de inspanningen in Drenthe, waarbij u gebruik maakt van de landelijke beëindigingsregeling veehouderij locaties, LBV en LBV-plus? Wij willen graag weten wat de inspanningen en de resultaten daarvan tot nu toe zijn. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, Statenlid Zuiker. En uw beide amendementen zijn ingediend en maken deel uit van de beraadslaging. Mevrouw Kleine Deters van D66 gaat ook een amendement indienen. Gaat uw gang.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. U vraagt van ons in te stemmen met het vervolgproces DPLG, de uitgangspunten, de randvoorwaarden en het concept maatregelenpakket. Als ik kennis neem van het amendement wat ingediend is, zou ik misschien beter kunnen voorstellen een voorstel van orde: laten we stemmen over het amendement. Want dan hoeven we nu niet verder te praten. En het lijkt me goed om dan maar een schorsing in te lassen, dat de BBB fractie met hun eigen gedeputeerde aan de praat gaan, want ik geloof dat het wel een beetje triest is dat we enige steun moeten geven. Maar constructief als D66 is, wil ik dan toch maar gewoon mijn bijdrage leveren en de vragen stellen die we gepland hadden, voorzitter. En dan horen we straks wel of u inderdaad uw amendement eerst in stemming gaat brengen en dat we, zoals de BBB voorstelt, maar jaren onder het hunebed gaan liggen of zo. Wat wij wel constateren is dat wat ons betreft ook het document, terwijl het wel veel woorden bevat, wel erg weinig acties om daadwerkelijk aan de slag te gaan. Dus wat dat betreft hadden wij dat ook wel graag verder ingevuld willen zien. Maar wij wachten ook nog op de gedeputeerde die ons toegezegd heeft om een overzicht te leveren wat er daadwerkelijk gebeurd is ten gunste van de herstelmaatregelen van de natuur. U hebt dat enige tijd geleden, ik denk vorig jaar al, u knikt, u herkent het. Maar u hebt blijkbaar bij D66 iets meer krediet. En als u ons dat toestuurt, dan ontvangen wij dat graag alsnog. En dan gaan wij daar op een ander moment, en daar kan de hele commissie bij aanwezig zijn, graag met u over in gesprek. Voorzitter, ook de ecologische autoriteit meldt dat we genoeg weten om maatregelen te nemen, ook al is nog niet alles geheel bekend. En dat sluit dan ook aan bij mijn interruptie die ik net gepleegd heb naar BBB. Er wordt vanuit het kabinet gewoon, die € 1,3 miljard wordt al verdeeld. Wat D66 betreft, en dan willen wij graag aan uw zijde staan en ook met onze kabinetsleden meespreken om toch een aantal projecten in Drenthe daaraan aan toe te voegen. Misschien dat BBB daar dan ook tegenstemt, maar dat zullen we dan zien. Voorzitter, als we niet daadwerkelijk stappen zetten, bieden wij geen perspectief voor de natuur en niet voor de landbouw en niet voor onze inwoners. Voor de natuur, voor behoud en herstel van de biodiversiteit en voor de landbouw moeten wij perspectief bieden voor bedrijven die willen blijven. En ze hebben recht op een goed verdienmodel. En daar moeten we direct de stappen zetten die wij kunnen zetten. En dan pleit D66 voor: kom op, heel hard aan het werk, geen stilstand. Voorzitter, wat ons betreft, de omschreven overgangsgebieden en volgens de handleiding van de IPO en NV mede-ontwikkeld door natuurorganisaties en LTO is goed bruikbaar voor onze DPLG. We hebben wel wat twijfels over de verdeling van de middelen. Enerzijds natuuropgaven, anderzijds landbouwsector liggen ver uit elkaar, maar daarover gaan wij graag het gesprek aan. Voorzitter, als we het over de tien uitgangspunten

hebben, dan besluit ik met het indienen van het amendement. Dan gaat het voor ons over, en ja, we kunnen natuurlijk misschien wel over veel uitgangspunten spreken. We hebben het amendement van de Partij voor de Dieren ook mede-ingediend. Maar wij dienen graag samen met Volt het amendement in. Met uitzondering van uitgangspunt 6, die zien wij graag gewijzigd. En daar staat dat eigenlijk de wijziging is dat vrijwilligheid voorop staat, gelijkwaardig aan ieders inspanning en niet de hiërarchie zoals die nu verwoord staat. Dus de gelijkwaardigheid, een samenleving waarin vrijwilligheid verandert van ik naar wij. En dat wij hiermee eenieder over zijn schaduw heen doet springen. Ik ben benieuwd of BBB dat vandaag ook dan. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. En dan geef ik het woord aan mevrouw Niessink. Uw amendement is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. Oh wacht even, u krijgt een interruptie van de heer Uppelschoten van de PVV. De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik reageer op de vrijwilligheid. Want u heeft vrijwilligheid, maar dat moet dan wel ingekaderd zijn, begrijp ik. Je moet in 'wij' denken. Ik zou bijna zeggen: we kunnen alleen over vrijwilligheid praten als je het dan met elkaar eens bent. Maar als je praat over hele andere standpunten dan mag er geen vrijwilligheid meer zijn?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, wat wij heel duidelijk aangeven in het amendement is dat de vrijwilligheid gelijkwaardig moet zijn en dat het niet boven, maar dus ook niet onder een ander aspect staat.

De heer Uppelschoten: Wat bedoelt u met gelijkwaardig aan wat?

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, staat u toe om toch het amendement even dan helemaal...? De tekstregel? Er staat duidelijk: 'Vrijwilligheid staat voorop échter Drentse vrijwilligheid is het verhaal van mensen die samenwerken voor een collectieve betekenis.' Dus beste interrupteerder, dat betekent dat dit gelijkwaardig is en dat onze Drentse samenleving, dus échter, daarom échter met een schuin streepje, dat kon ik moeilijk voorlezen, dat schuine streepje. Dat dat bijdraagt en in die gelijkwaardigheid aan de orde is en dat het niet is zoals de tekst. Maar ik heb hem hier even niet staan, uitgangspunt 6. Als u die leest, dan wordt daar juist een hiërarchie in aangebracht. En dat is wat wij niet willen.

De voorzitter: De heer Uppelschoten in tweede instantie.

De heer Uppelschoten: Ik vind dat een heel gevaarlijk standpunt dat u vrijwilligheid inperkt, laat ik het gewoon zeggen, tot mensen die dezelfde opvatting hebben. Want je moet het collectieve gevoel hebben, je moet een collectieve samenhang zien en als je daar niet in zit, dan kan er van vrijwilligheid geen sprake meer zijn?

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel, voorzitter, tenslotte spreken via de voorzitter. Voorzitter, ik vind het onbegrijpelijk. Alsof de suggestie wordt gewekt dat onze Drentse inwoners allemaal hetzelfde denken. Nee, natuurlijk niet, gelukkig niet.

De heer Uppelschoten: Maar als je dan niet collectief.

De voorzitter: De heer Uppelschoten, we doen het in tweeën. Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Het amendement van D66 is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. En ik geef het woord aan mevrouw Niessink. Daar is ze al, van Forum voor Democratie. Gaat uw gang.

Mevrouw Niessink: Dank u wel, voorzitter. Het is de hoogste tijd dat we helderheid scheppen voor onze boeren. En de boeren die vandaag naar het Provinciehuis zijn gekomen, hebben volkomen gelijk. Het is genoeg geweest. De cruciale rol van onze eigen voedselproductie in Nederland, vooral in deze tijd van toenemende dreiging, wordt volledig genegeerd. Voedselzekerheid zou onze topprioriteit moeten zijn. Demonstrerende boeren, zoals we momenteel overal in Europa zien, zijn niet uit op rellen, maar zij komen op voor hun gezin en voor hun levenswerk. Voor sommigen is dit hun laatste strohalm en vanuit wanhoop weten ze niet meer wat ze moeten doen. Het zou aan de politiek moeten zijn om jongeren te motiveren om boer te worden en zo de toekomstige voedselvoorziening van ons land veilig te stellen. Maar in plaats daarvan heerst er een ontmoedigend en onzeker ondernemingsklimaat. Veel boeren gooien de handdoek in de ring, vooral oudere boeren zonder opvolging. Vanwege onzekerheid worden kinderen in veel boerengezinnen ontmoedigd om het boerenleven voort te zetten. Voorzitter, dit kan zo niet langer doorgaan. Het is tijd om een krachtig signaal naar Den Haag te sturen dat alles wat voortkomt uit de plannen van de EU, de Greendeal, het NPLG de prullenbak in moet, ook de Drentse variant. En daarom dienen wij het volgende amendement in. De besluiten onder 1, 2 en 3 vervallen en worden vervangen door het volgende besluit: niet meer mee te werken aan de verdere vormgeving van de DPLG op basis van de volgende gronden. Eén: de Nederlandse landbouw staat in de top vijf van milieuvriendelijkste landen ter wereld. B: het narratief dat stikstof een schadelijke stof zou zijn voor de natuur is weerlegd, omdat het juist een belangrijke voedingsstof is voor planten. C: er zodoende in navolging van onze buurlanden geen reden is om beleid te voeren op stikstofnormen. D: het volstrekt immoreel is om boeren te ontegenen of direct of indirect te dwingen tot verkoop van hun gronden. E: er perverse belangen dienen om landbouwgrond om te zetten naar andere bestemmingsplannen, zoals woningbouw om de massa-immigratie te faciliteren. F: boeren al eeuwenlang bewezen hebben uitstekend in harmonie met de natuur te kunnen ondernemen. G: 'natuur' geen vaststaand concept is, omdat deze altijd verandert en de huidige natuur in Drenthe is ook door menselijke hand aangelegd. H: politiek altijd een uiting is van politieke wil. En als laatste, het DPLG berust enkel op een juridische fictie. Modellen kunnen onze toekomst niet voorspellen. Daarom roepen we ook dit college op om onmiddellijk te stoppen met verdere uitvoering van het DPLG. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Niessink. [applaus] Dames en heren op de tribune, we gaan niet instemmend of afkeurend gedrag vertonen met zijn allen. Oké, dank u wel, mevrouw Niessink. Ik geef het woord aan de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Eigenlijk moet ik eerst misschien even ingaan op de oproep van mevrouw Kleine Deters. Misschien dat het toch versnelt, de motie van... Het amendementen bedoel ik, van de BBB in stemming te kunnen brengen, want dat betekent nogal wat voor het vervolg van het proces. Want wij moeten eerlijk zeggen, op Valentijnsdag dachten wij aan: er is iets, het is het begin. We gaan aan de slag, er liggen uitgangspunten waar we ons ook nog grotendeels in kunnen vinden. Er zitten nog al wat haken en ogen aan. Maar er is in ieder geval iets. Het is inmiddels 17 jaar geleden dat ik aan mijn militaire loopbaan begon. En als officier in opleiding leerde ik dat er één onmisbaar element is voor elke opdracht die je moet geven. En dat is het oogmerk. Het oogmerk is de intentie van de opdrachten die je uitvoert. Waar doe je het voor? Of om in VVD termen te noemen, de why van de organisatie. Dit oogmerk is in het stuk vervolgproces DPLG niet te vinden. Ja, we moeten ons aan afspraken en wetgeving houden, maar de vraag is altijd waarom? Als wij onze inwoners en daarmee ook onze ondernemers mee willen nemen in dit Drentse Programma voor het Landelijk Gebied, dan moeten we die waarom-boodschap laten landen tussen de oren. En we kunnen het ons niet permitte-

ren. Het verlies van biodiversiteit niet en de ineenstorting van ecosystemen al helemaal niet. Ja, inderdaad, die kleine beestjes, insecten en plantjes en nog veel meer, vaak door andere partijen weggezet als wensnatuur, maar die zorgen wel voor ons eten, die biodiversiteit en de ecosystemen, onze schone lucht en ons drinkwater. En het is aan ons als maatschappij om die biodiversiteit te beschermen en versterken, omdat wij mensen de enige bedreiging zijn. En dus wie echt wil werken aan voedselzekerheid werkt aan natuurbeleid en klimaatbeleid. Het college erkent zelf ook in het stuk dat de DPLG bij een aantal inwoners niet op maatschappelijk draagvlak kan rekenen. Zo werd vanmiddag hier buiten al bevestigd. En wij verzoeken het college dan ook om vooral daaraan te werken. Dat draagvlak en inzicht in het probleem. Want als onze inwoners en ondernemers het probleem begrijpen, kunnen zij misschien ook beter bijdragen aan de oplossing. Graag een reactie van het college. De sociaaleconomische toets. We horen graag van het college of het ook mogelijk is om bij elke toets ook een nulmeting uit te voeren. En wat zouden de gevolgen zijn wanneer het beleid bijvoorbeeld nog eens vijf jaar vertraagt? Graag zien we dat deze toetsen ook extern uitgevoerd gaan worden en dan over een beleidsperiode gaan van minimaal 20 jaar. Graag reactie van het college. Wat opvallende zaken nog uit de tien uitgangspunten die wij inderdaad aantreffen. De vrijwilligheid, maar iedereen draagt bij. In hoeverre is het dan vrijwilligheid? Dus in die zin snap ik het amendement en daarom steunen wij die ook van harte. Wat is dan 'iedereen draagt bij'? Versterking, sociaaleconomische vitaliteit en leefbaarheid. Wij vroegen ons af: is het dan wel het doel van de DPLG om die sociaaleconomische vitaliteit en leefbaarheid te versterken? Of zou het behoud moeten zijn? En zien de Sociale Agenda en de Economische Agenda niet juist op het versterken van die twee elementen? En samen met partners, staat er heel duidelijk in. Maar daarin mis ik eigenlijk de inwoners. Die worden eigenlijk niet genoemd.

De voorzitter: Let u op uw tijd, de heer Bos?

De heer Bos: Ik kom tot een afronding. Dus kom op, zeggen we dan weer. Aan de bak, trekt die gebieden in, maar conceptplannen waar onze inwoners en bedrijven mee uit de voeten kunnen en die bij het Rijk op steun kunnen rekenen. Niet omdat we moeten, maar omdat we moeten willen.

De voorzitter: Dank u wel, ik geef het woord aan mevrouw Hilgenga van het CDA. Gaat uw gang.

Mevrouw Hilgenga: Dank u, voorzitter. We hebben vandaag een volgende stap van het DPLG voor ons liggen, maar opnieuw op onderdelen. Wij zijn nog lang niet bij die concrete invulling die wij als CDA graag zouden zien. Van de week kwam ik in een sociale media diverse keren mijn eigen foto tegen met een schep op de rug. En wat mij betreft symboliseert dit prima hoe wij hierin staan. Het CDA wil graag concrete resultaten bereiken. En wat zijn die concrete oplossingen nu nog ver weg. Voorzitter, ik snap dat dit onderwerp emotie geeft en dat de inwoner zich veel zorgen maakt, maar ik wil u toch hier ook uitleggen waarom het CDA ondanks al die onzekerheden met de DPLG verder wil. In het DPLG zitten veel onderdelen die we niet los van elkaar kunnen uitvoeren. En juist omdat we dat integraal aanpakken, kunnen we plannen aan elkaar verbinden. Ik bedoel bijvoorbeeld de plannen voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, inzetten op perspectief voor onze boeren en de natuuropgaven. Onze conclusie is: al stoppen we met het DPLG, dan moeten we nog steeds voor onze inwoners aan in de gebieden, samen nadenken over de gevolgen voor het landschap. Alleen dan met veel minder beschikbaar geld. En als we zouden stoppen met het DPLG zetten we juist de boeren buiten spel. En ook de landbouwsector moet een stevige inspraak kunnen geven. Dat vinden wij als CDA belangrijk. Juist door steviger in te zetten op participatie aan de voorkant, willen wij de landbouwsector voluit invloed laten krijgen op het inrichten van het DPLG. Geen directe invloed meer op de inrichting van het Landelijk Gebied, dan zet je boeren pas echt buiten spel. En laten we dat stuur vooral niet uit handen geven. En het is een uitnodiging aan iedereen om hierin mee te doen. Eén van de belangrijkste

bronnen van inkomen van onze provincie is de toeristische sector. Dat onze provincie zo goed bezocht wordt, komt door de pracht en de diversiteit van de natuur. En als we straks alleen nog maar pijpenstrootje in hun natuur hebben staan, dan gooien we ook onze eigen glazen in. Het CDA willen onze inwoners, kinderen en kleinkinderen ook in de toekomst laten genieten van onze mooie, kenmerkende landschappen met prachtige heidevelden en koeien in de wei. En als laatste reden: het is dagdromen om te denken dat we alles kunnen laten bij het oude. Je gaat toch ook niet als er brand in je huis zit, afwachten tot de brandweer komt? Nee, je kijkt wat je vast in veiligheid kan brengen en wat je zelf kan doen. De toekomst van de agrosector is in handen van jonge boeren. Zij hebben niks aan afwachten. Zij hebben onze steun nodig om aan de slag te gaan om hun bedrijf toekomstbestendig te maken. En wat het CDA betreft, moeten wij niet afwachten tot de landelijke overheid eindelijk eens een keer over de brug komt met duidelijkheid, want dan staan wij straks achteraan in de rij. Nee, wij moeten al heel concreet een boodschappenlijstje hebben voor Drenthe. Dus laten we vooral stappen blijven zetten en doorgaan op de ingeslagen weg. En al zijn we er echt nog lang niet en moeten er nog veel verder worden uitgewerkt, maar dan wel op zijn Drents. Realistisch en vooral samen. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hilgenga. En echt op de seconde nauwkeurig. Dat is echt fantastisch. De heer Oosting van de VVD-fractie. Gaat uw gang.

De heer Oosting: Voorzitter, dank u wel. Wij kunnen ons redelijk vinden in de tien uitgangspunten van het DPLG plan. Echter, de uitwerking van deze uitgangspunten verdienen nog veel overleg en discussie in deze zaal. De sociaaleconomische aspecten en een leefbaar vitaal platteland met een gezonde agrarische sector vindt de VVD erg belangrijk. Het is daarom ons inziens van belang, [spreker hoest] sorry, De M(L)ER uit te voeren. De provincie moet zich laten zien en gelden als een betrouwbare partner met hart voor een goed beheer voor onze landbouw en natuurgronden. En partner kan je zijn door goed samen te werken met de eigenaren en gebruikers van gronden in de gebiedsprocessen. We willen deze participatie aan de achterzijde ook duidelijk terug kunnen zien. In de uitgangspunten missen we het punt dat we als provincie niet meer gaan doen dan het Rijk verplicht stelt. We vinden de gestelde doelen namelijk al meer dan fors en uitdagend genoeg. En ook de toegezegde € 130 miljoen, wat nog geen 30% is van het gevraagde, geeft beperkte mogelijkheden. In de Kamerbrief lezen we dat het Rijk meer doelgerichte maatregelen verwacht. Hopelijk kan dat in de gebiedsprocessen worden opgepakt. Er zullen ook duidelijke keuzes gemaakt moeten worden, want niets doen en klagen is in onze optiek geen optie. En het zal ook niets oplossen en ook niet op gang brengen. En dan ten slotte, afgelopen 6 september is er besproken om de ecologische autoriteit uit te nodigen in deze Staten in ons bij te praten over de NDA's en de stand van de kwaliteit van de natuur. Nu is onze vraag wanneer we de ecologische autoriteit kunnen verwachten op een commissievergadering in deze Staten? We hebben begrepen dat de Staten van Zeeland inmiddels een bezoek hebben gehad en de Staten van Gelderland binnenkort een bezoek krijgen. Graag even antwoord hierop. Dank u wel, Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, heer Oosting. Ik geef het woord aan de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe. Gaat uw gang.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Een onderwerp wat wij een aantal weken geleden al hebben besproken en toen hebben wij de woorden ook geuit van: het is chaos. Zorgvuldigheid voor snelheid. Welke acties hebben welk resultaat? Dat hebben we aan de gedeputeerde gevraagd, omdat bepaalde acties wel een resultaat hebben. Maar als je niet weet welk resultaat, dan wordt het ontzettend lastig om de acties ook een bepaald kader mee te geven, wat zin heeft. Wij snappen de spagaat wel waar de BBB mee zit. De tien uitgangspunten hebben betrekking op de wetgeving, maar die wetgeving, die kan aangepast worden. We hebben daar onlangs het voorbeeld van gezien in Europa. De

boeren moesten 4% land braak laten liggen en ze gingen massaal de straat op. En wat is er eergisteren gebeurd? De Europese commissie zegt: die 4% is nu van tafel omdat de boeren aangeven: dat kan niet. Kortom: het is legitiem om te verwachten dat er een andere wetgeving komt. En de huidige wetgeving is voor de boeren, voor de sector, maar ik denk ook voor de vrijetijdseconomie, ook voor de woningbouw niet werkbaar. Kortom: wij willen graag stappen zetten, maar wel de goede stappen. Het onderzoek van de Universiteit van Amsterdam laat zien dat het stikstofdepositie vlak naast een boerderij is en geen 25 kilometer. Waar moet je dan op dit moment binnen het DPLG actie op ondernemen op die 300 meter? Of gaan we naar die 25 kilometer? Waar gaan we het geld aan uitgeven? Op een boerderij op de Veluwe die daar overlast geeft en in de polder koop je hem uit? Of heeft dat helemaal geen zin? Zolang we die vragen niet helder hebben, denk ik dat op dit moment zorgvuldigheid past voor de snelheid. En zo zit onze fractie er ook in. Wij willen ontzettend graag de boeren perspectief geven. De PAS-melders zitten al vanaf, ik geloof, mei 2019 in onzekerheid. Zij handelen daar binnen de wetgeving en ze hebben op dit moment nog steeds een zwaard van Damocles boven hun hoofd. Daar moet de landelijke politiek van zeggen: we bieden daar bescherming. We gaan de PAS-melders op dit moment niet aanpassen zonder dat daar een gedegen en een onderbouwd onderzoek aan te grondslag ligt en dat deze mensen gewoon gelegaliseerd worden. Die moeten onzekerheid bij de gezinnen vandaan halen. De sector wil wel veranderen. Kijk maar naar de geschiedenis, kijk wat er allemaal aan innovaties zijn doorgevoerd door die sector. Neem dat mee en heb ook vertrouwen dat innovaties naar de toekomst enorm veel kunnen betekenen voor de stikstof. Maar laten we dan eerst eens uitzoeken wat stikstof nou wel doet, waar het neerslaat, wat de gevolgen zijn. En ik denk dat we moeten wachten op het Rijk. Waar komen wij zo meteen, bij welke financiële middelen? Want die middelen op dit moment zijn 0,0 toegezegd en waar moet je dan op handelen? Dus onze fractie hoopt op een goede oplossing, we leven enorm mee met de boeren. We snappen de frustratie, maar op dit moment zitten we gewoon in een spagaat en het is eerst wachten op Den Haag.

De voorzitter: Dank u wel, heer Schoenmaker. [applaus] Dames en heren, geen applaus. Hoe aardig de heer Schoenmaker ook is, dat geldt voor al mijn Statenleden. Ik ga naar de heer Brandsema van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. We hebben natuurlijk, zoals al gezegd, met elkaar in de commissievergadering flink gedebatteerd en gesproken over dit Statenstuk. Dat zal ik niet overdoen, maar we zien wel nu, in vergelijking met de commissie, dat de publieke tribune volledig vol zit. Ook voorbij het provinciehuis was het een drukte van belang. En voorzitter, dat is een groep agrariërs die ook behoefte heeft aan duidelijkheid en die al jaren in onzekerheid leeft. En dan kan ik ergens wel meevelen ook gezien de reactie vanuit de publieke tribune, dat het wel heel mooi klinkt dat zo'n DPLG van tafel gaat. Alleen het gevolg is wel dat het Rijk gaat bepalen wat er dan in de provincies gebeurt. En ik vraag me af of we daarmee dan echt verder komen. Voorzitter, een college die met dit voorstel probeert om stappen vooruit te zetten in deze complexe materie. En die uitgangspunten die erin genoemd worden, die de BBB nu met het amendement ter discussie stelt, we hebben het nog even naast het coalitieakkoord gelegd, maar die uitgangspunten in dit voorstel zijn gewoon conform het coalitieakkoord. We zien ze daar allemaal in terug. Dus wij hebben de indruk dat deze gedeputeerde van de BBB dit college, gewoon doet waar de partijen in de coalitie om gevraagd hebben. En daarom verwondert het ons ook wel dat er geen steun is voor de plannen van de BBB. Dus mijn vraag, voorzitter, aan de gedeputeerde, of hij zich nog wel gesteund voelt door zijn eigen fractie? En ook eigenlijk wel een vraag aan de overige coalitiepartijen of die overige coalitiepartijen zich nog wel gesteund voelen door de BBB in hun coalitieakkoord? Omdat gewoon de uitgangspunten in het voorstel van het college een op een terug te vinden zijn in het coalitieakkoord. Voorzitter, wij zijn positief over de aanpak van het college. We hebben al eerder in het afgelopen halfjaar stevige debatten gevoerd, maar we zien wel nu een college en een gedeputeerde die probeert in die complexe materie, waarbij terecht de opmerking wordt gemaakt dat het Rijk op veel terreinen de provincies laat bungelen en onduidelijk blijft

en niet met oplossingen komt. Maar ondanks dat probeert deze gedeputeerde, lezen wij in het stuk, om stapjes vooruit te zetten. We zijn heel positief over het feit dat er duidelijk aandacht is voor de sociaaleconomische gevolgen. Er wordt niet blind gekeken naar de effecten op natuur, op klimaatadaptatie en dat soort zaken, maar dat wordt in de volle breedte afgewogen en daar is de ChristenUnie blij mee. Ook bijvoorbeeld de milieu- en landbouweffectrapportage die daar handen en voeten aan moet geven. Dat vinden we terecht, want we moeten oog hebben voor de zorgen die er zijn en die ook heel duidelijk hier naar voren komen. De mensen die ik hier voor gesproken hebt en ook buiten deze vergadering om, die ik spreek in de landbouwsector. Voorzitter, we wensen de gedeputeerde, maar ook de coalitie als geheel, wijsheid toe in dit zeer complexe dossier. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, de heer Brandsema en ook uw timing is werkelijk perfect. Dan mevrouw Kramer van Volt. Gaat uw gang.

Mevrouw Kramer: Dank u wel. En ik weet dat u wil klappen aan het einde, maar dat mag niet, dus ik hou alvast rekening daarmee. Vandaag gaan we de kaders en uitgangspunten, tenminste dat hopen wij vanuit Volt, voor het DPLG 1.0 vaststellen. En het DPLG moet uiteindelijk in het eerste kwartaal van volgend jaar worden opgeleverd. Het stuk dat voorligt laat zien dat er hard gewerkt is aan de verdere uitwerking. Complimenten hiervoor. We zien een planning die gedetailleerd is en ambitie uitstraalt. We zien dat er duidelijk rekening wordt gehouden met de afspraken die op Europees, landelijk en provinciaal niveau zijn gemaakt. We zien dat er oog is voor alle belangen en we zien dat er een intensief participatietraject op touw wordt gezet. Een proces waarbij goed nagedacht over de mate van participatie-intensiteit. Dus de partners die in de uitvoering van de plannen het meest geraakt worden, zullen het meest intensief betrokken worden. We hebben drie uitgangspunten vanuit onze fractie van Volt. Het eerste gaat over het vierde uitgangspunt: landbouwgrond blijft landbouwgrond, tenzij onderling anders wordt afgesproken. We hebben het er al over gehad. Het zet landbouw tegenover natuur en dat is nergens voor nodig. Overgangsgebieden dat is landbouw en natuur. De ene keer geven we water meer ruimte ten kosten van natuur en een andere keer ten koste van landbouw. Robuuste natuurgebieden naast duurzame landbouw, dat moet gewoon kunnen, dat kan ook. Dit is mooi beschreven in de brief van de natuurorganisaties die we voorafgaand aan de commissie eind januari hebben ontvangen. In die brief wordt benadrukt dat de belangen van landbouw en natuur samengaan. We zijn teleurgesteld over de benadering die LTO ons meegeeft in de brief die zij hebben gestuurd. Het is een eisenpakket en we missen een gezamenlijke aanpak met andere partners. En dat is misschien wel de grootste zorg die Volt heeft in het hele proces. De grote focus op de agrarische belangen. Er wordt veel aandacht gevraagd voor de landbouw, maar wordt hierbij een goede afspiegeling gegeven van het brede landbouwbelang? Geven de demonstranten op de A28 en de A32 die ik vorige week nét kan ontwijken na het fractieoverleg, geven zij een goede afspiegeling van alle agrariërs? Kortom: zijn wij in staat in deze Statenzaal om ervoor te zorgen dat wij staan voor alle brede agrarische belangen? En zeker ook voor de belangen vanuit natuur, water, wonen en energie. Het tweede punt gaat over uitgangspunt 9. Wij werken aan een perspectief voor de landbouw in Drenthe en de financiering van die transitie. Wij gaan er, net als de BBB en andere partijen vanuit, dat er oog is voor de bestaanszekerheid voor die agrariër die een transformatie doormaakt en daarbij kosten moet maken. Dat is enorm belangrijk. Het derde punt gaat over uitgangspunt 6 en Volt is het niet eens met het uitgangspunt 'werken op basis van vrijwilligheid, iedereen draagt bij'. Daarom dienen wij ook het amendement in dat van D66 komt. Natuurlijk doe je er alles aan om geen dwang uit te oefenen. Bij goede bestuurders, net als bij goede leidinggevers, lukt dat door betrokkenen te motiveren en mee te laten denken. Maar in uitzonderlijk gevallen moet je maatregelen doorvoeren en het is daarbij noodzakelijk dat je met elkaar een deadline afspreekt. Doe je dat niet, dan blijf je onderhandelen tot je een ons weegt. Als je werkt op basis van vrijwilligheid dan loop je het risico dat doelen niet gehaald worden en of dat je ergens een te hoge prijs gemeenschapsgeld voor gaat betalen. Wij wensen het bestuur en iedereen succes met de volgende stappen en dank u wel voor deze tijd.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kramer. Dan ga ik naar mevrouw Dijkers van de SP-fractie.

Mevrouw Dijkers: Dank u wel, voorzitter. [spreekster hoest] Het DPLG fase twee. We zijn net begonnen. Landbouw en natuur moeten we in evenwicht krijgen. Dit Statenstuk geeft een start. Het moet wat de SP betreft sneller, intensiever met lef en we moeten stappen gaan zetten. Dus niet afwachtend opstellen, geen vertragingen erin gooien en wat voorligt als start zien en alert zijn op de nadere uitwerking. En wat mij opvalt in heel veel discussies hier voorafgaand is dat we het zo zwart-wit tegen elkaar afzetten. We zijn voor of tegen. We zijn met de boeren of tegen de boeren, terwijl dat natuurlijk in feite helemaal niet waar is. Zelfs in Drenthe, of vooral in Drenthe, zouden we veel meer vanuit die gezamenlijke belangen kunnen redenen. Dat hebben we ook in het verleden gedaan. en de voorstellen die op tafel liggen, die zijn voor een deel ook heel erg gericht op het bijna verscherpen van die tegenstellingen. Het amendement van Forum voor Democratie bijvoorbeeld, het volledig afwijzen van het DPLG. Dan zet je de boer wel helemaal op scherp en waar dan mee verder? Mevrouw Kramer, van Volt gaf een mooie schets ervan. De amendementen op het Statenstuk van de BBB, kennis nemen van in plaats van instemmen met. Ja, maar dat is een pleidooi voor stilstand en vertragen. Dus daar kunnen we niet meer meegaan. Het amendement van D66 en Volt is juist eentje waarbij je het algemeen belang voor het individueel belang stelt. Dat is in overeenstemming met de manier waarop we in Drenthe ook de zaken over het algemeen aanpakken. En we moeten veel meer elkaar in de overeenstemming vinden in plaats van in de tegenstelling. Partij voor de Dieren zet met betrekking tot het standpunt landbouwgrond blijft landbouwgrond een amendement in. En eigenlijk zou landbouwgrond blijft landbouwgrond... Dat is een overbodig Uitgangspunt. En ook niet in het algemeen belang. We zullen dus dit amendement ook steunen. Het tweede amendement van de Partij voor de Dieren, waarbij we... Eigenlijk zou dit een overbodig amendement moeten zijn, want het DPLG moet snel tot uitvoering komen. Toch is het vooruitzien om ook een nul-scenario achter de hand te hebben, want als alles tegenzit is het effect van wat dat dan veroorzaakt ook inzichtelijk te maken. Ook de PVV amendeert dit Statenstuk en zet de boel on-hold in de hoop van afstel. Dat hebben we net ook al genoemd, daar doen we niet aan. Dus als we het hebben over het voorliggende Statenstuk, dan zitten daar heel veel haken en ogen aan en er moet nog heel veel gesproken worden. Maar laten we alstublieft proberen om dat te doen vanuit de verstandige uitgangspunten waarin we ieder belang in Drenthe dienen. En we zijn zeker niet voor minder boeren, eerder voor meer boeren, maar wel op gezonde uitgangspunten. En daar wou ik het eerst maar eens bij laten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Dijkers en dan kom ik bij de laatste woordvoerder op mijn lijst en dat is de heer Bosch van de Partij voor de Arbeid.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. De tragiek van als laatste spreker aan het woord komen is dat er al heel veel is gezegd. En ik ben ook niet van plan om de discussie die we in de commissievergadering hebben gevoerd nog eens dunnetjes over te doen. Wat ons betreft, wat de Partij van de Arbeid-fractie betreft, zijn dit de uitgangspunten waar wij inderdaad nog flink mee aan de bak zullen moeten om ook de uitwerking op de juiste manier uit te voeren. Maar daarvoor moeten we wel met elkaar in gesprek. Voorzitter, de Partij van de Arbeid is een progressieve partij. We zijn 78 jaar oud dit jaar. Een progressieve partij zijn, betekent dat we vooruit willen kijken. We willen vooruit en we willen geen stilstand. Dat betekent ook dat we in deze complexe materie, en mevrouw Dijkers van de SP gaf het net ook al aan, GroenLinks, de heer Bos gaf het ook al aan. We zullen dit uiteindelijk toch met elkaar samen moeten doen. En dat signaal heb ik vanmiddag buiten ook opgepikt. Maar ik heb ook opgepikt dat de boeren het zo langzamerhand zat zijn dat er over hen gepraat wordt en niet met hen. Daarvoor is door de BBB in december een motie ingediend. Die is ook aangenomen, dat er meer inspraak komt vanuit de boerensector. En die motie is wat ons betreft niet ver genoeg gegaan. Wij hadden een voorstel klaar liggen waarmee we in alle gebiedsprocessen de boeren in die dorpsbuizen die we in ieder

voor niks hebben, bij elkaar zetten en hen de mond gunnen, waarin we ook duidelijk uitleggen wat onze gezamenlijke uitdagingen zijn. En we zien heel veel beweging in die agrarische sector. En daar willen wij onze ogen niet voor sluiten, daar moeten wij alleen maar waardering voor hebben, net als dat wij waardering hebben voor een gedeputeerde die probeert om in dit hele complexe dossier de uitdagingen vanuit het Rijk en vanuit de provincie en vanuit de sector bij elkaar te brengen.

De voorzitter: Ik zie dat mevrouw Kleine Deters een vraag heeft voor de heer Bosch. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat over het algemeen de heer Bosch en ik het wel eens zijn als het gaat over dat iedereen mee moet kunnen spreken. Toch een verduidelijkende vraag. Ik ben in de veronderstelling dat de agrariërs middels LTO, en ik heb begrepen dat ook namens de biologische boeren een gesprekspartner aan tafel zit, maar vindt u dat LTO dan onvoldoende de agrariërs vertegenwoordigt?

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Als ik de gesprekken beluister, en ik beluister ook de gesprekken die ik met onze coalitiepartners daarover voer, dan is er inderdaad een deel van de agrariërs die zich vertegenwoordigd voelt door de LTO en een deel van de agrarisch voelt zich ook minder vertegenwoordigd door de LTO. En onze insteek is nu juist om te zeggen: het is nu eenmaal een exercitie, een maatschappelijke transitie die we door moeten maken. Er zitten ook kansen in. Een transitie biedt altijd kansen, maar die moeten we dan ook samen pakken. En wat ons betreft had onze insteek, namelijk de boeren ook daadwerkelijk individueel de mond bieden en ook uitleg geven van dit zijn uitdagingen, dit zijn de complexiteiten waar we mee te maken hebben. Dat had wat ons betreft beter gewerkt en had ook laagdrempelige ingang geboden voor de agrarische sector in alle verschillende gebieden om een bijdrage te leveren aan deze complexe materie. Want ik weet duidelijk uit de gesprekken die ik voer met agrariërs bij ons uit de omgeving, dat er ook al heel veel gebeurt in die sector. Er is innovatie, er wordt hard gewerkt. Maar ik denk dat inderdaad, we moeten onze ogen niet sluiten voor signalen dat een deel van de agrarische sector zich niet altijd vertegenwoordigd voelt en gehoord voelt. En daar moeten we dus aan werken met elkaar.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel voorzitter. Dank, voorzitter, voor het uitgebreide antwoord. Ik begriep uit de beantwoording dat, en dan zijn we het ook zeker eens dat je iedereen de gelegenheid moet geven om een reactie te geven. Maar in het structureel overleg, want we moeten de gedeputeerde ook met een behapbaar proces op pad sturen. Dat we dan misschien moeten nadenken of dan de vertegenwoordiging bijvoorbeeld, ook een Caring Farmers als gesprekspartner altijd aan tafel zit. Want ik denk dat we wel... Prima om een aantal bijeenkomsten voor iedereen, maar gezien het proces en stappen die je moet zetten, dat je toch ook met afvaardigingen zou moeten werken. En dan is dat dus breder dan alleen het LTO.

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Ik denk dat we elkaar daar op kunnen vinden, mevrouw Kleine Deters. Ik ga ook afronden, voorzitter, want ik heb eerlijkheidshalve helemaal geen bijdrage voorbereid. Want de weg naar deze discussie toe was zo vol met allerlei wijzigingen, met zaken die over en weer vlogen. En ik wilde eerst deze discussie eens afwachten en ook de reactie van gedeputeerde. En ik wil nogmaals benadrukken: de Partij van de Arbeid is geen partij tegen de boeren. Wij zijn een partij die kijken en

zien op de belangen van allerlei bevolkingsgroepen. We zijn een partij voor bestaanszekerheid en ja, ook toekomstperspectief op bestaanszekerheid, ook van de kleine en middelgrote agrarische ondernemers. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bosch. We zijn aan het eind gekomen van de beraadslaging van de eerste termijn van de zijde van de Staten.

De heer Schuinder: Voorzitter, mag ik...

De voorzitter: Ik zie dat de heer Schuinder een vraag wil stellen. De heer Schuinder, is het een orde-vraag?

De heer Schuinder: Het is een ordevoorstel om even een kwartiertje te schorsen, zodat we even kunnen overleggen met onze gedeputeerde.

De voorzitter: Het ordevoorstel is om een kwartier te schorsen. Kan dat op uw instemming rekenen? Dat kan. Ik zie al wat Stateneden opstaan. Wij schorsen een kwartier. Dat betekent dat we om kwart over even kijken... Om 15:15 verder gaan. Of nee... 15:15.

De voorzitter: Ik vind het wel een beetje chique om te wachten tot degene die de schorsing heeft aangevraagd ook binnen is. Maar ja, oké, ik zie dat de fractievoorzitter er nog niet is. Ik geef toch het woord nu aan de gedeputeerde. Ik heropen de vergadering en het woord is aan de heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Het is een hele boeiende discussie rond het DPLG. En ondertussen maak je voor jezelf wat aantekeningen, en de eerste die ik had opgeschreven: we hebben nog een verschrikkelijke lange weg te gaan met elkaar over dit DPLG. En die weg, die is geplaveid met enorm veel onzekerheden over doelen, geld, tempo, een stapeling van ambities. Allerlei kreten zijn hier ook voorbijgekomen, heb ik ook even opgeschreven: spagaat, onzekerheden, geen geld, onduidelijke doelen, frustraties, boosheid en ook het woordje chaos. En laat ik dat nu zelf ook af en toe gebruiken, dat woordje chaos. Maar er is mij geadviseerd: gebruik niet meer dat woordje chaos, maar dat komt hier dan wel voorbij. Want dit is wel een beetje de worsteling waar we eigenlijk allemaal mee zitten en ik weet niet meer wie dat had gezegd. Hoe kun je nu... Zo werkt het dan ook nog een keer. Het Rijk komt hier met hele gedetailleerde instructies richting de volgende DPLG. Met onze maatregelenpakketten krijgen we tot drie cijfers achter de komma instructies. En laat ik het heel simpel zeggen: wij krijgen instructies waar de stopcontacten moeten komen, hoe de leiding moeten lopen, maar we hebben nog niet eens een huis. Wij weten eigenlijk nog niet eens hoe het huis eruit moet zien. Dat is die spagaat waar we eigenlijk elke keer in zitten en ook vanuit Den Haag, ook onze ambtenaren van LNV, daar weet ook soms de één niet wat de ander precies doet. En ook daar lopen de processen allemaal niet goed. Dat is een beetje de context waar we in zitten. Ik heb dat al eerder hier gezegd en daar zitten we, vrees ik, ook voorlopig nog even mee. En dan komt zo'n voorstel als nu over de uitgangspunten en randvoorwaarden en dan zegt de BBB een soort tegengesteld signaal. Stoppen kan eigenlijk ook niet, we moeten wel doorgaan, dat hebben we ook afgesproken. Maar we moeten ook doorgaan. Het gaat ook om geld hier, we willen toch ook wel weer het geld hebben om vervolgstappen te kunnen maken. Dus dat is het doorgaan en tegelijkertijd ook eigenlijk het signaal: wat zijn dan allemaal precies die uitgangspunten? En wat betekent dat allemaal? En kunnen we wel doorgaan nu en moeten we eerst niet eigenlijk snappen waar het over gaat? En dat is ook wel hier een beetje gevallen. We hebben het over uitgangspunten en over de uitwerking. En zo interpreteer ik eigenlijk even het amendement van de BBB. Eigenlijk, omdat die uitgangspunten niet helemaal duidelijk zijn, willen we de ruimte houden om ook nog eens een keer weer terug te kijken bij de uitwerking. Kloppen de uit-

gangspunten nog wel? En dat is denk ik een beetje de discussie die we nu hebben. Maar het was zeker niet de bedoeling nadat we vandaag deze uitgangspunten vaststellen, dat we zeggen: wij komen niet bij u terug, u ziet ons niet weer. En de volgende fase is uitwerking. Het was zeker ook onze bedoeling om ook telkens gewoon u als Staten mee te nemen in die discussies die we eigenlijk hebben, waarvan ik net allemaal al aangaf hoe ingewikkeld die zijn en dat die ook nog voortdurend wijzigen. Dus als ik enig comfort zou moeten bieden, ook richting de BBB, dan zeg ik: uitgangspunten prima, maar wij komen telkens bij u terug als het gaat om de uitwerking... De invulling van die uitgangspunten. Dus wees daar gerust over, dat als je vandaag ja zegt, dat we dan u weer gaan spreken hier.

De voorzitter: Statenlid Zuiker, Partij voor de Dieren.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Ik zou heel graag aan de gedeputeerde willen vragen of hij nu gewoon het amendement van de BBB ontraadt? Ook al heeft hij er begrip voor misschien. Maar ontraadt u het amendement of niet?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dan moet je altijd zo'n zwart-wit antwoord geven. Daar ben ik niet zo van, want het leven is niet zwart-wit. Dus ik heb begrip voor de zorg en ik geef aan met of zonder dit amendement dat wij elke keer in de uitwerking ook de Staten daar elke keer goed bij zullen betrekken en ook dat er voldoende ruimte is om daar inbreng op te hebben. Dus met of zonder dit amendement verandert voor mijn gevoel het proces niet, want we gaan wel gewoon door binnen al die onzekerheden. Dat is ook misschien een geruststelling voor iedereen. We gaan wel gewoon door. Waar we uit gaan komen, dat is best heel lastig. Want dan heb je te maken met die hele context die ik net beschreef.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter. Dat is natuurlijk niet het antwoord... Wij moeten zo meteen ook op een knopje drukken, een plus of een min en dan moeten wij ook gewoon zwart of wit. Dus dan wil ik gewoon weten: als het college op dat knopje moet drukken, is het dan een minnetje voor het amendement van BBB of een plus?

De voorzitter: Gedeputeerde Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb aangegeven hoe ik daar eigenlijk in zit, dus dat laat ik dan mooi aan de Staten over.

De voorzitter: De heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, wat hier gebeurt is toch wel een beetje vreemd, in die zin. Het college moet toch wel een visie hebben op wat hier staat? En misschien zelfs de persoon die hier staat, moet daar een idee over hebben, want ik kan me goed voorstellen dat een gedeputeerde van een fractie toch een soort steun wil voelen in het beleid wat hij voert. En wij zitten hier als Staten om kaders vast te stellen. De fractie van de BBB die wil best een forse wijziging doen in een besluit wat hier voorligt. Voor nu eigenlijk geen besluit nemen. Daar komt het misschien op neer, inderdaad, mevrouw Kleine Deters. En eigenlijk is het een soort: wij nemen even verantwoordelijkheidsvakantie en de rest van de Staten zoekt hem eruit en het college ook. Als we daarop reflecteren, stel dat dat gaat gebeuren, wat vindt u daar dan van?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, wellicht een beetje een herhaling van zetten, maar het amendement staat duidelijk 'doorgaan'. Wij nemen ook die uitgangspunten en die randvoorwaarden, als wij doorgaan, nemen we dat ook als uitgangspunt mee. Maar ik heb al gezegd, ik interpreteer het ook een beetje zo van als wij in de uitwerking tegen zaken aanlopen die eigenlijk weer van invloed zijn op de gekozen uitgangspunten, dan willen we de ruimte hebben om het daarover te hebben. En niet geconfronteerd worden met het feit: maar wacht eens even, dit was het vastgestelde uitgangspunt en zo is het. Dat is natuurlijk een wisselwerking tussen uitgangspunten en de uitwerking.

De voorzitter: De heer Bos in tweede instantie.

De heer Bos: Dan vraag ik gedeputeerde: waar zitten volgens de gedeputeerde dan die punten die zodanig schuren dat we die in de uitwerking terug kunnen terug kunnen verwachten?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, die vraag wordt mij gesteld, maar die vraag is ook al aan de BBB gesteld. Maar het lijkt me meer een vraag voor de BBB en niet zozeer aan mij. Alleen, ik zie wel natuurlijk in de uitgangspunten staan wel zaken waar je nog wel ruimte hebt voor interpretatie.

De voorzitter: De heer Brandsema...

Gedeputeerde Otter: Oh. En de invulling daarvan, daar gaan we tegenaanlopen in de uitwerking, in de gebiedsprocessen.

De voorzitter: De heer Brandsema, ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Ik ben wel benieuwd waarom de gedeputeerde namens het college Provinciale Staten vraagt om in te stemmen met dit voorstel?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dit hebben wij gevraagd aan PS om in algemene zin deze uitgangspunten vast te stellen. Er is een nieuw coalitieakkoord gekomen. En een soort herbevestiging, dit is ongeveer de route die wij opgaan. Is iedereen daar het mee eens? Dat leggen wij hier voor. Er zijn nu onduidelijkheden en daar ben ik het mee eens. In die route zit een hele hoop onduidelijkheden. Die kan ik nu niet helemaal precies aangeven, maar dit is wel ongeveer de kant die we opgaan. Dat is eigenlijk de discussie.

De voorzitter: De heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Dus ik hoor de gedeputeerde eigenlijk zeggen dat hij een uitspraak van de Staten nodig heeft om met deze uitgangspunten verder te kunnen gaan? En is dat dan, voorzitter, vraag ik aan de gedeputeerde, impliciet de beoordeling van het amendement, dat de gedeputeerde het amendement ontraadt? Omdat hij die uitspraak van de Staten nodig heeft om in te kunnen stemmen om daarmee verder te kunnen gaan, met deze uitgangspunten? Waarbij mijn fractie begrijpt dat het nog allerlei vervolg dingen met zich meebrengt, maar dat dit wel richtinggevend is en daarmee dus impliciet een ontrading van het amendement?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, het wordt van die van die ingewikkelde woordspelletjes. Ik herhaal nogmaals een keer, ik heb begrip voor het gevoel van die onzekerheid waar we naartoe gaan. En dat je nu iets gevraagd wordt wat suggereert dat we het allemaal precies weten. Dat is denk ik wat de BBB tot uitdrukking wil brengen. En het is een beetje aan de BBB hoe die hier straks mee om wil gaan en misschien blij of niet blij is met de toelichting die ik geef. En ook de toezegging dat ik ook de Staten, dat wij de Staten in de verdere uitwerking telkens goed zullen betrekken. Ook met betrekking tot de invulling van die uitgangspunten.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters van D66.

Mevrouw Kleine Deters: Ze worden te groot om erbij te pakken, denk ik, voorzitter, of ik ben te klein. Voorzitter, in de toelichting van het amendement van de BBB is de eerste zin: BBB is sinds de verkiezingen nog nooit in staat geweest om met de Staten te spreken over de inhoud van het DPLG. Gelukkig heeft D66 al diverse keren met de gedeputeerde kunnen spreken over het DPLG in commissie- en Statenverband. En het amendement ligt voor. Als dat aangenomen wordt, dan nemen we het DPLG voor kennisgeving aan. Doen we niets. Dus dan zou mijn advies aan de gedeputeerde zijn, voorzitter, om het hele stuk maar terug te trekken en niet in stemming te brengen. Maar ik zou graag... Wij hebben een amendement ingediend, we proberen constructief mee te denken. Ik wil graag het stemadvies van de gedeputeerde. Als het amendement van BBB instemming komt, in de veronderstelling dat we nog nooit gesproken hebben over het DPLG, wat is uw advies aan mij? Dus ik wil geen moeilijke woordspelletjes, allemaal niks. Wat is uw advies? Moet D66 voor het DPLG stemmen, zodat u daarmee verder kunt? Of zegt u: stem maar tegen het amendement? Dus geen ingewikkelde woordspelletjes in alle eenvoud. Wat is uw advies aan D66?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, wij stemmen vandaag niet voor of tegen het DPLG. Dit is de route om tot een DPLG te komen en de globale uitgangspunten die we daarbij in acht nemen en die zijn ook wat ingegeven vanuit het coalitieakkoord. Dat is wat in feite voorligt. Het DPLG, dat is nog een hele lange weg, waar we nog wel... Als het gaat zoals nu, waar we nog wel een aantal, misschien nog wel een aantal jaren mee bezig zijn voordat we zeggen: nu weten we precies wat we willen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters in tweede instantie.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, ik denk dat we met de gedeputeerde al vele malen gewisseld hebben en daar hebben we ook geen verschil van inzicht over. Wat is uw advies aan D66? Moet ik voor of tegen het amendement van BBB stemmen, als u het voorstel niet terughaaft?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik heb net ook al gezegd dat ik vind dat het iets te eenvoudig is om daar een zwart-wit antwoord op te geven. Dus dat laat ik ook even aan de discussie in de Staten.

De voorzitter: Ik zie mevrouw Dijkers van de SP-fractie.

Mevrouw Dijkers: Voorzitter, ik wil eigenlijk in eerste instantie ook even bezwaar maken tegen het verwijt aan de Staten dat wij met woordspelletjes bezig zijn, terwijl we proberen boven water te krijgen wat nu eigenlijk het standpunt van de gedeputeerde, c.q. Gedeputeerde Staten is. En als u zelf met

een voorstel komt, dan is het niet zo gek om te veronderstellen dat u verwacht dat wij voor zullen gaan stemmen. We hebben hiervoor een gedeputeerde gehad, die nam nog wel eens het spreekwoord 'met meel in de mond, praten' in de mond. Volgens mij hebben we hier een kampioen met meel in de mond praten voor ons staan, want ik kan er geen touw meer aan vastknopen. Wat wilt u nu eigenlijk van ons? En wat wilt u nu eigenlijk van de BBB? Of durft u gewoon niet ronduit te zeggen waar het dilemma zit? Misschien moet GS even een kleine schorsing vragen om onderling het even eens te worden wat we nou eigenlijk moeten.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, het is duidelijk, we hebben dit voorstel neergelegd. Dit is ons voorstel. Maar goed, er ligt een amendement vanuit de BBB. Ik heb al aangegeven wat ik daarvan vind. Voor mij houdt de wereld niet... Ja dat heb ik aangegeven.

Mevrouw Dijkers: En wilt u dat dan nog even herhalen wat u daarvan vindt?

Gedeputeerde Otter: Ja, ik heb gezegd dat ik daar begrip voor heb, voor de zorg, enzovoort. Dan ga ik me toch weer herhalen.

Mevrouw Dijkers: Vindt u daar inhoudelijk iets van?

Gedeputeerde Otter: U wilt gewoon voor of tegen horen. [rumoer] [rumoer] Ga ik gewoon niet zeggen, voorzitter.

De voorzitter: Ik geef het woord aan de heer Vossebeld. Ook voor een interruptie. De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel, voorzitter. Gezien de toezeggingen die de gedeputeerde gedaan heeft, denk ik dat we de discussie wat kunnen beëindigen, want we gaan het amendement terughalen.

De voorzitter: Wil de heer Otter daarop reageren? De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dit is... We hebben een goede discussie hier gehad, die is aangewengeld door dat amendement. Er is in ieder geval daarmee duidelijk geworden dat met het vaststellen met de uitgangspunten, dat wij daar niet een DPLG vaststellen, maar dat er nog een heel traject achteraan komt met betrekking tot de uitwerking. En ik heb toegezegd dat we ook de Staten elke keer goed bij die uitwerking zullen betrekken. En dat er voldoende ruimte is om inbreng te hebben vanuit alle partijen. Dus misschien moeten we dat dan als winst beschouwen van deze discussie. En dan ben ik blij dat we op deze manier de discussie kunnen beëindigen.

De voorzitter: Het amendement van de BBB is ingetrokken en maakt geen deel meer uit van de beraadslaging. De gedeputeerde vervolgt zijn betoog.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Ik heb nog wel een paar vragen die nog open stonden en ik ga even van onder naar boven. Het punt wat de PvdA naar voren bracht over vertegenwoordiging, enzovoort. Voor degene die buiten was, heeft mij die oproep ook horen doen, ook aan alle agrariërs in Drenthe die linksom of rechtsom altijd bij een organisatie aangesloten zijn. Al die organisaties roep ik ook op om toch echt aan tafel te komen, zodat we met elkaar in ieder geval dat iedereen zich daarmee ook vertegenwoordigd voelt, daar aan tafel. En dan zeg ik er ook meteen maar bij. Het zal niet betekenen dat iedereen zijn zin krijgt, maar als je niet aan tafel zit, dan wordt er inderdaad alleen maar over je gesproken en niet met je gesproken. Volgens mij had de SP ook een beetje een vergelijkbare

opmerking van blijf wel allemaal met elkaar in gesprek. De ChristenUnie vroeg, die wierp nog de vraag op: voel ik mij nog wel gesteund? Ik voel mij zeker wel gesteund, maar ik besef ook dat het een hele ingewikkelde problematiek is en waar iedereen op z'n eigen manier ook wat naar kijkt. En vanuit die achtergrond van wie dan ook, ook vanuit de Partij voor de Dieren. Ik snap vanuit die achtergrond waarom iedereen zaken inbrengt. Maar we moeten toch met elkaar de oplossing zien te vinden en dat is best wel lastig. Dus ik voel mij daar zeker wel in gesteund en maak me daar geen zorgen over. Even kijken, voorzitter. Partij voor de Dieren, die had het nog over de... Toen moest ik helaas toch even naar het toilet. Excuus daarvoor, dat ik toen even wegliep. Maar ik denk nu is het moment. Maar goed, toen kwam er toch nog een vraag. Maar dat ging even over de zienswijze op het NPLG. Ook in IPO-verband is daar een gezamenlijke zienswijze met wellicht ook nog wat couleur locale vanuit elke provincie. En ik moet zeggen dat daar best een, vind ik, goede zienswijze ligt op de NPLG. Want het ontwerp wat er nu ligt, daar hapert echt nog wel wat aan als het gaat over juiste doelen, keuzes, integraliteit, enzovoort. Nog afgezien van het geld. Je kunt wel allerlei dingen opschrijven, maar dat gaat uiteindelijk ook om wat je ermee beoogt. Dus daar ligt een uitgebreide zienswijze en dan gaan we weer merken wat daarmee gedaan wordt. Ging het ook nog even over de regelingen, de inspanningen, de LBV, LBV-plus. Ik heb al eerder gezegd: we werken toch wel aan een beter soort resultaten-overzicht, een soort monitoringsysteem, wat we allemaal aan het doen zijn. Dus daar kom ik ook wel mee terug. Maar heel gericht en dan kom ik daar schriftelijk nog wel even op terug. Even zien, wat hebben we dan nog meer, voorzitter. Nog iets over de... Want dat waren ook moties over die die MER met die nulmeting. Eigenlijk zit in die MER gewoon de nulmeting als systematiek opgesloten. In de MER wordt gewoon gezegd: als we deze maatregelen gaan doen, dan gebeurt er... Heeft dat die effecten. Doen we het niet, dus doen we niets, dan hebben we de huidige situatie. Dus die nulmeting zit qua systematiek gewoon in die MER eigenlijk opgesloten. Dus die motie, die kan wel ingediend worden, maar het gebeurt sowieso. Het gaat om een amendement. Voorzitter, ik was er eigenlijk door.

De voorzitter: Eén momentje: het gaat om een amendement, maar dat mag duidelijk zijn. De heer Schoenmaker heeft een vraag voor de heer Otter.

De heer Schoenmaker: Dank u wel. Ik ging er al vanuit dat u er bijna door was en ik had nog een vraag verstopt in mijn bijdrage. Het ging er eigenlijk om: wat gebeurt er en wat is het effect daarvan? Dat is ook de vorige keer, in de vorige bijeenkomst gevraagd door het CDA en door nog een paar fracties. Zijn er nog ontwikkelingen om inzichtelijk te maken wat voor acties welk effect hebben? Op dat staartje, dat hoeven we nu niet te zien, maar ik ben puur even benieuwd of daar nog ontwikkelingen zijn op dat vlak.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dit is work in progress en dat is best wel ingewikkeld om dat allemaal goed voor de bril te krijgen. Maar dat is wel echt iets wat ik zelf ook in toenemende mate eigenlijk graag wil weten. We doen van alles. We geven een hele hoop geld uit, enzovoort. En wat levert ons dat nu echt op? Dus daar wordt aan gewerkt, voorzitter.

De voorzitter: De heer Schoenmaker in tweede instantie.

De heer Schoenmaker: Ik stel deze vraag niet voor niks, want voor onze fractie is het erg urgent om dat wel te weten. Want op het moment dat je het bijhoudt, je hebt dat overzicht. Dus ik stel hem hier nog een keer om die urgentie wel aan te geven.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: De oproep is duidelijk, voorzitter, en ik voel zelf ook die urgentie.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ik heb het woord chaos gebruikt, maar de vraag was ook aan de gedeputeerde: u noemt dat we dat hele proces moeten sturen, maar het is nogal chaotisch, daarboven een beetje, zal ik maar zeggen. Bent u wel in staat om te sturen terwijl de chaos zo groot is? Dat is de eerste, maar ik heb nog een tweede vraag. Die komt er zo meteen aan, maar eerst even deze vraag.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, al die woorden die ik in het begin even noemde, die ervaar ik zelf ook. Maar soms word je gered door een collega die daar een prachtige zin voor heeft. En ik geef de credits aan de heer Jumelet die zei: waar wij druk mee bezig zijn is om balans te zoeken in die hele onbalans die er op dit moment is. En is niet makkelijk. Maar ik vond het wel heel mooi weergegeven, maar dat is wel een beetje toch de kern van het probleem.

De voorzitter: De heer Uppelschoten met zijn tweede vraag.

De heer Uppelschoten: Even de semantische, de deskundigheid van de gedeputeerde kennen we, dus dat is een mooi antwoord. Maar in ons amendement hadden we ook gezegd: we stoppen vanwege de chaos en dingen die niet opgelost zijn. Maar kunnen we niet gewoon de problemen die hier nu zijn en waar de boeren mee te maken hebben, dat we die problemen prioriteit geven? En dat we daaraan gaan werken? En dan hopen we maar dat het ook een onderdeel wordt van het DPLG of hoe het ook mag heten. Dat betekent niet dat we niks gaan doen, maar dat de problemen die wij nu ervaren, en niet de problemen die van boven op ons gegooid worden, dat we die problemen nu aanpakken.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, twee dingen daarover. Stoppen met het DPLG of met de voorbereiding, enzovoort. Als we dat signaal afgeven vanuit Drenthe, dan doen we onszelf tekort. Want wij hebben € 131 miljoen, hopen we te krijgen uit die pot van die € 1,3 miljard, dus daar kunnen we weer een hele hoop verduurzamingsmaatregelen enzovoort, kunnen we daarmee bekostigen. Dus dat is steeds de reden om niet te stoppen, maar gewoon door te gaan met alle hindernissen en alle problemen daarbij. Want op het moment dat je stopt, dan geef je een signaal af, ook richting Den Haag: Drenthe doet niet meer mee. Dan wordt de pot op een andere manier verdeeld. Dus dat willen we niet. Maar u snijdt best wel een ding aan, voorzitter. Het is maar even de vraag hoe het allemaal verder gaat, landelijk, regelgeving, enzovoort. Dus het idee om dan misschien maar op eigen een kracht te gaan trechteren en zeggen: dit gaan wij dan doen. Hier hebben wij ook de middelen voor en hier is ook het draagvlak voor, dit gaan we doen. Dat zou er misschien best wel eens aan kunnen komen, maar dat betekent ook automatisch, als ik het zou gaan trechteren, dat we ook een hele hoop zaken en ambities terzijde moeten schuiven. Dat is best wel ingewikkeld. Ik snap ook dat het in deze Staten dan wel een ingewikkelde discussie wordt. Maar die gedachte komt wel steeds wat meer op. Als wij maar in die onzekerheid blijven zitten, dat we dan een soort Drentse variant moeten bedenken en zeggen: dit gaan we dan doen. Maar nogmaals, dat betekent ook dat we een aantal, een hele hoop dingen niet gaan doen.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Even twee punten. Eerste punt, punt van orde: mocht de gedeputeerde die relevant is voor het onderwerp naar het toilet moeten en wij doen een bijdrage, dan zou het fijn zijn als we gewoon schorsen. Want we maken die bijdrage niet voor niks. Tweede punt is onze amendementen. U zegt dat nul-scenario zit in de MER, maar u heeft ook een LER voorgesteld. Dus even voor de helderheid: gaat u ons amendement overnemen? Dat is de vraag, en nog: over het andere amendement heeft u nog niks gezegd en ik dacht dat u al aan het afronden was, dus ik wou daar nog even aandacht voor vragen. Het overbodige landbouwgrond blijft landbouwgrond, tenzij anders.

De voorzitter: Even het punt van orde, want dan kijk ik ook even naar mezelf als uw voorzitter, mocht één van de collegeleden het toilet moeten bezoeken terwijl hij of zij het college-lid is van het agenda-punt, dan hoor ik dat graag even, zodat ik inderdaad ordentelijk kan schorsen, heel goed. Dan geef ik nu het woord aan de heer Otter voor zijn beantwoording.

Gedeputeerde Otter: Dank u, voorzitter. Mijn toiletbezoek haalt nu wellicht de voorpagina. Eerst even over die nulmeting. Het zit, nogmaals, ik ben daar ook geen deskundige op, maar wat mij aangegeven is: het maakt gewoon onderdeel uit van het proces. Dus of je het nu wel of niet overneemt, dat amendement, is eigenlijk niet zo relevant, want het zit er gewoon in. Dus ik geloof dat het uw eigen woorden waren, want die heb ik nog wel meegekregen. Het is een beetje, hoe zei u dat ook zo mooi, een beetje overbodige toevoeging.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Ja, maar het is ook ingediend door drie partijen. Wij vinden dit een heel belangrijk punt, dat er namelijk wel wordt gekeken wat er gebeurt als er geen DPLG komt. Dat moeten we kunnen afwegen. Want er zijn heel veel mensen hier in deze zaal die zeggen: we doen geen DPLG, maar wij moeten ook kunnen weten wat dat dan betekent voor de landbouw, wat dat dan betekent voor de natuur. Dus daarom vraag ik u gewoon letterlijk: wilt u het overnemen?

De voorzitter: Gedeputeerde Otter.

Gedeputeerde Otter: Ja voorzitter, ik heb al aangegeven, het zit in het proces, dus wij kunnen het overnemen. Maar ik wil nog wel één ding, voorzitter, want Statenlid Zuiker voegt er wel wat aan toe. Die MER-procedure is wel bedoeld om die MER los te laten op die maatregelen die we allemaal gaan doen. Ik hoor Statenlid Zuiker iets zeggen van ook al doen we geen DPLG, we nemen helemaal geen maatregelen, ook dan wil ik eigenlijk weten wat de stand nu is. Dat is wel wezenlijk een andere vraag.

De voorzitter: Maar even voor de helderheid, zegt u nou oordeel Staten of niet?

Gedeputeerde Otter: Oordeel Staten, sorry. Ja.

De voorzitter: U was aan het eind gekomen van uw betoog?

Gedeputeerde Otter: Er was nog een motie.

De voorzitter: De heer Bos komt heel rustig naar de spreekgestoelte, de heer Bos.

De heer Bos: We moeten toch nog één keer extra helderheid verzoeken, want die toevoeging die net uitgelegd werd, voorzitter, door de gedeputeerde, stel dat we niks doen, wat gebeurt er dan? Dat is nou exact de nul-variant die we eigenlijk bedoelen, die meegenomen zou moeten worden in de MLER.

Dus de vraag is nog steeds: wordt dat wel of niet overgenomen? En inderdaad, standaard maakt het deel uit van die MLER of MER's in ieder geval, die nul-variant, maar wij zijn het met Partij voor de Dieren eens dat we daar nu een uitspraak over moeten kunnen doen.

De voorzitter: Volgens mij had de heer Otter daar al een antwoord op gegeven, maar de heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Dan denk ik zelf, voorzitter, dat er een iets andere motie zou moeten liggen...

De voorzitter: amendement.

Gedeputeerde Otter: Of amendement, dat je het niet koppelt aan het proces DPLG en de MER die daaruit voortvloeit. Want ik hoor nu zeggen: wat we ook doen, we willen nu een nulmeting. Dan begrijp ik het ook niet meer.

De heer Bos: Voorzitter, als u het niet erg vindt, dan help ik de gedeputeerde op weg. Zo meteen krijgen we nog een nota Reikwijdte en detailniveau voor die MLER natuurlijk, dus daar komt die opnieuw ter tafel. Maar eigenlijk willen we nu al vaststellen, dat we in dat onderzoek gaan kijken: wat nou als we niks doen en wat nou als we die maatregelen uitvoeren van de verschillende varianten die dan misschien wel ontstaan? Dat kunnen we dan tegen elkaar vergelijken, vanuit dat onderzoek. Dus ja, gewoon in de stap die we normaal zetten de nul-variant opnemen, daar gaat het om.

De voorzitter: De heer Otter nog?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, volgens mij is dat gewoon standaard onderdeel van de MER-procedure.

De voorzitter: De heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Aansluitend bij dit punt een vraag aan u. Het is toch heel onrealistisch om te zeggen: we doen geen DPLG? En dan de suggestie: er gebeurt helemaal niks. Dan gebeuren er toch nog dingen, maar niet in het kader van DPLG. Het is dan toch ook heel raar om te veronderstellen: dan hebben we een nulmeting, want er gebeurt helemaal niks en dan kunnen we de zaken overzien. Als wij zouden besluiten: DPLG doen we niet - dat is een heel woest besluit, maar goed dat doen we dan niet - dan besluiten we toch ook dat we best andere dingen nog doen. Dat betekent niet dat het DPLG met alle oplossingen, en dan verder helemaal niks. Dus ik begrijp de verwarring of de motie helemaal niet. Heeft u het wel duidelijk?

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, de heer Uppelschoten die richt zich nu tot mij, maar ik word in één keer lijdend onderwerp van die nulmeting. Ik heb aangegeven: die nulmeting zit in de MER-procedure, dus dan hoeft je dat niet nog een keer toe te voegen. Als je wat anders wilt, als je zegt: we willen gewoon los van MER enzovoort een soort nulmeting nu, maar dat vind ik dan een andere vraag.

De voorzitter: De heer Otter vervolgt zijn betoog.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, ik had toch eigenlijk nog één, ook naar de Partij voor de Dieren, die inderdaad vroeg: er waren wat meer landbouwgrond blijft landbouwgrond. Ik zou gewoon lekker even weg willen blijven bij die discussie. We hebben ook in het coalitieakkoord dit zo duidelijk opgenomen. Er is voldoende ruimte op basis van vrijwilligheid om keuzes te maken. Dus die moties of amendementen op dit punt, die ontraad ik wel. Dat was het, voorzitter. U was aan het eind van uw betoog.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde Otter. Is er behoefte aan een tweede termijn? Ik kijk de kring even rond. Ja, is er behoefte aan een tweede termijn? Oké, dan gaan we de lijst volgen. De heer Vossebeld van de BBB, ga uw gang. De tweede termijn is één minuut.

De heer Vossebeld: Dank u wel, voorzitter. Horende de discussies in de eerste termijn van alle partijen in de Staten zijn we blij met de reactie en de toezegging van gedeputeerde, dat de gedeputeerde de strekking van het amendement in principe overneemt. We willen zo graag verder, maar ook ons verhaal vertellen. We willen de toekomst door met de boeren, burgers, alle partijen om tafel te zitten. We willen in de uitwerking graag meedenken en input leveren. BBB wil helemaal niks stopzetten, zoals vaak gesuggereerd is vandaag, en heeft vertrouwen in een goed en degelijk DPLG met perspectief. Wat nu kan, kan en wat nu nodig is, regelen. We verwachten niet dat Den Haag over de brug gaat komen, maar goed, mocht dat wel het geval zijn, dan wil de BBB een goed en gedegen DPLG als basis. We gaan ervanuit dat de gedeputeerde in de chaos die er eigenlijk heerst in Den Haag, invloed uitoefent om duidelijkheid te krijgen. We danken de gedeputeerde voor het voorstel en nemen de uitnodiging aan. Als BBB gaan we u ook meenemen in onze zienswijze over het DPLG in de hoop met elkaar in gesprek te gaan. We trekken het amendement dan ook in, zoals ik al gemeld had, en zullen ons best doen om het Statenstuk met een goede orde te volgen en daar waar nodig de input van BBB in te voegen. Elke stap die volgt zal opnieuw overwogen worden.

De voorzitter: Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. BBB interpreteert het als dat de gedeputeerde hun amendement heeft overgenomen. Dat is wel vreemd, want dat is niet gebeurd. Maar wat ik gewoon heel graag even wil weten van BBB is: zijn zij voor het DPLG of willen ze het van tafel?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. De strekking van het amendement is volgens ons toegezegd. Niet het hele amendement. En de vraag over DPLG: DPLG is een deel van het coalitieakkoord dus dat kan niet van tafel, maar het moet wel met duidelijke kaders.

De voorzitter: U was aan het eind van uw betoog. Neem me niet kwalijk, mevrouw Kleine Deters heeft ook een vraag aan de heer Vossebeld. Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. De openingszin heb ik net al voorgelezen bij het amendement wat nu teruggetrokken is, waar staat dat BBB nog nooit in deze Statenzaal sinds de verkiezingen gesproken heeft over DPLG. Dus ik zou nog wel graag willen weten, voorzitter, hoe dat te duiden. Of we hier ooit eerder, of dat we er vandaag dan voor het eerst, of dat u morgen zegt: vandaag hebben we er ook niet over gesproken. Dus D66 wil graag weten of BBB vaker met ons gesproken heeft over DPLG. En de zin die net uitgesproken werd, dat het geld uit Den Haag toch nooit komt triggert ons wel heel erg. Dus wij zouden ook graag willen weten, zoals aangegeven: de VVD-minister heeft nu € 1,3 miljard wat naar concrete projecten gaat. Door de BBB werd net gezegd: dat geld komt toch niet. Bedanken wij nu al voor het geld of willen wij dat toch wel graag ontvangen?

De voorzitter: De heer Vossebeld.

De heer Vossebeld: Dank u wel. Ik heb verteld: we verwachten niet dat Den Haag over de brug gaat komen. Er was een transitiefonds van € 24,3 miljard, die compleet van tafel is. Daar blijft nu € 1,3 miljard voorlopig even van over. Dus wij verwachten niet dat er heel veel komt. Dat was mijn verhaal. Wat was uw eerste vraag?

Mevrouw Kleine Deters: De eerste vraag was: waar we hier nu over gesproken hebben of überhaupt over DPLG gesproken hebben? Want in uw openingszin zegt u dat sinds de verkiezingen de BBB nog nooit in deze zaal over DPLG gesproken heeft.

De heer Vossebeld: Wij vinden dat er niet genoeg over de inhoud gesproken is.

De voorzitter: De heer Vossebeld is aan het eind van zijn betoog. Ik ga naar de heer Uppelschoten van de PVV. Ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Het is bij ons een beetje verwarrend, want ik heb het idee dat de gedeputeerde wel gezegd heeft dat het amendement werd ingetrokken, omdat hij de strekking heeft overgenomen. Maar de strekking was juist dat we het niet vaststelden. Dus dat is wat verwarrend, want de strekking van dat amendement was: we nemen er kennis van en niet meer dan dat. En in de commissievergaderingen gaan we verder praten over de uitwerking en over de uitgangspunten en eventueel naar het college, en dat zou kunnen betekenen dat uitgangspunten aangepast moeten worden. Dat was volgens mij de strekking, dus ik begrijp even de situatie niet. Dan over ons eigen amendement. Wij zeggen dus: we moeten ermee stoppen. Niet definitief, maar zolang er zo'n chaos is en we niet weten waar we aan toe zijn en ook niet weten hoeveel geld er komt, dan moeten we met DPLG officieel stoppen. Dat betekent ook dat we vrij zijn van de procesplanning en de data die daar genoemd zijn. Want die zijn wel leuk op ons gegooid, en op bepaalde momenten moeten we bepaalde stukken opleveren. Dat we daar ook wat makkelijker mee om kunnen gaan. Er is voldoende semantische deskundigheid aanwezig in het college om het zo te formuleren dat het naar Den Haag toe niet lijkt of we nee zeggen.

De voorzitter: U bent aan uw minuut, dus dank u wel, heer Uppelschoten. Dit is wel weer mooi. Statenlid Zuiker, ga uw gang.

Statenlid Zuiker: Dank u, voorzitter. Ik heb eigenlijk maar één punt en dat is hoe teleurstellend ik het vind hoe wij dit debat voeren. We hebben het over chaos, maar ik vind dat nog zacht uitgedrukt, want wij vragen bijvoorbeeld laten we zeggen tien keer aan de gedeputeerde of hij het standpunt van het college wil geven en dat wordt gewoon geweigerd. En dan komt er ineens een amendement en dat wordt weer ingetrokken, alsof het overgenomen zou zijn, wat niet zo is. En we hebben het bijvoorbeeld over een nul-scenario, maar dan gaat de gedeputeerde het steeds over een nulmeting hebben. Ik vind het gewoon super teleurstellend en dat is eigenlijk wat ik moet zeggen als concluderend van dit debat.

De voorzitter: Dank u wel, Statenlid Zuiker. Ik ga naar mevrouw Kleine Deters van D66.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, dank u wel. Ik wist niet of mijn interrupties net voorbij waren, maar ook ik heb geen reactie gehad op het amendement dat we mede namens Volt ingediend hebben. Ik hoop niet dat ik daarom hoef aan te sluiten bij de woorden die mijn collega Zuiker net sprak, dat het teleurstellend is, maar we willen alsnog graag een reactie hebben op het amendement, vrijwilligheid waar het over ging. En, voorzitter, het andere punt. In mijn eerste termijn heb ik aangegeven dat we nog steeds wachten op het door de gedeputeerde toegezegde overzicht van wat er nu daadwerkelijk gebeurt ten gunste van herstelmaatregelen van de natuur. Gedeputeerde knikte weer opnieuw, hij kende dat ook. D66 wil het nu toch wel heel graag op de toezeggingenlijst, want dit is gewoon al een hele oude toezegging en daar wordt ook niet op ingegaan. Dat constateren we erg moedeloos, voorzitter, Als er dan inderdaad de interpretatie is dat iets overgenomen is en er toch niet verwacht wordt

dat er geld is... We stellen niet alleen de uitgangspunten, we stellen het maatregelentraject vast. Projecten. Als wij niets concreets hebben, dan zullen we nooit geld van Den Haag krijgen. Vandaag niet, morgen niet en volgend jaar ook niet. Laten we nou alsjeblieft met voorstellen komen. Waar vraag je geld voor? Toch niet: Den Haag, ooit komt het misschien wel goed in Drenthe. Geef ons maar vast geld, dan gaan we iets doen. Wat D66 betreft ligt er genoeg en gaan we aan de slag. Daar willen we voor staan en daar willen we voor gaan. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik geef het woord aan even kijken. Mevrouw Niesink van Forum voor Democratie. Nee, geen tweede termijn. De heer Bos van GroenLinks? Ja, wel een tweede termijn. Ga uw gang.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Het tafeltje staat op standje lange mensen. Voorzitter, er is hier inderdaad vrij veel gaande geweest in dit debat en wat mij nu even bij blijft is de vraag: hoe nu verder? Ik krijg een beetje een 'Wie is mol'-gevoel. Zo meteen gaan we kijken naar het scherm en dan is het maar de vraag of de vakjes op rood of op groen gaan. Ik vind Wie is het mol niet zo spannend, maar nu begin ik toch die spanning te begrijpen. Want wat als nou dit vervolgproces zo meteen weggestemd wordt? Volgens mij betekent dat, dat we dan geen MLER uit gaan voeren, geen sociale economische toetsen, dat we de maatregelenpakketten niet in kunnen zetten, oftewel dat we geen kaders en steun en mandaat verlenen aan de Gedeputeerde Staten om verder te gaan met de uitvoering van dit proces. En dat baart me wel zorgen. Dus ik hoop ook dat dat tussen de oren zit bij de rest van de Statenleden in de afweging die ze maken om te komen tot een keuze en ik hoor graag wat het college hiervan vindt.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bos. We gaan door met mevrouw Hilgenga van het CDA.

Mevrouw Hilgenga: Dank u wel, voorzitter. In tweede termijn allereerst een reactie op de moties en amendementen. De motie van D66 over vrijwilligheid gaan wij niet steunen. Voegt wat ons betreft niks toe aan hetgeen we nu al hebben afgesproken, want vrijwilligheid is met deze uitgangspunten al een optie. Ook de twee amendementen van Partij voor de Dieren gaan wij niet steunen. Het amendement van de PVV suggereert dat we moeten afwachten. Zoals juist betoogd, deelt het CDA die mening niet. Geen steun voor dit amendement en hetzelfde geldt voor het amendement van Forum. Tot slot: met de toezegging van de gedeputeerde tijdens de commissievergadering van een verdere concretisering van het participatieproces vanaf het begin, zijn wij heel benieuwd naar de invulling daarvan. Een aantal gebiedsprocessen is al van start en daarmee moet wat betreft participatie nog een inhaalslag worden gemaakt. Wij zijn benieuwd hoe GS daarmee aan de slag gaat.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hilgenga. Dan kom ik bij de heer Oosting van de VVD. Nee. Dan de heer Schoenmaker van Sterk Lokaal Drenthe? Ook niet. De heer Brandsema van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Ja kort, voorzitter. De heer Vossebeld is met een oranje Allis-Chalmers 7080 dit debat binnengereden, maar stopt net voor de baanderdeuren door het amendement in te trekken. Ik had gehoopt dat ik dit onderonsje qua grapje nog in mijn zak had kunnen laten. Maar ik kon hem er gelijk bij het volgende debat weer uittrekken. Voorzitter, het zou ook een hoop tijd en chaos in de vergadering schelen als vooraf zaken beter afgestemd worden. Wat een oproep is aan zowel de fractie van de BBB als de gedeputeerde. Alhoewel het voor de mensen op de publieke tribune misschien wel daardoor een wat vermakelijkere dag is geworden, want er gebeurt tenminste wel wat in deze Statenzaal. Voorzitter, de ChristenUnie zou graag zien dat de gedeputeerde het woordspelletje, zoals hij het zelf noemt, gewoon speelt. Het is niet een heel ingewikkeld spelletje, het spelletje heeft maar twee woorden. Dat is ontraden dan wel oordeel Staten. Het lijkt mij ieder geval een stuk makkelijker spelletje dan wat de gedeputeerde ook moet spelen richting Den Haag. Dat is een stuk complexer. Maar

mijn fractie wenst de gedeputeerde wel alle succes en wijsheid komende periode, zowel hier als richting Den Haag. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Brandsema. Mevrouw Kramer? Nee, dank u. Mevrouw Dijkers? Even kijken. Dan tot slot de heer Bosch van de Partij van de Arbeid? Ja.

De heer Bosch: Dank, voorzitter. Is het toch nog een enerverende middag geworden met elkaar. Ik kan op zich heel kort zijn. De heer Brandsema stelde aan de coalitiepartijen een zeer terechte vraag: hoe vinden de coalitiepartijen dat dit allemaal loopt? Ik denk inderdaad dat overleggen altijd belangrijk is. Maar ik zag afgelopen weekend ook een reactie van de heer Remkes op de coalitieonderhandeling in Den Haag en die gaf aan: het is heel erg belangrijk voor formerende partijen om elkaar comfort te bieden. Dat geldt hetzelfde voor coalitiepartijen: bied elkaar comfort. Maar we moeten ook als Staten, als instituut comfort bieden aan een sector die het op dit moment moeilijk heeft, we moeten comfort bieden aan de natuur en dat moeten we met elkaar in overeenstemming brengen. Daarvoor staan we samen aan de lat en ik vertrouw het de gedeputeerde toe dat hij dit ingewikkelde spel ook richting het Rijk, maar ook met ons en richting de samenleving tot een goed einde gaat brengen. En daar houd ik het bij.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bosch. Ik geef het woord aan gedeputeerde Otter voor zijn tweede termijn van drie minuten.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, nog een paar zaken die genoemd zijn. Ik begin even bij BBB en de PVV. Dat ging toch even over de woorden of ik nou de strekking heb toegezegd of niet. Ik ervaar het zo dat ik zeker wou stellen dat we wel in gesprek blijven en dat de Staten ook in positie zijn en ook een invloed kunnen hebben op de rest van het proces, op de uitwerking van de uitgangspunten. In die zin, dat heb ik hier ook toegezegd, neem ik misschien de geest van het amendement, dat heb ik hier toegezegd. Dan naar de Partij voor de Dieren en dat is over die... heb ik misschien een keer nulmeting genoemd. Dat wordt dan nul-scenario. Ik heb nog even een keer weer goed gekeken. In de MER wordt altijd gekeken: wat is het bestaande beleid, bestaande situatie en wat betekent het uitvoeren van maatregelen? Dus er wordt altijd gekeken naar een soort nul-scenario of nulmeting en dat heet dan in die MER de referentieperiode. Maar het zit er gewoon in. Of ik snap het niet, maar zo interpreteer ik in ieder geval het amendement. D66 had ook een... niet alleen D66, ook Partij voor de Dieren en GroenLinks, en dat gaat dan over... Wacht even, nou haal ik... Nee, dat is die van Volt over het amendement vrijwilligheid. Die laat ik ook aan de Staten, want ik vind hem wel heel ingewikkeld worden. Wij werken op basis van vrijwilligheid en iedereen draagt bij, dat vind ik duidelijke woorden. En vrijwilligheid staat voorop, echter Drentse vrijwilligheid is het verhaal van mensen die samenwerken voor een collectieve betekenis. Ik vind het daar een stuk vager van worden, maar ik laat dat verder aan de Staten, voorzitter. Dan wil ik ook nog kwijt, en dat was dan wel dacht ik, dat ging dan nog steeds even... Nee, die heb ik al genoemd. Toch even D66, wij doen geen voorstellen. Ik snap dat niet, want wij hebben voor € 450 miljoen aan concrete maatregelenpakketten ingediend. Er wordt ons vanuit het Rijk gevraagd om daar nog een keer een hele bak aan werk om dat te verfijnen enzovoort. Dat zijn allemaal pakketten die we indienen. Wij hebben in ieder geval als Drenthe volgens het voorlopige lijstje € 131 miljoen binnengehaald, waar € 117 miljoen van ook allemaal weer richting die landbouw vloeit. Dus ik zit nog even te zoeken van: geen voorstellen of wij doen allemaal niets. Ik bedoel, er zijn provincies, die hebben € 5 miljoen gekregen, dus in die zin, denk ik: wij doen juist heel veel. Met alle problemen daaromheen proberen wij steeds door te gaan en in ieder geval plannen in te dienen bij Den Haag en daarmee geld binnen te halen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters heeft een vraag.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, ik weet niet hoe duidelijker ik mijn vraag nog zou moeten stellen. Mijn vraag was: wij wachten ook nog steeds op het door de gedeputeerde toegezegde overzicht van wat er nu daadwerkelijk gebeurd is ten gunste van de herstelmaatregelen voor natuur. En u heeft het over projecten naar Den Haag. De vraag en uw toezegging, die u een half jaar of driekwart jaar geleden hebt gedaan, dat zijn deze woorden. En die toezegging is iets wat u ons zou verstrekken.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, dat is een beetje waar ik al eerder antwoord heb gegeven, ook richting Sterk Lokaal. Ik snap die behoefte, dus heb ik ook al gezegd dat we daar echt aan werken, om beter overzicht te geven. Ik begrijp de vraag en ik heb daar ook best in de organisatie, dat we zeggen: hoe gaan we dat nou even handen en voeten geven? Want er is natuurlijk ook wel best het één en het ander, want we hebben allemaal prachtige websites waar van alles op staat, voorzitter, over echt allemaal hele mooie zaken die hier gebeuren. Maar op één of andere manier landt dat dan niet bij de Staten. Dus daar zijn we even op aan het broeden, hoe we dat gaan doen.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Ja pardon, ik vind dat wel een kwalijke uitspraak: op de één of andere manier landt dat niet bij de Staten. Nee, u hebt in het debat steeds gezegd: er gebeuren heel veel zaken en daar kunnen wij u gewoon inzicht in geven. En niets een verwijzing. Als u mij vanavond een mail stuurt met alle linkjes op welke website die staat, ben ik niet de laatste die het wil opzoeken, prima. Maar u heeft steeds gezegd, u komt met een overzicht. Ik kan me afvragen wanneer, maar u hebt deze toezegging al een half jaar, driekwart jaar geleden gedaan en ik heb nu maar dringend gevraagd of die opgenomen kan worden op een toezeggingenlijst. Voorzitter, ik vind het kwalijk dat de gedeputeerde nu tegen mij zegt dat de Staten het dan onthoudt omdat ik maar niet op sites kan kijken.

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, hier worden volgens mij ook een aantal dingen wat uit elkaar getrokken. In eerste instantie heb ik de vraag beantwoord - volgens mij hebt u die ook gesteld, maar dat zou ik terug moeten kijken, misschien heb ik het niet goed gehoord – van: kom met maatregelen, kom met plannen, enzovoort. Daarvan heb ik aangegeven dat wij in ieder geval richting Den Haag, en dat we daar allemaal aan doorwerken met al die maatregelenpakketten enzovoort. Waar u nu om vraagt, is in feite weer een bredere vraag. Dan kan ik alleen maar zeggen: dat is work in progress en dat gaat komen.

De voorzitter: Dank u wel. U vervolgt uw betoog.

Gedeputeerde Otter: Ja, voorzitter, ik ben nog aan het woord, is ook zo. Het CDA vroeg nog de participatie in de bestaande gebiedsprocessen. We hebben een aantal gebiedsprocessen, maar eigenlijk zijn dat ook gebiedsprocessen die echt van onder af aan naar boven komen. Dus daar is de participatie ik zo zou haast zeggen, heel goed geregeld. Want partijen met elkaar, die pakken dit op. Het grootste probleem is eigenlijk: zit weer niet in het gebied, maar zit weer bij ons. Wanneer kunnen wij zeggen: dit is goed? Wanneer is het goed genoeg? Waar wij heel erg mee worstelen, zeg ik maar even, dat is de meetlat waar we al die processen langs moeten leggen, van: wanneer vinden we het goed en kunnen wij ook akkoord geven? Is het dan ook juridisch geborgd? Ik heb dat al eerder gezegd, dat is echt wel een worsteling, dus dat geven we ook steeds aan naar het Rijk. Wij hebben iets nodig om te zeggen: zo is het goed. Dat is eigenlijk het grote probleem. Maar nogmaals, in die gebieden waar men met plannen komt, dan is de participatie is goed geregeld. En dan, voorzitter, heb ik volgens mij

nog één opmerking staan van GroenLinks, van als dit weg... zo heb ik het even opgeschreven, ik was even in mijn gedachten ergens anders, maar ik denk dat ik het goed gehoord heb. Als we het voorstel wegstemmen wat dan? Volgens mij gaan we het voorstel niet wegstemmen, dus gaat het gewoon aangenomen worden. En als het voorstel weggestemd zou worden, dan denk ik toch nog dat het de onzekerheden die ik allemaal al benoemd heb, wellicht iets vergroot. Maar niets doen is eigenlijk gewoon geen optie. Dus wij zullen in alle situaties altijd door moeten gaan.

De voorzitter: Ik zie dat de heer Oosting naar de interruptiemicrofoon stapt. Heer Oosting.

De heer Oosting: Dank u wel. Ik heb goed geluisterd naar de gedeputeerde. Volgens mij weinig gemist, maar ik heb geen antwoord gekregen nog op de vraag over de Ecologische Autoriteit, waar we het in september al eens over gehad hebben. Kunt u daar misschien iets meer over zeggen?

De voorzitter: De heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, klopt dat deze vraag gesteld is. We hebben volgens mij nu van drie gebiedsprocessen een eerste beoordeling, maar ik moet de rest van het antwoord even schuldig blijven. Daar komen we nog even op terug, hoe het nu allemaal precies zit met de Ecologische Autoriteit en wanneer we wat kunnen verwachten. Ik heb dat even niet scherp.

De voorzitter: Ja, maar de vraag was toch of die uitgenodigd zou worden? De heer Oosting.

De heer Oosting: Klopt.

Gedeputeerde Otter: Dan neem ik dat er ook in mee wanneer ze hier verschijnen en dat u het vuur aan de schenen kunt leggen, hier.

De heer Oosting: Mag ik hier even op reageren? Ze komen niet maar zo. Daar is een behoorlijke druk en uitnodiging voor nodig om ze te krijgen. Ik weet van andere provincies, noemde ik ook, met name in Zeeland zijn ze geweest, maar het heeft heel wat voeten in de aarde gehad om ze daar te krijgen. Ze gaan nu naar Gelderland. Is ook best lastig om ze daar te krijgen. Dus het zal voor hier ook niet eenvoudig zijn. Ze staan niet aan de deur te kloppen van hier zijn we. Dus ik denk dat er toch even goed actie op ondernomen moet worden om ze hier te krijgen. En ik denk ook in het kader van het hele proces, ook van de DPLG, om toch hier meer over te weten, dat ze hier toch langskomen. Dat wilde ik u graag meegeven. Dank u wel.

De voorzitter: Heer Otter.

Gedeputeerde Otter: Voorzitter, een gewaarschuwd mens telt voor twee, dus wij nemen ons dit ter harte en we zullen veel druk uit gaan oefenen. Dat was het voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel gedeputeerde. Wij zijn aan het eind gekomen van de beraadslaging over dit agendapunt en we hebben, de griffie en ik, even gekeken naar de volgorde van verstrekking van de indiende amendementen. U weet dat er één amendement is ingetrokken, dus die maakt geen deel meer uit van de beraadslaging. Hoeven we ook niet meer over te stemmen. Maar ons voorstel is om successievelijk te stemmen over amendement op stuk nummer 6 van Forum voor Democratie. Dan amendement op een stuk nummer 2 van de PVV, dan op stuk nummer 3 van de Partij voor de Dieren, dan op stuk nummer 5 van Volt en dan op stuk nummer 4 van D66. Kunnen wij daarmee leven?

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, graag even iets meer verduidelijking. Partij voor de Dieren heeft twee amendementen en van D66 en Volt is een gezamenlijk amendement. Dus even concreter of duidelijker.

De voorzitter: Ik zeg de nummers, let op. Nummer 6 eerst, dan nummer 2, daarna nummer 3, dan nummer 5 en daarna nummer 4. Ja, gaat dit lukken? Want 6 is het meest verstrekkend, want als u 6 aanneemt, hoeven we de andere amendementen niet meer in stemming te brengen. Mooi zo, kunnen we gaan stemmen.

De voorzitter: Dan stemmen we eerst over de amendementen en dan beginnen we met amendement DPLG van Forum voor Democratie op stuk nummer 6. Voor dit amendement hebben gestemd 3 Statenleden, daartegen 38. Dit amendement is verworpen.

De voorzitter: Dan gaan we naar het amendement van de PVV op stuk nummer 2. Voor dit amendement hebben gestemd 3 Statenleden, daartegen 38, zodat dit amendement is verworpen.

De voorzitter: Dan het amendement van de Partij voor de Dieren op stuk nummer 3. Voor dit amendement hebben gestemd 7 leden, daartegen 34, zodat dit amendement is verworpen.

De voorzitter: Dan het amendement op stuk nummer 5 van de fractie van Volt. Ja, en ook D66, duid het mij niet euvel, dat klopt. Voor dit amendement hebben gestemd 7 leden, daartegen 34. Dit amendement is verworpen.

De voorzitter: Dan het laatste amendement op stuk nummer 4 van de Partij voor de Dieren, D66 en GroenLinks. Voor dit amendement hebben gestemd 7 leden, daartegen 34, zodat dit amendement is verworpen.

De voorzitter: Dan gaan we nu over het voorstel als zodanig stemmen en dan hebben wij het over Statenstuk DPLG op stuk nummer 139.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, mag er een stemverklaring bij gegeven worden?

De voorzitter: Wilt u dat vooraf of achteraf?

Mevrouw Kleine Deters: U bepaalt de volgorde.

De voorzitter: Dan zou ik willen vragen om achteraf een stemverklaring af te leggen. Dan gaan we nu stemmen. Voor dit voorstel hebben gestemd 35 leden, daartegen 6, zodat dit voorstel is aanvaard. En dan geef ik nu het woord aan mevrouw Kleine Deters voor een stemverklaring.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, tot onze spijt heeft D66 doen besluiten om tegen dit voorstel te stemmen. Daar waar wij in de veronderstelling waren om toch constructief een bijdrage te leveren, heeft het debat opgeleverd, dat als we in de geest van de motie van BBB het DPLG uitvoeren, dat wij niet anders kunnen dan tegen te stemmen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik stel u voor om even vijf minuten te schorsen en dan door te gaan met het volgende agendapunt. Het mag ook tien minuten zijn, laten we tien minuten schorsen, ik vind het goed.

H-2 Startnotitie 'Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Horizon van Drenthe'; Statenstuk 2023-132

De voorzitter: Dames en heren, we gaan weer voorzichtig beginnen, en wel met agendapunt H-2. Neem uw plaatsen wederom in. Dank u wel. We hebben het bij dit agendapunt over de Startnotitie 'Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Horizon van Drenthe'. Het is een voorstel van GS van 7 november jongstleden, Statenstuk 132. Bij dit agendapunt worden de volgende spreektijden gehanteerd: in de eerste termijn drie minuten en voor het college negen, en in de tweede termijn één minuut spreektijd per fractie en voor het college zijn dat er drie. De fractie van Volt heeft aangegeven met een amendement te komen en de fractie van Sterk Lokaal Drenthe cum suis moet ik zeggen, heeft aangegeven met een motie te komen. Dus ik geef mevrouw Kramer van Volt als eerste het woord om haar amendement in te dienen binnen haar spreektijd van drie minuten. En ze is nu naarstig op zoek naar haar amendement, denk ik. Die komt. Kijk, helemaal goed, u begint gewoon en dan komt het amendement vanzelf. Ga uw gang.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. In februari vorig jaar heeft PS de procesaanpak Horizon van Drenthe, Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld. Vandaag willen we de startnotitie rondom die omgevingsvisie vaststellen, waarin de kaders en uitgangspunten staan voor de nu op te stellen omgevingsvisie. Hiermee worden mogelijkheden voor de toekomst verkend en aan de verschillende opgaven in samenhang richting gegeven. Centrale vraag is hoe wij willen dat Drenthe 2050 eruit ziet. Welke keuzes daarvoor op korte termijn en ook op lange termijn nodig zijn, en hoe we met partners hieraan invulling gaan geven. We richten de blik op de periode van de komende 70 jaar en we willen de omgevingsvisie in deze bestuurstermijn vaststellen en dat dan door laten vertalen naar de begroting. Er ligt een helder stuk voor ons. Dank daarvoor. We zijn akkoord met de drie perspectieven landbouw/natuur, ordenende netwerken voor circulaire economie en leefbare steden en regio's. Water en bodemsturend is ook voor Volt een topprioriteit, evenals de implementatie van de energiemix waarvoor ook de netcongestie moet worden opgelost. Wij hebben één aandachtspunt en daarvoor dienen we ook een amendement in. Dat is nu ergens onderweg. Ik ben benieuwd naar de reactie van de bestuurder in haar eerste termijn. Het amendement gaat over de focus op de samenwerking, afstemming met onze Duitse burens, want die focus zie ik niet terug in de startnotitie. Duitsland komt überhaupt niet terug in de tekst en wanneer ik zoek op het woord internationaal, vind ik dat één keer terug onder het kopje Focus op het jaar 2100. Dat is ver weg, veel verder weg dan onze Duitse burens. Dus een gemiste kans. Bij het opstellen van de omgevingsvisie is er aandacht voor participatie met de omgeving. Medeoverheden worden genoemd, maatschappelijke organisaties ook, inwoners, ook jongeren. Dat is belangrijk en waardevol, maar er zijn uitdagingen die zich niets van grenzen aantrekken en kansen die beter kunnen worden benut, wanneer we de focus over de grens leggen. Er bestaan ook tafels, bestuurlijk en ambtelijk, die daarvoor benut kunnen worden. Dat is ook toegezegd in het debat tijdens de vorige commissievergadering, maar ik zie het nog niet terug in bijvoorbeeld onlangs geplaatste twitterberichten op X. Ondertussen is het amendement nog niet hier. Hoe gaan we dit doen, voorzitter?

De voorzitter: We doen het als volgt: u heeft een amendement aangekondigd, dus ik ga ervanuit dat het amendement op enig moment bij mij landt en zodra dat amendement hier op mijn tafel ligt, maakt het deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw Kramer: Daar wordt hard aan gewerkt. Komt goed, dank u wel voor de flexibiliteit. Ik wil afsluiten met te zeggen dat Volt uitkijkt naar het proces de komende jaren en u allen heel veel succes wensen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kramer. En wat ik al zei, ik ga ervanuit dat het amendement hier zo meteen landt en daarna maakt die deel uit van de beraadslaging. En ik zie dat de heer Schoenmaker al naar het spreekgestoelte wandelt en geef hem graag het woord. Ga uw gang.

De heer Schoenmaker: Dank u, voorzitter. Vandaag bespreken wij de startnotitie 'Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Horizon van Drenthe'. Een aantal weken geleden hebben we dit onderdeel al besproken en toen hebben we ook onze zorgen geuit over de leefbaarheid op het platteland. Leefbaarheid platteland is essentieel voor het behoud van voorzieningen, essentieel voor het behoud van ondernemingen die ook personeel nodig hebben. Wij hebben de startnotitie bekeken en wij vinden niet voldoende naar voren komen dat die leefbaarheid op het platteland - en dan heb ik het niet direct over de grote steden, maar voornamelijk over de kleinere kernen, de kleinere dorpen - de inwoners wel ruimte moeten krijgen om daar te kunnen blijven wonen. In de kernen is heel vaak geen ruimte, maar daarbuiten is vaak wel ruimte en als men daar in overleg met de gemeente tot oplossingen komt, dan denk ik dat wij heel veel jongeren in de provincie een grote dienst bewijzen en daarmee ook de provincie Drenthe aan zich voor de toekomst. Leefbaarheid is gerelateerd aan jongeren in de provincie. Daarom hebben wij een motie ingediend. Ik zal hem volledig voorlezen, ik heb nog even tijd. Deze motie wordt onder andere ingediend door de fractie van de BBB, VVD, CDA en de Partij voor de Dieren. Concluderende dat: De leefbaarheid en de economie op het platteland snel afnemen als jongeren de dorpen verlaten. De jeugd en jongeren graag op het platteland willen blijven wonen. Er op dit moment onvoldoende mogelijkheden zijn tot woningbouw binnen de kernen. De dorpen vergrijzen als er niet gezorgd wordt voor voldoende woningen voor jongeren. Om voorzieningen te behouden, is het essentieel dat er jonge gezinnen in de dorpen blijven wonen. Overwegende dat: Er in de startnotitie staat verwoord dat er primair gekozen wordt voor inbreiding binnen de kernen. De startnotitie een document is die als leidraad geldt voor de contournota en de ontwerpvisie en hiermee de toon wordt gezet. Uitbreiding soms voorkeur geniet vanwege de leefbaarheid in de kernen van onze dorpen en steden. De gemeente staat het dichtst bij de inwoners en hun advies zou voor de provincie zwaarwegend moeten zijn. Wij verzoeken het college in de startnotitie op te nemen dat uitbreiding mogelijk is als de gemeente gegronde redenen aandraagt en er draagvlak is van de gemeenschap, dat dat onderdeel uitmaakt bij die besluitvorming bij de totstandkoming van deze onderbouw. Deze positieve grondhouding ook te verwoorden in opeenvolgende documenten en dit alleen mogelijk te maken als landbouwgrond bestemd voor woningbouw alleen op vrijwillige basis wordt verkregen. Dit vinden wij een belangrijke motie. We zijn er inmiddels wel van overtuigd dat de gedeputeerde ontzettend haar best doet om woonruimte te creëren in de provincie, in de steden, ook te kijken naar de dorpen. Dat stemt ons zeer gelukkig en zeer hoopvol. Echter, deze motie vinden we toch belangrijk om straks ook in stemming te brengen om het signaal nogmaals duidelijk aan te geven dat jongeren een plek verdienen, ook in de dorpen.

De voorzitter: Dank u wel, heer Schoenmaker en u zei abusievelijk dat de Partij voor de Dieren deze motie steunt, maar u bedoelde de PVV, denk ik.

De heer Schoenmaker: Ja, die partijen zitten nogal aardig dicht bij elkaar, dus het is de PVV. [gelach]

De voorzitter: Waarvan akte. Inmiddels heb ik het amendement in tweevoud gekregen van Volt en dit amendement maakt dus deel uit van de beraadslaging. En ik krijg nu de motie van Sterk Lokaal Drenthe, de BBB, VVD, CDA en de Partij voor de Vrijheid, en die maakt ook deel uit van de beraadslaging. Ik zie een tweetal heren bij de interruptiemicrofoon staan en neem me niet kwalijk, ik heb even niet opgemerkt wie van u het eerst was, maar ik denk de heer Brandsema. De heer Brandsema, Christen-Unie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. De zorg van Sterk Lokaal Drenthe, deelt de ChristenUnie wel als het gaat om leefbaarheid en hoe ook weer nieuwe generaties onderdeel kunnen blijven van dorps-gemeenschappen. En ik ben benieuwd, voorzitter, stel nou dat er in het stuk wat nu voorligt iets zou staan over de vraag dat er gekeken wordt waar eventueel ruimte is voor uitbreiding, ook buiten de bebouwde kom. Is dat dan niet voldoende voor Sterk Lokaal wat de partij geruststelt, dat er ook echt wel naast primaire focus op inbreiding gekeken wordt waar eventueel toch nog uitbreiding plaats kan vinden?

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Nee, we hebben het stuk natuurlijk bekeken. Als je goed kijkt, dan wordt in het document inderdaad her en der wel omschreven: inbreiding echt wel voor uitbreiding. Wij vinden dat signaal, en ook de geschiedenis meenemende van de afgelopen jaren, echt wel reden genoeg om een motie in te dienen. Om nogmaals duidelijk te maken dat ook de houding van de provincie is: als de gemeente het nodig vindt, gedragen door de inwoners, om te kijken naar uitbreiding om de leefbaarheid binnen een dorpskern levendig te houden, dat uitbreiding daar de voorkeur geniet. Dat de gemeente daar het goede advies moet delen met de provincie en dat de provincie daar een ja, mits-houding moet aannemen. Het staat wel verweven. Je kunt geschriften op vele manieren interpreteren. Wij interpreteren dit alsof het er niet voldoende staat, we willen heel graag door middel van deze motie dat nogmaals benadrukken. Als die behoefte er is om buiten de kern te bouwen, dat het moet kunnen en daarmee bedoelen we niet het landschap vervuilen. Het is allemaal landschappelijk inpasbaar op gronden die vrijwillig verkregen worden. Maar wel zorgen dat je de inwoners van die dorpen, de jeugd daar met name, dat je die wel die ruimte biedt. Daar gaat deze motie voornamelijk om en wij willen dat nog eens een keer extra accentueren.

De voorzitter: De heer Brandsema in tweede instantie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Dat geeft mij toch wel de indruk, dat Sterk Lokaal en de overige indieners wel een duidelijke verandering willen in die balans die wat mij betreft de gedeputeerde heel zorgvuldig kiest in dit stuk. En we hebben net ook in het vorige debat gezien hoe ingewikkeld de materie hier in Drenthe is, en dat eigenlijk alle vraagstukken ruimtelijke vraagstukken zijn. Dus mijn vraag, voorzitter, aan Sterk Lokaal is: waarom kiest Sterk Lokaal ervoor om die complexe puzzel die we al hebben, nog weer een stukje complexer te maken door wat explicieter die balans weg te halen van inbreiding en veel meer ruimte te laten voor die uitbreiding?

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: De reactie is heel simpel. Wij willen het niet complexer maken. Wij willen eigenlijk de besluitvorming en de adviezen neerleggen bij de mensen die het dichtste bij die inwoners zijn. Dus daardoor maak je het eenvoudiger voor de provincie om die keuze te maken, om te omarmen waar de gemeente denkt: hier is het goed, hier moet je inbreiden. Want we zeggen echt niet overal uitbreiden, maar kijk wel naar elke plek waar het beste die optie is. Daarbij verwachten wij dat het eenvoudiger kan worden, maar ook veel meer gedragen door de inwoners. Er zijn bij ons een aantal locaties bekend waar de inwoners niet willen bouwen, omdat daar wel bouwgrond zou zijn, maar dat gaat ten koste van de leefbaarheid en daarom zeggen ze: we draaien niet de leefbaarheid van het dorp de nek om. En als dat tot een patstelling leidt en die jongeren vertrekken uiteindelijk uit Drenthe of gaan naar de stad, dan is de leefbaarheid in het dorp voor de toekomst wel weg. Dat willen we voorkomen en wij denken door deze zorgvuldigheid aan te brengen, de gemeenten ook een grote stem te geven, dat dat in samenwerking met de provincie moet zijn. Dus niet tegenover elkaar, maar kijk alsjeblieft samen in die ja, mits-houding. Dat willen we graag.

De voorzitter: Dank u wel. Ik zie dat de heer Zandvliet ook een vraag heeft voor de heer Schoenmaker. De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. Ik ga hopen dat na beantwoording van mijn vraag ik geen termijn nodig heb, want dan kunnen we allemaal redelijk vroeg naar huis. We vinden het best wel een sympathieke motie, en we zien ook wel de intentie om mee te helpen die startnotitie mooi te maken. We begrijpen ook het idee en u legt dat net verder uit, dat we willen zorgen dat mensen leefbaarheid houden in dorpen en kernen. Dat uitbreiding daar inderdaad een optie in kan zijn. We zien ook wel het beoogde effect, dus we staan er vrij positief tegenover. We zijn ook benieuwd naar de beantwoording van de gedeputeerde. Er is alleen één stuk in die motie, waar we toch wel vragen over hebben, wat we een beetje lastig vinden, en dat is het allerlaatste bullet. Dat gaat over landbouwgrond gebruiken, alleen als het vrijwillig is. Het voelt voor mij een beetje alsof een spanning opzoeken die er wellicht helemaal niet is. Volgens mij heeft dit college al eerder gezegd dat ze niet aan gedwongen uitkoop willen doen. Volgens mijn idee gaan er ook genoeg ruimtes komen van mensen die vrijwillig die stap willen maken. Ik denk dat we dat gaan doen, hebben we het bij het vorige punt ook over gehad. Bent u bereid om dat laatste dictum eruit te halen? Dat maakt het voor ons een stuk makkelijker om hem te steunen.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Ik ging er vanuit dat er nog meer vragen kwamen, maar ik kan dit direct wel beantwoorden. Nee, we zijn zeker niet bereid om dat laatste eruit te halen, omdat de sector en de gebieden rondom de kleine kernen, daar ligt al druk op. De landbouwsector is al bang dat dingen opgelegd worden van bovenaf. We staan niet voor niks hier met ongeveer 100 trekkers voor de deur. Wij willen juist die garantie bieden dat er niks gebeurt onder dwang. Maar als er wat gebeurt, gaat het om vrijwilligheid. Dat geeft ook de inwoners van die dorpen, die enorm betrokken zijn bij die landbouwsector, dat ze zeggen: als we hier gaan bouwen, gaat het op vrijwillige basis en u hoeft nooit bang te zijn dat we uw bedrijf de laan uitjagen omdat wij hier willen bouwen. Nee, vrijwillig. En die ruimte is er voldoende en maak daar eerst gebruik van. Maar die knip moet gemaakt worden. Kijk buiten je dorpskern en ga niet te veel in die dorpskern kijken als daar geen ruimte is. Is in die dorpskern ruimte? Tuurlijk, ga je daar eerst bouwen. Dat vinden wij logisch. Maar als dat toch wenselijk is daarbuiten te kijken, gaan we daar naartoe, maar wel op vrijwillige basis. Dat lijkt mij een hele faire toestand.

De voorzitter: De heer Zandvliet in tweede instantie.

De heer Zandvliet: Ik begrijp uw standpunt en ik ga er ook heel ver wel in mee. Ik denk alleen dat het geen toegevoegde waarde heeft op dit stuk van de motie. Als ik uw motie lees, wilt u zorgen dat we een extra optie hebben om te bouwen. Dat haal ik eruit. U wilt zorgen voor meer leefbaarheid. En er zijn wellicht agrariërs die in de toekomst gaan stoppen, waardoor er grond vrijkomt om dat te gebruiken. In de basis zullen dat ook eerst waarschijnlijk de mensen zijn die vrijwillig zijn. En misschien, en hopelijk, komen we nooit tot een moment dat gedwongen uitkoop nodig is. En zover ik weet, is dit college niet bereid dat te gebruiken. Dus wat ik hoop, is dat we naar de essentie van die motie kunnen, door toch even heel kritisch te kijken: heeft dit toegevoegde waarde in wat u wilt creëren? Want wat u wilt creëren is dat we straks in de toekomst mensen die hun grond te koop aanbieden, dat we daar kunnen gaan bouwen. En daarom vraag ik u: wilt nog even heel kritisch kijken of dat wellicht anders geformuleerd kan worden, want ik zie niet de toegevoegde waarde om het zo hier neer te zetten om te bereiken dat we buiten de dorpskernen kunnen bouwen.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Ik ben in ieder geval heel blij dat de motie in principe positief door jullie ontvangen wordt. Dat we op dit punt wellicht verschillen van inzicht. Voor ons is het belangrijk dat het op vrijwillige basis gebeurt. Vrijwillige basis hoeft niet te betekenen een bedrijf dat stopt, een vrijwillige basis kan ook een boer zijn die zegt: ik heb hier nog een stuk land dat ruil ik met een ander, kunnen jullie daar bouwen, zit je niet te dicht bij Natura 2000, heb je daar ook geen bouwbeperkingen. Op die manier krijg je het wel vrijwillig, maar heb je ook draagvlak binnen de bevolking. En dat vinden we wel belangrijk. Daarom vinden we die onderste bullet wel heel erg belangrijk, omdat er heel vaak het gevoel ontstaat - en dat is ook wel, denk ik, sector breed vanuit landbouw - dat er dingen opgelegd worden. Dat willen wij er juist door deze bullet uithalen. Daarom vinden wij dat wel van toegevoegde waarde.

De voorzitter: De heer Bosch, Partij van de Arbeid.

De heer Bosch: Dank u, voorzitter. Toch even een vraag aan Sterk Lokaal, want in eerste instantie toen we de motie binnenkregen, zeiden we: het lijkt ons een prima idee om daar goed over na te denken. Zeker gezien de leefbaarheid en de kansen die we kunnen bieden in Drenthe om te blijven wonen, waar je graag wilt wonen. Maar het legt wel een belangrijk spanningsveld bloot deze motie, en daar hebben we het natuurlijk eerder ook over gehad, dat zijn de belangentegenstellingen. Dat is juist waar deze omgevingsvisie op ziet en de complexiteit daarvan. Een dorp kan best uitspreken, bijvoorbeeld met een dorpsvisie, dat ze buiten het dorp willen uitbreiden, maar dat er helemaal niet op vrijwillige basis grond beschikbaar komt. En daar zit nou juist de problematiek en ook de complexiteit van deze problematiek. Dus mijn vraag aan u is: kunt u ook reflecteren op deze problematiek? Want het maakt het vervolgens wel moeilijk om dan op deze wijze te steunen.

De voorzitter: Kunnen we proberen, vraag ik aan eenieder, om de vraagstelling en de beantwoording iets gecompromeerder te doen? De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Nee, ik denk dat uiteindelijk de beslissingsbevoegdheid komt te liggen als je een advies hebt vanuit de gemeente. Zulke projecten komen ook in de Raad. Daar neem je al dit soort overweging ook mee. Maar het gaat erom, als je wel overwogen vanuit de gemeente heb bedacht: hier kunnen wij het doen. Natuurlijk, een gemeente weet ook waar iets niet kan en waar iets wel kan. Maar je neemt wel mee waar het dorp de belangen groot acht en waar de belangen minder groot zijn. Wij denken dat dit ontzettend veel spanningen wegneemt en niet meer spanningen oproept, omdat je alles doet in harmonie, in samenspraak met mekaar. Zo kom je tot goede besluitvorming waar iedereen achter kan staan en daar streven wij naar.

De voorzitter: De heer Bosch.

De heer Bosch: Voorzitter, ik neem het ter harte, geen vervolgvraag en ik zal mijn eerste termijn zeer kort houden of zelfs overslaan.

De voorzitter: Dat hoeft nou ook weer niet meteen. Nee, ik refereerde ook aan uw voorgangers hoor, echt niet alleen aan u. De andere heer Bos, van GroenLinks.

De heer Bos: Ja, voorzitter, dank u wel. Dan stel ik wel de vervolgvraag, als u het niet erg vindt op de andere heer Bosch. Ik vroeg me even af of Sterk Lokaal nagedacht heeft over die dorpsvisie. Stel dat er dus een wens is vanuit het dorp om woningen te creëren dichtbij het dorp en er is inderdaad vrijwillig geen grond beschikbaar. Wat vindt Sterk Lokaal ervan dat de gemeente dan alsnog bijvoorbeeld een Wet voorkeursrecht gemeenten kan vestigen op bijvoorbeeld gronden?

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Het eerste wat ik eigenlijk belangrijk vind, is dat er draagvlak is. Dat staat ook in deze motie, er moet draagvlak zijn. Dus op het moment dat de gemeente met een voorstel komt en er is geen draagvlak voor, dan zal de provincie daar niet achter staan. Wat wij met deze motie beogen is de gemeentes een heel duidelijk statement te geven, dat als deze voorwaarden van toepassing zijn, dat de gemeente een positieve insteek kan verwachten vanuit de provincie. Op dit moment leeft dat niet bij alle gemeentes. Die weten: uitbreiding buiten de dorpen is eigenlijk altijd een no-go. En daar willen wij vanaf en daarom willen wij deze motie in stemming brengen om duidelijk te maken dat die go er wel degelijk is. Maar er zijn wel randvoorwaarden.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Precies, en vervolgens is zo'n gemeente er mee akkoord, die wil dat graag, dan zijn er geen gronden beschikbaar. Mag er dan een voorkeursrecht gevestigd worden op gronden om het wel mogelijk te maken in het algemeen belang?

De voorzitter: de heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Ook het concept voorkeursrecht is natuurlijk bij ons bekend, maar bij alle gemeenten... Wij zijn natuurlijk een platform voor alle gemeenten of alle lokale partijen in Drenthe. Wij spreken op heel veel gemeenteraden en heel veel met die lokale partijen. Wij zijn ervan overtuigd dat er voldoende woonruimte beschikbaar is op basis van vrijwilligheid. Wet voorkeursrecht, dat zou je er op voor kunnen leggen op het moment dat je een nieuwe woonwijk wil bouwen, ergens waar het nog niet is gebeurd. Dan ontcom je daar wellicht niet aan. Maar in dit geval hebben wij het over vrijwilligheid, bouwen buiten de kern om de inwoners te helpen. Wet voorkeursrecht heeft hier eigenlijk geen betrekking op.

De voorzitter: De heer Schoenmaker was aan het eind van zijn betoog? Fijn, dank u wel. Dan ga ik naar de heer Vianen van de VVD. Nee. De heer Schuinder van de BBB? Ja.

De heer Schuinder: Voorzitter, na deze startnotitie heeft de fractie van de BBB echt uitgekeken. We gaan nu eindelijk bezig, een visie maken op de omgeving. Tenslotte weten we nu al dat een aantal kengetallen niet zullen veranderen. 2680 km² zal niet meer worden, terwijl we wel van alles willen. We hechten waarde aan de bestaande gronden, we willen graag bouwen, infrastructuur aanpassen aan de toekomstige wensen. Zo zijn er nog heel veel vraagstukken die op ons af gaan komen. Belangrijke opgave is die van de energie. Als we energie willen gaan opvangen in batterijen bijvoorbeeld, gaat dat nou passen in de huidige omgeving? Welke gronden moeten daarvoor opgeofferd worden? Of gaan we binnen de bestaande zonneparken bijvoorbeeld batterijen neerzetten? Zomaar wat gedachten die het de fractie opriep bij het bestuderen van deze startnotitie. Voorzitter, zoals in de startnotitie wordt aangegeven, is de weg naar de contournota opgedeeld in verschillende fases: Q1 2024 input gevraagd van inwoners, Q2 medeoverheden, dan weer inwoners, dan maatschappelijke organisaties en in Q4 medeoverheden en maatschappelijke organisaties. Participatie is goed, maar zo te zien kost het ook heel veel geld, € 150.000. We zijn benieuwd of het niet mogelijk is om deze stappen te bundelen. Vraag aan het college. De startnotitie is een doorontwikkeling van de bestaande omgevingsvisie. Dat sommige zaken overeen zullen komen, kunnen we ons voorstellen, maar wat verstaat het college onder eerder gemaakte afspraken? Kan het college daar een voorbeeld van noemen? In hoeverre verhouden bestaande afspraken zich met het huidige coalitieakkoord? Is daar een beeld over bij het col-

lege? Fractie van de BBB vraagt zich af welke definitie het college gebruikt bij het begrip landelijk gebied. Kan het college daar duidelijkheid over geven? In de visie van BBB zijn namelijk veel kleine dorpen een onderdeel van het landelijk gebied, als we tenminste de definitie die gebruikt wordt door het Provinciefonds hanteren. Dat zou in deze notitie dus kunnen leiden tot richtlijnen op landelijk gebied en bij punt 3 ook bij kleine dorpen. Kan het college aangeven hoe dat onderscheid zichtbaar gemaakt gaat worden? De fractie van BBB ziet de omgevingsvisie als de kapstok waaronder allerlei programma's vallen. Ziet het college dat ook zo? En is het college dan met ons eens dat een DPLG pas definitief kan worden gemaakt nadat de omgevingsvisie is vastgesteld? Voorzitter, zoals u weet zijn wij als BBB van mening dat iedere agrariër zijn eigen keuzes maakt, gangbaar, natuurinclusief, biologisch, dat voor iedere agrariër zelf om te kiezen. Daarom zijn wij ook wel verrast in de startnotitie. Hoe geven we invulling aan de keuze voor transitie naar kringlooplandbouw en natuurinclusieve landbouw? Hoe we invulling geven ligt niet vast vooraf. Is het college het met ons daarover eens? Dan nog het punt brede welvaart. Terecht stelt het college in het stuk de vraag hoe we komen tot keuzes die bijdragen aan brede welvaart. Net als de sociale agenda impliceert het begrip brede welvaart voor nu en in de toekomst een goede kwaliteit van leven. Daarbij moet zuinig en zorgvuldig gelet worden op ontwikkelingen die later tot hoge kosten kunnen leiden. Dat er ruimte voor moet zijn, is voor BBB ook helder. Maar is het college het met ons eens dat de ruimtelijke opgave de kerntaak is en dat bij een goede invulling van deze opgave de brede welvaart als vanzelfsprekendheid volgt. Immers, zonder bovengenoemde is er van brede welvaart geen sprake. Ik rond af, voorzitter. Het laatste punt is dat we in de startnotitie veel externe inhuur zien: € 530.000. Dat is een heleboel geld. Kan het college aangeven waarom deze inhuur allemaal extern gerealiseerd moet worden? Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Schuinder. Dan ga ik naar de heer Brandsema van de ChristenUnie.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. We hebben in de commissie al uitgebreid stilgestaan bij de startnotitie, dus ik beperk me daarom tot het onderwerp wonen, als reactie op de ingediende motie van Sterk Lokaal en vier andere partijen. Als één van de leidende principes kiest het college voor zuinig ruimtegebruik en de ChristenUnie kan die volledig onderschrijven. De ruimte is schaars en er worden vele claims op die schaarse ruimte gedaan. Landbouw, natuur, klimaatadaptatie, infrastructuur, wonen, werken, de energietransitie, enzovoorts. Om de puzzel niet onnodig complexer te maken, is het wijs om te proberen die claims op schaarse ruimte niet onnodig groter te maken. Voorzitter, de indienende partijen stippen terecht het zorgpunt aan rondom leefbare dorpen. Ook de ChristenUnie herkent en erkent de roep om woningen om jongere generaties de kans te geven in hun eigen woonplaats te blijven wonen. Het college ziet dit ook en ook in de omgevingsvisie blijft er ruimte voor uitbreiding. Echter, de reflex gaat niet primair uit naar uitbreiding in het groen, maar naar inbreiding. Daar zijn ook mooie voorbeelden van te vinden, zoals de komst van zeven sociale huurwoningen in het voormalige gemeentehuis in Gasselternijveen of de bouw van elf appartementen in mijn voormalige woonplaats Valthermond in een bedrijfspand. Voorzitter, mijn fractie snapt niet waar de indienende partijen bang voor zijn, omdat het college niks verbiedt en zelfs expliciet de vraag opgenomen heeft waar ruimte is te vinden voor uitbreiding. De drie coalitiepartijen BBB, VVD en CDA roepen met deze motie het eigen college op iets te doen wat de gedeputeerde allang geborgd heeft. Een overbodige motie dus wat ons betreft. Voorzitter, tot slot wil ik nog graag aandacht vragen voor een interessante oproep van de voormalige rijksbouwmeester Floris Alkemade. In een recent interview in NRC pleit hij voor een geheel nieuwe bouwcultuur. We moeten af van de twee smaken: appartement of eengezinswoning, maar creatiever ontwerpen en bouwen, waarbij oog is voor sociale en maatschappelijke vraagstukken. Een voorbeeld is de woonhof, wat sociale samenhang creëert. Het college benoemt de veranderende woonvraag wel, maar de ChristenUnie wil nadrukkelijk de oproep doen om bij het vraagstuk van leefbare dorpen en steden oog te hebben voor sociale en maatschappelijke vraagstukken. Graag een reactie van de gedeputeerde. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Brandsema. Ik ga naar de heer Vorenkamp van de PVV. Ga uw gang.

De heer Vorenkamp: Dank u wel voorzitter. De PVV wil vooral meer aandacht voor informeren van Drenthe over wat er staat te gebeuren op dit gebied, met die nieuwe omgevingsvisie. Wij willen vooral dat de consequenties van alle wijzigingen in de omgevingsvisie goed in beeld gebracht worden voor onze inwoners en onze bedrijven. Dat is in het verleden te weinig gedaan, ook bij de visies ervan. Wij blijven het vreemd vinden, voorzitter, dat volgens deze startnotitie binnen de nieuwe omgevingsvisie meteen concrete beleidsdoelen en middelen gekoppeld gaan worden. Het lijkt dat er meteen uitvoeringsprogramma's aan gekoppeld worden. In de commissie heb ik dit gesuggereerd en dat werd niet ontkend. Is dit een maakbare samenleving in actie? Voorzitter, we zijn met name tegen een aantal doelen die reeds weer vooraf in dit document neergezet worden. Bijvoorbeeld: afspraak is afspraak met betrekking tot het klimaatakkoord. Tja. De ruimte voor wateropvang die er moet komen in de beekdalen. Dat is als onderwerp oké, maar laat dan ruimte om te evalueren waar, hoe en hoeveel, et cetera. Nu begin ik te vermoeden dat die stellingname bedoeld is voor alle beekdalen. Dat lijkt ons niet goed, omdat die beekdalen heel breed ingetekend zijn op de kaarten en ook door grote delen van de robuuste landbouwgebieden lopen, met alle consequenties van dien. Er staan wat de PVV betreft te veel richtinggevende en sturende teksten in deze startnotitie, dat mogen duidelijk zijn. Die zouden volgens onze fractie op z'n minst afgezwakt moeten worden, liefst verwijderd. Daar heb ik toe opgeroepen, maar dat zie ik niet terug. Wij waren in de commissie kritisch, voorzitter, en dus zal de PVV tegen dit stuk stemmen. Even over de motie van Sterk Lokaal, over het draagvlak wat daarin benoemd wordt. Wij dienen die mede in. Wij zien draagvlak dan niet alleen de gemeenteraad, zoals de vorige gedeputeerde dat altijd zei: draagvlak is gemeenteraad stemt voor, maar vooral en eerstens de betrokken kleine kern zelf. En ik neem aan, ik zie de indiener knikken en dank daarvoor, dan zijn we het met elkaar eens. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Vorenkamp. Ik heb begrepen dat het amendement van Volt nu is vervolmaakt. Mag ik het zo uitdrukken? Het wordt overschreven in het systeem, als dat voldoende is, want er was iets weggevallen. Dan gaan we naar de heer Van Dekken van de CDA-fractie.

De heer Van Dekken: Voorzitter, dank u wel. Meer realiseren en samendoen in onze omgeving. Dat is eigenlijk de CDA visie op dit punt. Dat is gewoon hartstikke concreet met betrekking tot de startnotitie omgevingsvisie die we in de commissie ook al hebben behandeld. En natuurlijk moeten we de legpuzzel van aanwijzen van bestemming van grond en gebouwen zorgvuldig en goed doen en ons bij voorkeur blijven uitstrekken naar een soort combi-gebruik van dingen. Dus een zonnepaneel bij voorkeur op een dak, een recreatieve waarde op landbouwgrond of in een prachtig natuurgebied. Gastvrijheid en openstellen in plaats van restrictief beperken of verbieden. Een ja, mits-houding in plaats van nee, tenzij. Collega Schoenmaker zei dat zojuist ook al. Dus goed rentmeesterschap vanuit solidariteit en humaniteit en niet steeds de verschillen, zo populistisch soms wat uitventen of even iets tijdelijk opzij leggen. Jan Terlouw zei het vorige week zo prachtig rond het overlijden van Oud-premier Dries van Acht en zijn echtgenote. Dat is echt aanbevelenswaardige TV, vorige week vrijdagavond was dat op WNL, met Sven Kockelman. Daar zegt Jan Terlouw: "wij respecteerden elkaar, ik ben zeer bedroefd en we verkeerden met elkaar in wellevendheid en diepe vriendschap, ondanks soms politieke verschillen. Wat kan ik naar die tijd hunkeren." Ik vond dat een ontroerend mooi voorbeeld van samendoen. Want in alle transities, ik denk aan de landbouw, energie, klimaat of meer duurzaam worden, die raken natuurlijk aan het bestaansrecht van mens en dier. Als je dan kijkt naar een vermogen om het cruciale basaal recht dat we als mensen hebben, namelijk een veilige en goede woonplek vinden, dan moeten die mensen kunnen rekenen op haar betrouwbare overheid. En ik weet dat ons college ook druk is rondom het vinden van woningen en in samenwerking met de gemeenten daar veel al in doet. Maar wij begrijpen als CDA-fractie ook vanuit onze collega's in de gemeenten Midden-Drenthe, Westerveld, Tynaarlo, Coevorden, De Wolden, maar ook in Assen, Meppel, Emmen en Hoogeveen, dat ze

zich heel graag willen aansluiten bij die benadering om samen met haar Raden en inwoners versneling aan te brengen op het realiseren van meer en verschillende woningen daar waar dat kan. De benadering van een straat of woonlaag erbij wordt door de gemeenten breed omarmd. Ik zou om die reden GS nogmaals willen vragen, bijvoorbeeld via het Woonimpulsteam, om daar nog meer zaak van te maken en of we de juridische procedures rondom bezwaren kunnen verkorten. Voorzitter, inbreiden daar waar het kan prima. Maar ook eventueel uitbreiden waar daar draagvlak voor is, is voor ons ook cruciaal. Dus als daar het buitengebied misschien wat in beeld is, dan zou dat zomaar kunnen zijn. Het is om die reden dat wij in ieder geval in collegiale samenwerking met de fractie van Sterk Lokaal de motie op dat punt onder de aandacht brengen. Sneller en veel meer woonruimte voor onze inwoners realiseren dan nu wordt gedaan. We moeten in samenwerking met de gemeenten en marktpartijen meer woningen realiseren en dat nog beter samendoen. Ik dank u.

De voorzitter: En ik zie dat de heer Brandsema zich naar de interruptiemicrofoon spoedt. Ga uw gang.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Zoals ik al aangaf: de ChristenUnie deelt die zorg wel van het CDA en de overige indieners rondom hoe houden we nou die die dorpen leefbaar. Maar ergens bekruipt mij toch het gevoel dat ik de heer Van Dekken hoor zeggen: vooral snel en gewoon gaan. Ik ben benieuwd: bedoelt de heer Van Dekken het ook zo, dat hij eigenlijk zegt: ga maar niet te lang en te ingewikkeld en innovatief en creatief bezig binnen de bebouwde kom. Dat duurt allemaal veel te lang, dat is veel te ingewikkeld. Daar hebben we nu allemaal geen tijd voor. We doen een straatje erbij, kwaliteit vinden we wat minder belangrijk. Er moet nu gewoon woonruimte komen, ook als dat eventueel die ruimtelijke puzzel, die al ingewikkeld is, nog iets ingewikkelder maakt. Maar liever een iets ingewikkeldere puzzel en wat sneller woonruimte, dan creatief iets langer nadenken, een iets ingewikkeldere puzzel in die bebouwde kom om ook daar die woonruimte op een creatieve manier vorm te geven.

De voorzitter: De heer van Dekken.

De heer Van Dekken: Voorzitter, ik dank de heer Brandsema voor zijn vraag. Wij hebben als CDA-fractie het beeld dat sommige procedures oneindig lang bijna duren. Dus daar zouden we op zijn minst wat aan moeten doen. Maar als u goed hebt geluisterd naar mijn verhaal, dan zijn wij ook als CDA vooral ook voor het herbestemmen, dus het inbreiden van ruimte daar waar het kan. En dan moet u denken aan leegstaande kantoorpanden, winkelpanden, het herbestemmen van bijvoorbeeld hele grote boerderijen naar meerdere appartementen. Daar hebt u zomaar aan uw zijde met dit soort van gedachten. Maar in onze opvatting zit, net zoals als Sterk Lokaal zojuist al bepleitte, de overtuiging dat wanneer je ergens vanuit draagvlak, in gesprek met de burgers en gemeenteraden, tot de ontdekking komt dat ergens misschien op een nog braakliggend stukje industrieterrein of wat daar allemaal nog bij mogelijk is, dat je van daaruit echt nog wel meer kunt realiseren dan we op dit moment concreet zien. En als dat dan betekent dat je misschien ergens even een beetje buiten de bebouwde komt, dan zou dat wat ons betreft geen principieel bezwaar zijn.

De voorzitter: De heer Brandsema nog in tweede instantie?

De heer Brandsema: Ja, dank, voorzitter. Volgens mij komt het college met deze omgevingsvisie helemaal eigenlijk met datgene wat het CDA wil. Dat ligt er eigenlijk al in het hele stuk. Dus het is bij mij nog steeds niet helemaal duidelijk, waarom in dit geval even specifiek de coalitiepartijen toch vragen met deze motie om daar een extra accent op te zetten. Omdat ik juist heel duidelijk zie dat het college deze ruimte wel biedt, maar wel een hele duidelijke focus aanbiedt. Maar goed, dank voor het antwoord en daar moet ik het mee doen, voorzitter.

De voorzitter: De heer Van Dekken nog?

De heer Van Dekken: Ik zou toch willen zeggen, het zou zomaar kunnen zijn natuurlijk dat onze gedeputeerde Wonen misschien zelf zegt het is een beetje overbodig. Maar wanneer je aan de andere kant je realiseert dat elke beweging, elk signaal, ook in de richting van de gemeenteraden, op dit punt helpend zou kunnen zijn, dat we ook zomaar eens oordeel Staten zouden kunnen geven. Dus ik wacht dat dadelijk maar even af, hoe de beantwoording zal zijn van het college.

De voorzitter: Dank u wel, heer Van Dekken. Ik kijk naar de heer Bos van GroenLinks.

De heer Bos: Voorzitter, dank u wel. Wij als GroenLinks hebben het idee dat deze omgevingsvisie in goede handen ligt bij deze gedeputeerde. We zien een onderkenning van de zaken waaraan wij ons gecommitteerd hebben: de vogel en habitatrictlijn, het klimaatakkoord de regio's waarin we samenwerken, in ieder geval Europese regelgeving en nationale regelgeving. Dat vinden we fijn om te zien en daarmee onderkennen we ook dat we voor grote opgaven staan. Daarnaast staan we voor nog meer opgaven en daarom is het goed dat we ook doorkijken naar het jaar 2100. We zien dat eigenlijk alle grote opgaven ook gelukkig terugkeren in het document om mee te nemen in de uitwerking van de omgevingsvisie en dat doet ons deugd. Tot zover in ieder geval onze vrolijke houding ten aanzien van deze omgevingsvisie. Dan even ingaande op het amendement. Toen wij die eerst ontvingen dachten wij: een sympathiek amendement. Vanochtend heb ik nog aangegeven: je kunt op mijn steun rekenen. Toen had ik nog niet terdege door, in onze fractie hadden we dat niet door, wat die laatste bullet nou zou betekenen over die vrijwilligheid. Want we horen hier zojuist ook spreken over snelheid. En dat betekent dat we in dat eigendomsrecht misschien toch moeten gaan rommelen, als we snelheid willen gaan behalen op de woningbouw. Vorig weekend hoorde ik de voorzitter van Bouwend Nederland aangeven dat als we nu echt tempo willen maken, dan betekent dat dat we misschien moeten gaan uitbreiden en misschien daar ook wat verdergaande maatregelen in moeten treffen. En dat betekent dus dat bijvoorbeeld een bouwimpuls, of in ieder geval dat we mensen moeten gaan beboeten, of een last onder dwangsom opleggen, om snel te gaan bouwen op gronden die aangewezen zijn voor de bouw. Ik stop even, want ik krijg een interruptie.

De voorzitter: U mag altijd uw zin afmaken.

De heer Bos: Dat komt wel weer.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Kan het zo zijn dat de heer Bos een andere visie heeft over vrijwilligheid en gronden betrekken in aantallen en hoeveelheden hectares? Waar wij met name op doelen is: rondom kleine kernen, kleine dorpen, daar iets bijbouwen waardoor je de lokale jeugd bijvoorbeeld een plek geeft. Dan heb je niet te maken met hele grote oppervlakten die je aan zou moeten kopen als je wilt voldoen aan hetgeen wat u net noemt, maar dan heb je het vooral over die lokale inwoner een plek te geven. Bent u er dan nog steeds van overtuigd dat het alleen maar kan als je mensen dwingt om grond te verkopen? Of zouden er dan toch nog mogelijkheden zijn rondom het dorp om dat op vrijwillige basis te verkrijgen? Want zo zien wij dat namelijk wel.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Het is een interessante discussie, die we ook al eens eerder gevoerd hebben, over hoe ver rijkt, vrijwilligheid? Eigenlijk zit het in al onze wetgeving, in al onze regelgeving verankerd dat we

heel veel willen doen op basis van vrijwilligheid. Dat ondersteunen wij ook ten harte. Maar als we uiteindelijk in het algemeen belang iets willen, dan ontkomt je er niet aan dat je uiteindelijk met veel meer een bindend criterium moet komen, of een handhavend criterium. Of in ieder geval een iets wat het mogelijk maakt, een doorzettingsmacht vanuit de overheid, om daadwerkelijk dat te realiseren wat je graag zou willen in het algemeen belang. Dus filosofisch gezien, vind ik dat dat je altijd op die manier je wetgeving op moet bouwen, dat je in het uiterste geval het algemeen belang kunt laten prevaleren.

De voorzitter: De heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Bent u het dat eens dat wij van inzicht verschillen? U wilt met dwang vanuit de overheid doelen creëren, wij willen op basis van vrijwilligheid de jongeren een kans geven. Daar zit het verschil denk ik: in uw opvatting dwangmatig, en wij op basis van vrijwilligheid die mogelijkheid bieden, waardoor de jongeren en dus ook de gemeenten heel duidelijk het signaal vanuit de provincie ontvangen dat hier een positieve houding is ten opzichte van die kleine uitbreiding. Die kan volgens onze fractie, want we spreken met al die gemeenteraden, prima op vrijwillige basis. Zouden al die vrijwillige stukjes op zijn, dan zijn we heel veel jaren verder, maar wij zien het nooit zo ver komen.

De voorzitter: De heer Bos.

De heer Bos: Volgens mij is de interpretatie van mijn woorden verkeerd in deze zin, want ik zie dat anders. Ik heb ook duidelijk aangegeven dat je in eerste instantie moet proberen om vrijwilligheid heel ver te komen, maar dat er uiteindelijk... Stel je voor dat die jongere bij u uit het dorp toch bij u komt en die zegt: ik heb met een groepje van vijf van mijn maten een fantastisch idee. We willen heel graag een CPO-project opstarten en er is geen boer die eraan mee wil werken om zijn land daarvoor te lenen. Wat dan?

De heer Schoenmaker: Ik denk dat wat u nu voorstelt niet realistisch is. Er is ruimte voldoende en er zijn boeren genoeg die het dorp willen helpen, die andere plannen hebben met de grond, om uiteindelijk de jongeren te helpen. Onze ervaring is dat in al die kernen waar wij mee spreken er grond voldoende is, maar dat de beperkende factor is de niet-samenwerkende houding tussen de gemeente en de provincie. Maar dat de grond op dit moment misschien wel het laatste probleem is, want die grond op vrijwillige basis, is eenvoudig te verkrijgen.

De voorzitter: Nog één keer de heer Bos en dan ga ik naar de heer Schuinder. De heer Bos.

De heer Bos: Dat is een interessante opvatting vanaf uw kant, maar we gaan het uiteindelijk wel een keer meemaken, daar ben ik van overtuigd. Daarom moet je altijd in je wet- en regelgeving rekening houden met die keren dat je het algemene belang moet laten prevaleren. Want wat u nu doet, is dat u in the end, als het wel spaak gaat lopen, het individueel belang laat prevaleren en daar kiezen wij niet voor.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Mijn interruptie ging eigenlijk over tempo in plaats van over lenen, maar ik hoorde net dat we ook grond kunnen gaan lenen van de agrariër. Maar mijn vraag is even: ik hoorde u de hele tijd over vrijwillig, dat moet misschien wel sneller. Is het zo dat dat het belang is? We moeten aan de term vrijwilligheid gaan tornen, zodat we sneller dingen kunnen voor elkaar kunnen krijgen? Volgens mij gaan we toch uit van een zorgvuldig proces?

De voorzitter: de heer Bos.

De heer Bos: Ik kan dezelfde filosofische uitingen weer opwerpen. Dus ja, als we vrijwillig dingen kunnen bereiken, door mensen in verbinding met elkaar te brengen, door goede plannen te maken en de gemeenten daarin mee te krijgen, heeft dat absoluut de voorkeur. Maar we zien ook dat er echt een enorme wooncrisis is in Nederland. Dat begint inderdaad bij de jongere die nog op zijn zolderkamer zit, tot aan die asielzoeker die vastzit in de keten. En er zijn heel veel mensen, die wonen zelfs in hun auto op dit moment. Wij hebben laatst met onze woningcorporatie waar ik voor werkzaam ben, 76 flexwoningen opgeleverd. De dag van de sleuteluitgifte stonden die mensen met hun auto's vol met spullen klaar om die woning in te trekken. En dat hebben wij volgens mij niet allemaal in beeld, omdat over het algemeen de mensen die hier in deze zaal zitten, allemaal een huis hebben waar ze gewoon naartoe kunnen. Maar die woningcrisis is best heftig en we moeten dus snel woningen gaan bouwen en realiseren en opleveren. En als dat betekent dat we daardoor misschien wat dwingendere maatregelen moeten treffen, dan moet die mogelijkheid er steeds blijven. Daar gaat het mij om.

De voorzitter: De heer Schuinder.

De heer Schuinder: Voorzitter, dank heer Bos voor de uitleg. Filosofisch, volgens mij viel dat nog redelijk mee. Ik kan hem goed volgen. Maar voor mij blijft dat nog steeds het feit, en ik hoop dat u daar met ons eens bent, dat zorgvuldigheid altijd de basis moet zijn voor dit hele proces.

De voorzitter: de heer Bos.

De heer Bos: Als u of de heer Schoenmaker mij heeft kunnen betrappen op het feit dat ik zorgvuldigheid niet prevaleert boven de daadwerkelijke doorzettingsmacht, dan mag u mij daarvoor ook daadwerkelijk ergens op wijzen. Maar dat is niet het geval. Zorgvuldigheid prevaleert altijd, maar dat kan hand in hand gaan met een versnelling.

De voorzitter: Was u aan het eind van uw betoog?

De heer Bos: Ja, eigenlijk wel, het was wel leuk, zo.

De voorzitter: Want u was nog midden in een zin.

De heer Bos: Ik weet het niet meer. Het staat ook nergens op eigenlijk.

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Dank u wel, voorzitter. Ik zit met belangstelling naar mijnheer Bos te luisteren, want volgens mij is het nou precies de essentie wat u zojuist aangaf: 76 woningen extra realiseren vanuit de woningbouwcorporatie, waar het ook voor het CDA nou juist om gaat. En met alle respect voor een bijna juridisch filosofisch interessant betoog, waar ons bezwaar toch ook wel een beetje zit is dat je al heel snel in die procedures, los van alle zorgvuldigheid en alles wat eromheen kleeft, al heel snel te maken kunt hebben met belanghebbenden. Zo kijk ik ook even naar ons college. Dat bedoelen wij met versnelling proberen te vinden in die juridische procedures, want er hoeft maar iets te gebeuren in dit land of dan hebben we weer een belanghebbende vanuit de discussie not in my backyard. Dus volgens mij gaat het daar ook om. Proberen versnelling aan te brengen in woonlagen erbij, straten erbij, meer woonruimte erbij. En dat is al complex en lastig genoeg. Dus ik hoop, zo zou ik u nog willen vragen, of u zich ook kunt aansluiten bij die opmerkingen, ook vanuit de motie, dat we die discussie van juridische versnelling en procedureversnelling kunnen aanbrengen daar waar het kan. Of u dat zou kunnen steunen?

De voorzitter: de heer Bos.

De heer Bos: Dat heb ik niet ontkend ook. Ik ondersteun dat zeker zeer ten harte. Ik zie in Meppel, de stad die mijn hart aangaat, zie ik ook weer twee projecten waar iedereen en alles over valt, omdat de uitstraling misschien net niet goed is. Omdat ze drie meter net te hoog worden en er zit een molenbuitop in de buurt. Maar die mensen die daar slapen in die auto's zien ze niet. Dus we moeten gaan versnellen en we moeten die juridische drempels wegnemen. En die projectontwikkelaars die aan het wachten zijn met hun gronden om meer marges te gaan halen, die moeten we verplichten om te gaan bouwen. En dan moeten we niet allemaal voor gaan schrijven hoe ze precies moeten bouwen. Nee, een dak boven je hoofd is belangrijker op dit moment, dan de precieze eisen aan dat dak of de kleur van de pan. Dat was het.

De voorzitter: Mevrouw Dijkers van de SP.

Mevrouw Dijkers: Ik sla over. Ik heb niet veel toe te voegen op wat er nu gezegd is.

De voorzitter: Heel goed. Statenlid Peeks van de Partij voor de Dieren?

Statenlid Peeks: Dank u wel, voorzitter. Ik zat eigenlijk in hetzelfde dubio als mevrouw Dijkers van de SP. Ik heb een hele mooie bijdrage, maar eigenlijk is alles al door de verschillende partijen gezegd. We zijn ook voor inbreiding in stadskernen en dorpskernen. Je ziet hele mooie initiatieven komen, bijvoorbeeld hier in Assen komt een heel mooi initiatief in het Havenkwartier, hartstikke mooie plannen. Over de motie: wij beraden ons nog even, we wachten de antwoorden van de gedeputeerde af. Wellicht dat ze die overneemt of in ieder geval aangeeft wat ze ervan vindt. En verder kon ik me heel erg vinden in wat de ChristenUnie zei, maar ook wat de heer Bos van GroenLinks aangaf, dus we wachten het even af.

De voorzitter: Dank u wel Statenlid Peeks. Dan mevrouw Kleine Deters van D66?

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, dank u wel. D66 wil beginnen met de waardering uit te spreken voor het proces om tot deze inhoudelijke startnotitie te komen. In deze omgevingsvisie worden meerdere visies samengebracht tot één integrale visie over de fysieke leefomgeving. Maar voorzitter, dit betekent ook een integrale afweging. Een aantal hebben dat al genoemd: integrale doelen, integrale ambities. Dat zal ook een flinke opgave meteen zijn. We zullen ook aan diverse wetgeving moeten voldoen nog daarbij, en dat D66 de klimaatdoelen en de doelen uit de Kaderrichtlijn Water wil halen, is vanzelfsprekend voor ons. Dat zal ook zijn vertaling hebben in de nieuwe omgevingsvisie. Uitgangspunten voor D66, een aantal anderen hebben het ook al aangegeven, is bodem en water sturend. Maar allereerst is het natuurinclusief denken wat ons betreft echt de basis van die nieuwe omgevingsvisie. En natuurlijk mag circulariteit daarin een belangrijke plaats innemen. Voor zowel woningbouw als bedrijventerrein willen wij eerst naar de mogelijkheden van inbreiden kijken in plaats van uitbreiden. Dezelfde argumentatie als de ChristenUnie en mevrouw Peeks net ook. Uiteraard spreken wij ook allerlei Raden. Dat gaat vaak zo met landelijke partijen, dat je in gemeenteraden ook vertegenwoordigd bent. Vrij recent, en volgens mij ligt die vraag hier op de provincie op dit moment zelfs voor, een dorp waar wel inbreidingsmogelijkheden zijn, maar de projectontwikkelaar net iets meer geld aan de landbouwer geeft voor die grond dan de gemeente bij die inbreiding aan de orde is, ligt nu daar het verzoek voor de uitbreiding. Dus D66 zou toch heel erg graag pleiten om dit te handhaven, zoals de gedeputeerde voorstelt en niet mee te gaan met de motie, omdat we juist die speculaties, ook dat soort acties willen voorkomen. Maar ook inbreiden daar waar kan. We zijn niet per se tegen uitbreiden, maar dan moet dat wel aan het eind van het proces, want dat ruimtegebruik is voor ons wel zeer

erg van belang. We hebben ook gezegd: niet alles kan overal. Dus wat dat betreft zou D66 liever spreken van optimaal ruimtegebruik passend in de omgeving. Dat wij daarbij kiezen voor voedselteelt boven sierteelt, andere aspecten, hebben wij vaker uitgesproken. Maar wij zouden ook graag zien dat natuur en landbouw vanuit het natuurinclusief denken met elkaar verbonden is. Niet tegenover elkaar, maar naast elkaar en met elkaar verbonden. En dan voorzitter, als we het over onze toekomstige generatie hebben: de Jongeren Adviesraad heeft in de commissievergadering van 10 januari ingesproken en gepleit voor het betrekken van jongeren bij de omgevingsvisie. Als het dan echt over de toekomstige generatie gaat, zijn wij van mening dat we daar bij stil moeten staan, dat moeten we honoreren. Dus D66 vindt het vanzelfsprekend om de Jongeren Adviesraad te betrekken bij dit proces en wij veronderstellen van de gedeputeerde hetzelfde. We horen dat graag. En dan rest mij in te gaan op het amendement wat we net in onze stukken kregen. Jammer dat het even niet van tevoren gedeeld is. U pleit voor het kijken over landsgrenzen heen, wat erin staat. Dat is natuurlijk een heel nobel streven, daar zullen wij nooit tegen zijn. Maar als we zien wat ons opgelegd is om te komen tot een nieuwe omgevingsvisie, dan zal de provincie met alle gemeenten, met waterschappen, met natuurpartners, noem maar op, alle partners aan tafel moeten om te komen tot onze visie. Als we dan hebben dat we over onze grenzen heen, en dan denk ik dat u ook provinciegrenzen en landsgrenzen bedoelt, dan denk ik dat het een onmogelijke opgave is, dat de gedeputeerde nog wel twee jaar aan het praten is. Want gaan we dan ook met de waterschappen in Duitsland, met Friesland, Groningen, Overijssel, noem maar op? Dus een sympathieke motie, maar wij denken eigenlijk dat die in dit opzicht wat onuitvoerbaar is, want de opdracht ligt hier met onze partners hier. We hebben al vier waterschappen, we hebben twaalf gemeenten, we hebben heel veel inwoners. Laten we dat dan alsjeblieft hier oppakken. Dus daarin kunnen we het amendement niet goed plaatsen. Voorzitter, wij wensen de gedeputeerde heel veel succes met het proces om te komen tot de omgevingsvisie de Horizon van Drenthe. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Kleine Deters. Ik geef het woord aan de heer Bosch van de Partij van de Arbeid? Ja, die wil een bijdrage leveren.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Ik ga het kort houden. We hebben in de commissie hier al uitgebreid over gesproken. Ik wil de gedeputeerde, het college, danken voor deze startnotitie, waarin heel duidelijk naar voren komt met welke ruimtelijke dilemma's wij in Drenthe ook te maken hebben. En zoals de commissie Remkes ook al eerder aangaf en wat keer op keer opnieuw ter sprake komt: niet alles kan overal. Vandaar dat de Partij van de Arbeid-fractie ook vindt dat we inderdaad goed met onze ruimte om moeten gaan. Dus zuinig ruimtegebruik. Dan kijkend naar de motie, want wij onderschrijven met de indienende partijen van de motie dat die woningbouw voor het leefbaar houden van die kleine kernen enorm belangrijk is. Ik kom zelf uit Koekange, een klein dorp, 2500 inwoners, waar ook de jeugd roept en schreeuwt om betaalbare woningen, koop en huur. We proberen dat met elkaar op te lossen in ons dorp. Door te in te breiden en met de gemeente te kijken kunnen we wellicht een straatje erbij plakken. Het Economisch Instituut voor de Bouw heeft aangegeven dat die enorme woningbouwopgave, 300.000 woningen in Nederland, dat dat best met een straatje erbij zou kunnen lukken, dat we een heel eind kunnen komen. Als we kijken naar de motie, dan wordt er opgeroepen om uitbreiding mogelijk te maken als de gemeente grondige redenen aandraagt. Mijn fractie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat die mogelijkheid er eigenlijk al gewoon is en dat het onderdeel is van staand beleid. Dat we daar nog eens de nadruk op vestigen dat het wel degelijk tot de mogelijkheden behoort, prima, maar daar hebben we deze motie niet voor nodig. En dan tot slot komend op het laatste bullet in het dictum. Mijnheer Schoenmaker pleegde net een interruptie en gaf daarin eigenlijk zelf aan dat het derde punt volledig overbodig is, want bouwgrond was zeker niet het probleem. Dus daarmee is het derde bullet van deze motie eigenlijk ook gewoon overbodig. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bosch. Dan geef ik tot slot het woord aan mevrouw Niessink van Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel voorzitter. Voor ons ligt de startnotitie omgevingsvisie. Wij hebben in de commissievergadering al vrij duidelijk gemaakt hoe wij denken over deze startnotitie. We zouden ons niet moeten laten leiden door de Green Deal, de SDG's het World Economic Forum en allerlei andere internationale afspraken en organisaties. Daartoe hebben we het college ook opgeroepen tijdens de commissievergadering. Aan onze oproep, daar is geen gehoor aan gegeven. Maar hoe moet Drenthe er dan uitzien volgens FvD? Wij koesteren ons historisch erfgoed, onze geschiedenis, onze cultuur en ons Drentse landschap. Het is van onschatbare waarde. Wij moeten ook investeren in onze monumenten, de musea, de nationale en cultuurhistorische parken. We bouwen en verbouwen huizen en panden in de bestaande dorpen, betaalbare woningen voor onze jongeren, bejaardentehuizen voor onze ouderen en woningen voor starters. Statushouders en asielzoekers krijgen geen voorrang. We bouwen generatiewoningen om sociale cohesie te stimuleren. We stoppen met onbetaalbare en onnodige duurzaamheidseisen die de prijzen alleen maar opdrijven. We investeren in de landbouw en de veehouderij. De agrarische sector is onze toekomst, zij verbouwen ons eten, zij tekenen ons landschap. Zij zijn een bron van werk en een deel van onze identiteit. We moeten blijven investeren in het bedrijfsleven, het MKB, de horeca, retail, toerisme, recreatie en allerlei andere sectoren die onze economie stimuleren. We streven naar leefbare dorpskernen met voldoende voorzieningen om economisch perspectief te waarborgen, woonplezier te vergroten en leegloop te voorkomen. We willen onze inwoners zoveel mogelijk kansen bieden om in de eigen regio te werken en zo nog meer een onderdeel te kunnen zijn van de lokale gemeenschap. We bouwen kleine kerncentrales waarmee we onze inwoners voorzien van stabiele stroom. We stoppen met zonneweides en windturbines en herstellen het landschap in oorspronkelijke staat. Tot slot voorzitter, het moge duidelijk zijn dat wij niet zullen instemmen met deze startnotitie, noch de moties, noch de amendementen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Niessink. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslaging in eerste termijn, van de zijde van de Staten en kijk ik naar de gedeputeerde, mevrouw Turenhout of zij haar eerste termijn kan invullen en dat is het geval. Zij heeft daarvoor negen minuten. Ga uw gang. En even voor de spanningsboog mevrouw Turnhout, ik stel voor dat we na agendapunt... Wat is dat is het volgende agendapunt? H3, wat ultra kort zal zijn, de lasagne beet gaan pakken. Ga uw gang.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. We hebben volgens mij 10 januari een meer dan uitstekend gesprek gehad en het is mooi om te zien dat er toch nog een aantal zaken boven zijn komen drijven die nog wat extra aandacht behoeven, dus daar ga ik kort op in. Even samenvattend: ik ben blij met het brede draagvlak. Wat ik eigenlijk ook hoor: het gaat om een aantal accenten, daar ga ik straks op reageren. Het gaat hier wel ergens over. Even kleine anekdote: afgelopen donderdag mocht ik bij Hugo de Jonge ons ruimtelijk voorstel presenteren - dat deden overigens alle provincies - en ik heb hem daar ook van harte uitgenodigd om vaak en snel op bezoek te komen bij deze prachtige provincie. Want dat hebben we en de uitgangspunten in deze notitie die staan er ook voor om dat ook te borgen voor onze kinderen en kleinkinderen. Dus het gaat wel ergens over, want er liggen best wel wat ingewikkelde keuzes. Maar met dit procesplan en de uitgangspunten denk ik, en gelukkig denkt u dat ook, gaan we een heel eind komen. Ik ga even het rijtje af, want ik begin bij mevrouw Kramer. Volt vraagt een extra accent op de grenzeloze uitdagingen die er liggen en persoonlijk kan ik daarmee uit de voeten. De kanttekening van D66 heb ik ook goed gehoord. Dus wij gaan dat doen, maar daar waar het relevant is en niet afstemmen en overleggen om het afstemmen en overleggen. Ik ga ervan uit dat u daarmee uit de voeten kunt. Dan Sterk Lokaal en partners over de motie. Laat ik daarmee beginnen. Deze motie sluit meer dan uitstekend aan, heer Schoenmaker, en daar hebben we het ook al

over gehad, bij de insteek en de ambitie van dit college. Wij voelen de urgentie en de verantwoordelijkheid om deze komende vier jaar fors te investeren in de leefbaarheid van het platteland. Daar staat het hele coalitieakkoord bol van. En natuurlijk hebben we daar jongeren voor nodig. Daar begint het mee en daar gaan we natuurlijk ook fors op investeren. Misschien nog wel wat breder dan u voorstelt, want met alleen betaalbare woningen houden we onze jongeren niet vast. Daar is echt nog wel meer voor nodig. Maar daarom ben ik wel blij met dit debat, want hier gaat het wel ergens over en dit is een mooie gelegenheid om met elkaar het gesprek erover te voeren en dat gebeurde ook. Wij willen eigenlijk, zo staat het letterlijk in ons coalitieakkoord, letterlijk en figuurlijk ruimte creëren op zoek naar locaties. En dan kom ik even bij het CDA: regels die creatieve oplossingen mogelijk maken. Daar zijn we dag en dagelijks mee bezig. Even dan naar de motie en de inhoud. Ja, in onze omgevingsvisie is inbreiding het uitgangspunt. Daar ben ik persoonlijk ook heel erg blij mee. Inbreiden daar waar het kan, hebben we mooie illustraties al van gehoord. Maar dat laat onverlet dat de provincie wel degelijk mogelijkheden biedt voor uitbreiding. Wij vragen daarbij gemeenten wel om een goede onderbouwing. Sterker nog, dat is een wettelijke verplichting. De Omgevingswet zegt dat de gemeente moet onderbouwen dat er behoefte is aan woningen en onderbouwen dat die in bestaand bebouwd gebied onvoldoende gerealiseerd kunnen worden. Even voor de kenners, het gaat hier om de toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking. Dan even naar de praktijk, daar hebben we ook voorbeelden van gehoord. De praktijk die ik zie, is dat in de woondeals die we samen met de gemeenten en het Rijk hebben afgesloten voor de bouw van 13.000 woningen tot 2030, voor zo'n 90% van de projecten de locaties al vastliggen. Het zal u misschien verbazen, maar daarvan ligt grofweg zo'n 50% binnen het bestaande stedelijk gebied, inbreiden, herstructurering, en 50% in de uitbreiding. Dit is gewoon de situatie. Dit nemen we dus ook mee als uitgangspunt in onze omgevingsvisie. Dan even naar de rol van de gemeenten. Dat is ook aan de orde geweest. De gemeenten hebben uiteindelijk de regie op de woningbouw en die worden uitgenodigd om zo snel mogelijk met de provincie in gesprek te gaan over hun uitbreidingsplannen. De nieuwe Omgevingswet bepaalt dat ze dat in de voorfase verplicht zijn te doen. Dus dat gaat helpen om dat gesprek op gang te komen, want dat is niet altijd vanzelfsprekend, dat herken ik zeker. Ik heb even navraag gedaan, hoe ziet dat er dan uit en hoe ingewikkeld is dat? Wij merken, dat op het moment dat dat goede gesprek plaatsvindt er wel degelijk heel veel mogelijkheden zijn. Dat hoor ik de heer Schoenmaker ook al zeggen: als je samen aan tafel zit, dan kom je er vaak wel uit. 'Wat kan waar wel?' is dan het uitgangspunt. Die vrijwilligheid is de basis, dat maakt de processen zeker soepel. Wat zal ik daar nog meer van zeggen? Ja, dat de praktijk, de realisatie van die woningen weerbarstig is, heel terecht punt, ook vanuit het CDA. Daar hebben we het Impulsteam voor. Die zitten ook vroegtijdig en zo snel mogelijk en zo vaak mogelijk aan de tafel bij de gemeenten om te kijken waar zaken vastlopen en opgelost kunnen worden. Dus u heeft daar ons al behoorlijk wat instrumenten voor gegeven om die woningmarkt vlot te trekken. Daar zijn we echt nog niet mee klaar. Eerder heb ik ook al genoemd: er zijn projecten als Bouwstroom en het Drents Uitvoeringsplatform, waar we die impuls nog eens een keer een extra duwtje willen geven. Maar we hebben nog een hoop werk te verzetten, dat is een ding wat zeker is. Dan even naar een afronding wat de motie betreft. Wat mij betreft een goed debat en belangrijke uitgangspunten: hoe houden we ons platteland leefbaar? Ik ga uiteraard heel graag verder met u in gesprek. U krijgt daar echt alle gelegenheid voor. Daarbij moet u denken dat dit echt aan de orde zal zijn bij de nieuwe woonagenda, bij het fonds voor dorpsvernieuwing wat we ook op de agenda hebben, en uiteraard ook in dit proces van de omgevingsvisie. Misschien is het goed om nogmaals mee te geven, dat wij dit gesprek ook op feiten en cijfers willen voeren. Daarom hebben we K&W Onderzoeksbureau opdracht gegeven om voor ons in kaart te brengen: wat zijn nou die mogelijkheden van in en uitbreiding? Zodat we scherper in beeld krijgen: wat is de behoefte en wat hebben we op te lossen als we dit soort zaken echt vlot willen trekken? Kortom, wij werken al in de geest van de motie, maar ik laat de uiteindelijk finale beslissing graag aan uw oordeel over. Ik zit wel heel krap in mijn tijd, zie ik, want dan ga ik toch... na een interruptie.

De voorzitter: U krijgt een interruptie van de heer Brandsema. Ga uw gang, heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter, want ik hoor de gedeputeerde zeggen: oordeel Staten voor deze motie. Dat roept bij mij toch even een vraag op, als ik even scherp naar het eerste verzoekpunt kijk van de van de van de motie. Die geeft eigenlijk aan: als de gemeente gegronde redenen aandraagt en de gemeenschap daar akkoord is, om het zomaar even te noemen. Maar ik mis daar een stuk afweging op het provinciale geheel, want ik zou me voor kunnen stellen dat als een gemeente iets wil, het mogelijk elders in de gemeente een negatief effect heeft als het gaat om die ingewikkelde puzzel met de schaarse ruimte. Dus ik ben nog wel even benieuwd hoe de gedeputeerde dat stukje weegt en welke positie de provincie inneemt als het gaat om: of het inderdaad echt alleen maar zo is dat de gemeente dat bepaald, en dan mag het gewoon, of dat er nog wel een provinciale afweging overheen ligt?

Gedeputeerde Turenhout: Ja, daar heeft u een uitstekend punt, heer Brandsema. Uiteraard wordt die afweging integraal gemaakt en daarom heb ik ook met nadruk gezegd: dit gesprek vindt plaats tussen de gemeenten en de provincie. Daar hebben we het goede gesprek over wat kan wel, waar. Misschien toch even naar de motie. Ik vraag u eigenlijk op de volgende manier naar de motie te kijken: te beoordelen of u vertrouwen heeft dat we naar de geest van de motie in de vervolprocessen zullen handelen. Want als we het uiteindelijk in deze omgevingsvisie moeten laten landen, als leidinggevend principe, dan wordt het heel erg ingewikkeld. Dan hebben we ook een amendement nodig. Volgens mij is dat niet nodig, maar dan kijk ik ook even naar de indieners. Dus ik vraag eigenlijk vertrouwen of we in de geest van deze motie het vervolgproces kunnen inrichten en op grond daarvan ook dit gesprek verder kunnen voeren.

De voorzitter: Maar dat is dus ingewikkeld denk ik, want ik zie nu iedereen naar de interruptiemicrofoon snellen. U zegt dus eigenlijk: de motie is oordeel Staten?

Gedeputeerde Turenhout: Ja, maar daar had de heer Brandsema vragen over.

De voorzitter: Dat had u toch net gezegd, oordeel Staten?

Gedeputeerde Staten: Zeker.

De voorzitter: De heer Brandsema.

De heer Brandsema: Ja, voorzitter, maar dan hoor ik toch, als ik de woorden van de gereputeerde hoor, eigenlijk een ontrading van de motie en eigenlijk een toezegging om de geest van de motie... Maar dat is mijn interpretatie van de impliciete woorden van de gedeputeerde: een ontrading van deze motie, gezien de tekst, maar een toezegging van de gedeputeerde, zo interpreteer ik hem, om in de geest van die motie, dat uiteraard mee te nemen in de omgevingsvisie.

De voorzitter: De gedeputeerde gaat over haar eigen woorden en zij gaat nu vertellen wat ze met de motie wil. De gedeputeerde.

Gedeputeerde Turenhout: Ik maak het misschien technisch wat ingewikkeld en daar heb ik dan wat steun nodig van de voorzitter. Deze motie is in de lijn van hoe we werken en ik laat het oordeel dus aan de Staten.

De voorzitter: De heer Zandvliet heeft ook een vraag.

De heer Zandvliet: Dank u wel, voorzitter. U was net aanwezig, niet naar de WC, dus u heeft als het goed is het debat tussen mij en de heer Schoenmaker gezien. En ook het stukje wat ons bezorgt, dat

laatste dictum waarin staat: alleen landbouwgronden die vrijwillig verkregen zijn, dan pas gaan we daar wat bouwen. Dat staat nu in de motie. Ik snap dat u dat in de geest van de motie wilt doen. Dat heb ik hier net ook gehoord. Is dat dictum geen probleem voor de uitvoering? Daar zit ik nog even naar te zoeken, dat laatste stuk.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, een goede vraag. Onze inschatting is van niet, maar dit is precies de reden waarom wij K & W vragen nader onderzoek te doen. Waar zijn de mogelijkheden, wat zijn eventuele belemmeringen? Onze inschatting is dat dit heel prima de komende vier jaar te realiseren is en dat de belemmering echt op andere facetten zit.

De voorzitter: De heer Van Dekken. Pardon. Mevrouw Kleine Deters was eerder. Ga uw gang, mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Voorzitter, toch nog even in het verlengde van waar mijnheer Brandsema naar vroeg, of misschien moet ik wel zeggen: ik heb vanmiddag een collega-gedeputeerde van u ook om stemadvies gevraagd voor D66. U gaf aan: heb er vertrouwen in, dat dit in de geest van de motie uitgevoerd wordt.

Gedeputeerde Turenhout: Ja.

Mevrouw Kleine Deters: En vervolgens zegt u: oordeel aan uw Staten. Dus dat betekent dat ik voor of tegen moet stemmen. Als ik uw toelichting hoor, denk ik dat u eigenlijk tegen mij zegt: D66 kan tegen de motie stemmen, want we stemmen al voor dit plan, waar dit in zit. Dus dan ontraadt u de motie? Dus toch even voorzitter, mijn zoektocht naar die duidelijkheid.

De voorzitter: Mag ik even te helpen, want anders zitten we hier over een tijdje nog en die lasagne staat wel te pruttelen. Zoals ik het debat volg, is het als volgt, dat de gedeputeerde zegt: eigenlijk is deze motie licht overbodig, maar ik laat hem oordeel Staten. Dat gebeurt wel vaker, dat is helemaal niet heftig, dus het is oordeel Staten. Dat heb ik haar nu twee keer horen zeggen. Goed, de heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Voorzitter, toch even twee dingen. Ten eerste wil ik de gedeputeerde gewoon een compliment maken, dat ze zo uitstekend in dit dossier zit. Dus zij overtuigt mij niet alleen met de getallen, hoe we dit allemaal doen. Eerlijkheidshalve zat ik ook de toezegging van oordeel Staten vooral wat optimistischer georiënteerd te beoordelen: glas is half vol. Staten, van harte gefeliciteerd, wij handelen in de geest van deze motie. Dus dat zou ik tot slot daar ook nog wel even bij willen zeggen. Ik stel vast dat er een aantal collega's hier, die zitten misschien wat somberder in die grondhouding: allemaal negatief. Maar ik zou dat toch zo even terug willen geven in uw richting.

De voorzitter: Dat is een compliment, dus het is fijn als u dat compliment gewoon kan aanvaarden en u vervolgt uw betoog.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel en dank voor het compliment. Dan heb ik tot slot nog een groot aantal vragen van de BBB. Dat zijn deels technische vragen, maar ik neem ze voor de zekerheid toch maar mee, want het zou jammer zijn als ze daar onduidelijkheid over blijft bestaan. Ik hoop dat ik dat in één minuut red. Ik weet zeker dat ik dat niet in één minuut red, maar ik ga mijn best doen. De verschillende participatiestappen, kunnen die gebundeld worden om wat effectiever te werken en efficiënt met de middelen om te gaan? Wij hebben, en daar gaan we u natuurlijk binnenkort over informeren, die participatie zo lean en mean mogelijk gemaakt, in goed Drents. Oftewel we kijken naar heel slim

gebruik van de verschillende participatieprocessen die al lopen en die gebruiken we om het hele proces uit te lijnen. Dus volgens mij doen we dat uiterst efficiënt en effectief en willen we bewoners ook niet belasten met gesprekken die al eerder op andere plekken gevoerd zijn. We hadden oorspronkelijk gepland om dit op 13 maart met u te bespreken, maar de agenda's zijn mudvol, begrijp ik. Dus voor die infosessie wordt nog even een nieuwe plek gezocht. En uiteraard, even naar D66, de jongeren gaan we daar meer dan expliciet bij betrekken, bij dat participatieproces. De omgevingsvisie en bestaande afspraken. Dat is heel helder, het staat ook in ons coalitieakkoord dat we op verschillende dossiers al afspraken hebben gemaakt met het Rijk, met onze gemeenten, met de waterschappen en andere samenwerkingspartners. Die zijn door u als Provinciale Staten ook al geaccordeerd, denk maar aan de RES en de woondeals. Dat zijn voorbeelden van bestaande afspraken, die we integraal meenemen. Ik hoop dat u dat herkent. Welke definitie hanteert het college inzake het landelijk gebied? Het landelijk gebied is alles wat niet-bebouwd gebied is. Dat betekent dus dat deze hele omgevingsvisie over het totale gebied, de totale ruimte van Drenthe ziet. Ik was wel een beetje aan het zoeken naar de vraag van de heer Schuinder, dus de vraag achter de vraag, maar daar komt hij vast in tweede termijn wel mee, als dat nodig is. We wilden geen tweede termijn, geloof ik. Kan het DPLG... dat helpt ook.

De voorzitter: De heer Schuinder

De heer Schuinder: Ja, voorzitter, we kunnen een tweede termijn, maar ik hoorde net iets over pruttelende lasagne. Het is voor ons eigenlijk hierin best wel helder. Er zit niet heel erg een vraag achter de vraag, maar de drie uitgangspunten landelijk gebied. Als je de diverse definities daarvan bekijkt, dan vallen kleine dorpen voor een groot onder de definitie landelijk gebied. Dus op het moment dat je richtlijnen gaat maken voor landelijk gebied 1, dan ga je naar punt 2 en je maakt vervolgens ook in die omgevingsvisie keuzes voor kleine dorpen. Dan kan het dus zo zijn dat je in een klein dorp of in een landelijk gebied met twee overlappende richtlijnen te maken krijgt. Dus als je de definitie van landelijk gebied buiten die van kleine dorpen houdt, dan heb je volgens mij een evenwicht. Dat is de reden van onze vraag.

Gedeputeerde Turenhout: Dan begrijp ik de vraag ook veel beter, dank u wel voor de toelichting. We maken een integrale afweging. We proberen wel via drie perspectieven de zaken in beeld te krijgen, om wat structuur aan te bieden. Maar uiteindelijk is het een integrale afweging over die drie perspectieven heen.

De voorzitter: De heer Schuinder nog in tweede instantie?

De heer Schuinder: Ja, dan is mijn vraag wel: hoe bewaken we dan in de omgevingsvisie, dat op het moment dat we richtlijnen in het kader van de omgevingsvisie voor het landelijk gebied gaan bedenken, die dan niet dubbel voor kleine dorpen gaat vallen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Daar maken we scenario's voor. Die bespreken we met het gebied en dan kijken we ook wat de impact is. Daarnaast doen we een MER-analyse om te kijken: wat zijn nou de maatschappelijke effecten van de verschillende scenario's en waar slaat welk effect neer en is dat dan ook de bedoeling? Ik vermoed, en ik weet eigenlijk bijna wel zeker, dat bij die gesprekken dit soort dilemma's en mogelijk stapeling van eisen, waar u wat bezorgd over bent, nadrukkelijk in beeld komen.

De voorzitter: De gedeputeerde vervolgt haar betoog, maar is al een minuut over haar tijd heen, dus kan zij afronden?

Gedeputeerde Turenhout: Dan kijk ik even welke vraag het meest spannend is. Dan sluit ik af met de vraag van DPLG en de andere vragen zal ik schriftelijk beantwoorden. Kan het DPLG pas definitief worden na de omgevingsvisie en hoe ziet de eventuele overlap eruit? Dit zijn itererende processen. We hebben het DPLG nodig om bouwstenen te krijgen voor het landelijk gebied, natuur en landbouw, het eerste perspectief. En omgekeerd zullen we in dit proces ook gesprek voeren over: hoe werkt dat dan uit binnen het totale perspectief van de omgevingsvisie? Dat gaan we steeds zwaluwstaarten. En ik hoop dus - en daar hebben we het gesprek over binnen het college - dat wij, of het nou om energie gaat of om mobiliteit of om wonen of om landbouw, ook aan de collegetafel, aan de voorkant, kijken: wat betekent dat nu als we de integrale afweging moeten maken? En proberen steeds elke keer die bouwstenen weer te plussen. Dit blijft gewoon een dynamisch proces. Ook na 2026 zullen we er niet helemaal klaar mee zijn en zullen we elk jaar moeten evalueren: hoe staan we er voor en beweegt het nog in de richting die we willen?

De voorzitter: De heer Schoenmaker heeft een vraag voor gedeputeerde Turenhout.

De heer Schoenmaker: Er waren eigenlijk een paar vragen die ik net hoorde. 50% gaat over uitbreiding buiten de kernen, maar dan heb ik het toch wel degelijk over met name de steden waar uitgebreid wordt en niet buiten de kernen van dorpen. U had het over de nieuwe Omgevingswet, we handelen daarin, maar het duurt ongeveer negen jaar voordat die ingevoerd moet zijn. Dus wij willen graag wat korter en wat snellere actie, vond ik een mooie opmerking. Alleen het laatste, dat triggerde mij, want u reageerde terughoudend op de technische vraag vanuit BBB. Wat gebeurt er als we in het dorp zitten in het landelijk gebied, en er komen dingen over elkaar heen te liggen? Dan zegt u: dan moeten we kijken hoe we daar eventueel uitkomen. Maar is dat niet juist de essentie van deze motie? Dat juist bij die dorpen, dat daar de problemen ontstaan en dat we daar als Staten een heel helder signaal willen geven? Daar moeten we nu kijken voor de inwoners van de dorpen. Die twijfel die ik net hoorde, die bevreest mij.

De voorzitter: Mevrouw Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Die zorg kan ik direct wegnemen, want volgens mij hebben we gezegd: we handelen al in de geest van uw motie, dus dat nemen we al mee. Maar bij het lange termijn verhaal zullen we ook steeds al die afwegingen integraal met elkaar bekijken. En dit is een hele belangrijke bouwsteen, die u ook al neergelegd heeft, die we meenemen. Het is niet zo dat wij op voorhand zeggen: we hebben dat daar besloten en nu komt er een ander verhaal en daarmee overrulen we de insteek en de intentie die we met elkaar hier hebben uitgesproken. Dit is gewoon richtinggevend en een belangrijk en urgent vraagstuk wat u hier gedeeld heeft.

De voorzitter: De heer Schoenmaker hoeft niet meer in tweede instantie. Was u aan het eind van uw betoog?

Gedeputeerde Turenhout: Ja. Ik zit even te kijken of er nog zaken zijn die dringend benoemd moeten worden vanuit de andere...

De voorzitter: Dat kan dan misschien in de tweede termijn? Want u bent nu tweeënhalve, bijna drie minuten over uw spreektijd heen en ik moet ook een beetje streng zijn voor het college.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Ik beëindig hiermee mijn eerste termijn.

De voorzitter: Wat ik nu ga doen, dierbare dames en heren, is er behoefte aan een tweede termijn? Heel kort, want dan vind ik het goed om die tweede termijn nog te doen voordat we aan de lasagne gaan. Het is een beetje plat, maar het staat klaar. Dus als u zegt: we willen liever de tweede termijn na het diner, dan kan dat ook. Tweede termijn na het diner? Dan schors ik nu de vergadering voor een dinerpauze van 45 minuten. Eet smakelijk.

[Schorsing]

De voorzitter: Dames en heren, vven kijken. We zijn bij de tweede termijn. En ik kijk of er behoefte bestaat aan een tweede termijn, want misschien zeggen sommige woordvoerders wel: 'let it be'. Maar ik ga u even allemaal langs. Mevrouw Kramer van Volt? Ja. Ga uw gang.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Ik ga... Ik ga drie dingen zeggen over het amendement. Wacht even, hij moet iets omhoog. Als eerste, excuus voor de chaos, punt. Als tweede, wij gaan het amendement intrekken. En dat heeft ermee te maken dat ik er vertrouwen in heb, wij als fractie hebben we vertrouwen in, wat de gedeputeerde heeft aangegeven, dat het een extra accent zou moeten zijn daar waar het relevant is. En dan benoem ik ook meteen het punt wat ook mevrouw Kleine Deters aanstipt: nee, het is niet de bedoeling dat wij met allerlei waterschappen in gesprek gaan. Waar het ons om gaat, en dat wil ik toch nog even toelichten, is dat we bij het bepalen van de inrichting voor de komende periode, dat we ons blikveld verruimen en daarbij de landsgrens over kijken. Want als we het hebben over energie, over mobiliteit, dan moeten we ons niet beperken tot de grens met Duitsland, maar juist daaroverheen gaan kijken. Dat betekent dat wij dan, als provincie die af en toe in overleg gaat met andere overheidslagen waar al bestaande banden mee zijn en waar al overlegstructuren mee zijn. Dus we gaan niet heel veel en daardoor heel lang extra overleggen. Het gaat ons erom dat we de blik verruimen, omdat ook deze uitdagingen zich niets van grenzen aantrekken en de oplossing daarvan ook niet. Dus ik trek hem in, bij deze.

De voorzitter: Oké, dat betekent dat het amendement op een stuk nummer 7 van Volt is ingetrokken en geen deel meer uitmaakt van de beraadslaging. Dan kijk ik of de heer Schoenmaker behoefte heeft aan een tweede termijn. Heer Schoenmaker, ga uw gang.

De heer Schoenmaker: Dank u wel, voorzitter. Ik sta nu al op nul seconden zie ik. Allereerst, gedeputeerde, bedankt voor de heldere toelichting op de visie. Ontzettend veel bewondering voor de acties die jullie nu al ondernemen en ik denk dat dat alleen maar hoopvol is richting de toekomst. Echter, om zaken toch te kunnen versnellen en ook de weg vanuit de gemeentes helder te maken dat de provincie hier positief instaat om ook te kijken naar ruimte buiten de kernen, wil ik wel graag de motie in stemming brengen zo meteen, alleen maar als signaal naar de inwoners dat de Provinciale Staten dat soort initiatieven wil omarmen. Dus wij zijn heel blij met alle inbreng, mooi debat gevoerd en we zijn heel benieuwd, uiteindelijk, naar de uitslag van de stemming.

De voorzitter: Dank u wel, heer Schoenmaker. De heer Vianen van de VVD? Nee. De heer Schuinder van de BBB? Nee. De heer Brandsma van de ChristenUnie? Ja.

De heer Brandsema: Dank, voorzitter. Gelijk maar over de motie. In een gemeente kan wel draagvlak zijn en ook gegronde redenen zijn voor uitbreiding in het buitengebied, maar daarbij wordt niet het totale provinciale belang afgewogen. We vinden en dat de nadruk te veel op de autonomie van de gemeente ligt. En de puzzel met schaarse ruimte kan er ingewikkelder door worden, en dat zien we niet terug in de motie. Dus daarom toch tegen, ondanks dat we echt wel de zorgen delen met de indieners van de motie. En daarbij komt ook dat we vinden dat deze gedeputeerde een juiste koers uitzet door

primair te kijken naar inbreiding op creatieve en innovatieve wijze. En die ambitie, die durf, hebben we nodig om niet te snel in de makkelijke 'een straatje erbij'-valkuil te stappen om op de lange termijn in Drenthe vitale dorpen en steden te houden. En tot slot, voorzitter, het college gooit de deur niet dicht voor uitbreiding, maar houdt wel de regie door het totaalplaatje in beeld houden. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, heer Brandsma. De heer Vorenkamp, PVV? Ja.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Ik heb drie punten. De PvdA, die heeft gesteld dat de EIB met een straatje erbij doelt op inbreiding. Dat is onjuist, want expliciet, wij zijn ook destijds geweest bij de presentatie, ik meen vorig jaar, van de EIB in Hoogeveen, waarin ze dus uitgebreid het gehad hebben over het belang van een straatje erbij en volgens mijn, en ook die van mijn collega... Volgens mijn indruk was daar juist bedoeld, ook als de bebouwde kom van kern iets moet worden uitgebreid.

De voorzitter: De heer Bosch, ga uw gang.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Ik moet me toch even van het hart dat ik dat volgens mij niet gezegd heb. Dus ik zou wel willen vragen om naar deze hele, als u vanavond thuis komt, om het nog eens even terug te kijken, want dat is niet de wijze waarop ik het heb gezegd. Ik heb gezegd: er ligt een enorme woningopgave. Het EIB... Ik ben ook bij die bijeenkomst geweest, bij Hoogeveen, dus daar ben ik bij geweest. Maar ik zou u dan toch even willen vragen om dat toch even in een ander daglicht te zetten, want wat u mij nu in de mond legt, dat klopt niet.

De voorzitter: Heer Vorenkamp.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Nou, ik ben blij met de reactie van de heer Bosch, want dat betekent dus dat we het met elkaar eens over wat de EIB gezegd heeft. Dank u wel. Drie punten, verder. De gedeputeerde, die geeft aan of die geeft de indruk in ieder geval, dat de woningbouw ook in en om de kernen behoorlijk aandacht haar aandacht heeft. En nou, daar zijn we natuurlijk heel blij mee. Maar we hebben wel een presentatie gehad in de vorige periode van de vorige gedeputeerde, Hans Kuipers, waarin dus door een externe partij aan ons werd voorgerekend dat alles wat Drenthe zou willen bouwen, dat komt met inbreiding. En ik ben bang dat de ambtelijke staf dat nog wel voor de bril heeft, zo op die manier. Dus ik hoop dat de gedeputeerde daar kennis van neemt. En dat heeft mogelijkerwijze toch wel gevolgen voor wat er in werkelijkheid gebeurt. Verder vinden wij dat de regelgeving voor de woningbouw en dat vinden wij niet alleen maar dat vinden de bouwers met name ook, dat de regelgeving voor de woningbouw finaal uit de hand is gelopen. Wat daar allemaal niet voor nodig is. Ik ga het hier niet opsommen, want dan sta ik hier een half uur, voorzitter. Dat kan ik u wel...

De voorzitter: Heer Vorenkamp, u bent al 20 seconden over uw tijd, dus wilt u afronden?

De heer Vorenkamp: Dan laat ik het hierbij, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, dat is fijn. Heer Van Dekken? Nee, geen tweede termijn. Even kijken. De heer Bos, GroenLinks? Nee. Mevrouw Dikkers? Nee. Statenlid Peeks? Nee. Mevrouw Kleine Deters? Ook niet. De heer Bosch van de Partij van de Arbeid? Ga uw gang.

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. In mijn eerste termijn heb ik al aangegeven dat we toch wat aan het worstelen waren met deze motie. En in eerste instantie, na de eerste termijn, stonden wij eigenlijk op de lijn van de heer Brandsema van de ChristenUnie. Maar de wonderen zijn de wereld nog niet uit, want het betoog van de heer Schoenmaker, dat het ook wel degelijk gaat om het signaal richting de gemeente en we horen regelmatig inderdaad vanuit gemeente 'Kan niet, want de provincie

staat het niet toe.'. En ondanks dat we nog steeds eigenlijk van mening zijn dat we deze motie er niet nodig voor zouden hebben, willen we wel dit signaal graag afgeven, ook vanwege het belang wat de Partij van de Arbeid ook ziet in het realiseren van die woningbouwopgave. Juist ook omdat een dak boven je hoofd het startpunt is voor bestaanszekerheid. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, heer Bosch. En tot slot mevrouw Niessink van Forum van Democratie? Nee. Mag ik dan de gedeputeerde uitnodigen voor haar drie minuten tweede termijn? Ga uw gang.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Heel blij met dit debat en vooral de uitkomst. En niet alleen ik heb ontzettend zin om hier mee aan de slag te gaan, want dit biedt echt een heel mooi perspectiefvol proces met inwoners, alle maatschappelijke organisaties. Maar ik kijk ook even naar de achterban, die daar de afgelopen maanden keihard aan gewerkt heeft om dit allemaal in goede banen te leiden en nu ook al klaarstaat om de vervolgstappen te maken. We gaan heel snel op de lijn komen bij de griffie om de informatiebijeenkomst over het participatieproces goed uit te lijnen en te delen met u. Want dat is nog wel even een belangrijke stap voordat we daadwerkelijk aan de slag kunnen, want het zou een beetje gek zijn als wij al volop dat proces inzetten, terwijl we toegezegd hebben om met u het proces te bespreken. Dus daar wordt hard aan gewerkt. Volt: helder, dank voor het initiatief. Wij nemen dat zeker serieus. Ik heb ook goed gehoord: geen vergadercircus maar effectief de goede gesprekken voeren op het juiste moment. Dat nemen we mee.

De voorzitter: Ik zie dat mevrouw Kleine Deters ze een vraag heeft voor mevrouw Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Neem me niet kwalijk.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Ja, voorzitter, ik had geen tweede termijn nodig, maar ik had eigenlijk misschien wel de interruptie bij heer Bosch moeten plegen, maar toch maar aan de gedeputeerde. Gedeputeerde, ik was wel onder de indruk van uw benadering van hebt u... Het zit in de nota, heb vertrouwen in mij dat ik dat uitvoer. En dat vertrouwen heb ik in eerste termijn ook duidelijk uitgesproken met waarderende woorden. Ik begrijp nu dat de gehele coalitie de motie handhaaft. Ik worstel nu wel met een vertrouwensvraag en steun voor uw inzet daarin.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Turenhout.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. Ik heb daar, eerlijk gezegd, heel veel minder problemen mee, want ik ervaar dit als een steun in de rug. En ik herken de zorg en de urgentie op dit dossier. En als signaal naar de inwoners en de gemeente, dat kunnen we ook in ons voordeel gebruiken, ook als provincie.

De voorzitter: Mevrouw Kleine Deters.

Mevrouw Kleine Deters: Het waren uw woorden in eerste termijn.

De voorzitter: Dank u wel. We wachten even tot heer Schoenmaker er staat. Heer Schoenmaker.

De heer Schoenmaker: Ik wou nog een keer benadrukken - het is niet zozeer een vraag, meer een statement - dat het echt bedoeld is als een steun in de rug en niet meer en niet minder.

De voorzitter: Daar hoeft u niet op te antwoorden, gedeputeerde, dus u kunt uw betoog vervolgen.

Gedeputeerde Turenhout: Dank u wel, voorzitter. De reactie op Sterk Lokaal, bij deze, al gedeeld. ChristenUnie: dank voor de uitnodiging om ambitie en durf te tonen, tot creatieve oplossingen te komen. Nou, daar hebben we echt ook ideeën over, hoe we dat ook verder kunnen brengen. We koersen aan op een wooncongres in juni, om daar ook inspirerende sprekers te hebben die ons helpen om dit soort oplossingen, ideeën ook in te brengen, te delen en waar mogelijk verder te brengen. En PVV: ik heb het goed gehoord. Ik ken het rapport van KAW, 'Ruimte Zat in de Stad'. En dat blijft ook een belangrijke uitdaging, want bij het inbreiden hebben we al uitdagingen genoeg. Dus daar kunnen we ook die creativiteit van zo een bureau bij gebruiken. Maar grosso modo kijken we ook naar het buitengebied en kijken we wat daar kan. Tot slot, we hebben het veel over woningbouw gehad en niet over de andere opgaves: water en bodem sturend, en wat doen we nou met landbouw en natuur? Dat worden nog aardige, mooie puzzelstukken, maar ik heb er heel veel vertrouwen in dat we met elkaar het goede gesprek daarover gaan voeren en de juiste afwegingen maken voor de korte termijn, maar vooral ook voor de lange termijn. Dank, voorzitter. Binnen mijn tijd.

De voorzitter: Nou, ruim binnen uw tijd, dus u ook dank. Dan zijn we aan het eind gekomen van de raadslaging over dit agendapunt, dierbare Statenleden, en kunnen wij gaan stemmen. Het amendement is ingetrokken, dus we gaan eerst stemmen over het besluit van het Statenvoorstel op stuk nummer 132, Startnotitie 'Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie. Horizon van Drenthe'. En we wachten even tot het op het scherm verschijnt. En ik heb begrepen dat mevrouw Veltrop inmiddels binnen is. Al een tijdje, maar zij was niet bij het begin aanwezig, dus fijn dat ze er is. Ook even voor het verslag. Voor dit voorstel hebben gestemd: 38 leden, daartegen 3, zodat dit voorstel is aanvaard. Dan stel ik aan de orde de motie op stuk nummer 132 van de zijde van Sterk Lokaal cum suis. Voor deze motie hebben gestemd, 32 leden daartegen 9, zodat deze motie is aanvaard. Fijn.

H-3 Beleidskader Privacy provincie Drenthe; Statenummer 2023-135

De voorzitter: Dan is nu aan de orde agendapunt H-3: het Beleidskader Privacy provincie Drenthe, een voorstel van het presidium van Provinciale Staten van 13 december jongstleden op stuk nummer 135. Dat is op 24 februari besproken in de Statencommissie en er is gebleken dat er door de Staten een kleine wijziging wordt gewenst. En om dit in formele besluitvorming vast te leggen, is, bij nader inzien, een amendement nodig. En de SP heb ik begrepen, bij monde van mevrouw Dikkers - en daar staat al - zal dat amendement indienen. Ga uw gang, mevrouw Dikkers.

Mevrouw Dikkers: Dank u wel, voorzitter. Nou, zoals de voorzitter al aangaf, tijdens de commissiebespreking is hier een opmerking gemaakt die zou kunnen leiden tot een amendement. Dat bleek volgens de gedeputeerde niet nodig, het kon wel aangepast worden. Dat bleek achteraf weer niet technisch zo handig te zijn, dus vandaar dat het alsnog een amendement is. Ik zal even voor de verslaglegging toelichten waar het over gaat. In het Beleidskader Privacy provincie Drenthe, wat we in overeenstemming willen brengen met de privacyverklaring op de website, daar staat op de website dat we 'Extern communiceren we via onze privacyverklaring dat we geen gebruik maken van geautomatiseerde besluitvorming of profilering'. In de tekst van het Statenummer staat echter: de provincie Drenthe doet niet aan louter geautomatiseerde besluitvorming of profilering welke herleidbaar is toch een individu. Mensen en niet systemen nemen beslissingen op basis van een zorgvuldige afweging van belangen. Nou, u hoort het al, als je niet louter geautomatiseerde besluitvorming hebt, dan doe je dat dus wel. En dat klopt niet. Dus vandaar het amendement. Gelezen het Statenummer besluit Beleidskader provincie Drenthe. Besluiten we in te stemmen met het beleidskader Privacy provincie Drenthe, waarbij de tekst onder Artikel 9 bij profilering het woord 'louter' is verwijderd. En niet meer en niet minder dan dat.

De voorzitter: Fijn. Ik vind dat u dat heel helder verwoord. Is er behoefte aan nog een inbreng van één van de fracties? Dat is niet het geval. Dat zo zijnde, kunnen we overgaan tot de stemmingen over het amendement en het Statenvoorstel. Dus dan gaan we eerst het amendement in stemming brengen. Het amendement behorend bij Statenvoorstel op stuk nummer 135 Beleidskader privacy provincie Drenthe. Even kijken of dat op het scherm kan komen. Het gaat allemaal zo... Ja. Gaat hartstikke goed. Kijk eens. Ga uw gang. Voor dit amendement hebben gestemd, 41 leden, dus met algemene stemmen aanvaard. Dan gaan we stemmen over het besluit als zodanig, op stuk nummer 135 Beleidskader Privacy provincie Drenthe. Voor dit Statenstuk hebben 41 leden gestemd, zodat dit Statenstuk met algemene stemmen is aanvaard. Dank u wel, want zo gaan de agendapunten lekker snel, hè.

I. Motie vreemd aan de orde van de dag: Spreidingswet

De voorzitter: We zijn nu gekomen bij de moties vreemd aan de orde van de dag en ik heb begrepen dat PVV en Forum een motie over de spreidingswet willen indienen. En het is zorgvuldig dat ik het voorzitterschap even overdraag aan de vicevoorzitter van de Staten, omdat ik degene ben die de beantwoording doet van de zijde van het college. Ik denk dat we de heer Uppelschoten kunnen uitnodigen naar het spreekgestoelte en de spreektijd is twee minuten. En dat is ten behoeve van de indiening van de motie en de toelichting.

De heer Van Dekken: Voorzitter? Voorzitter?

De voorzitter: De heer Van Dekken.

De heer Van Dekken: Zou ik rondom dit onderwerp, en wellicht geldt dat ook voor de andere moties vreemd, een ordevoorstel mogen doen in uw richting?

De voorzitter: Uiteraard.

De heer Van Dekken: Wellicht is het een idee dat we de indieners aan het woord laten, reactie daarop krijgen vanuit het college, daar waar dat nodig is en vervolgens ons beperken als Statenleden om daar eventueel bij stemverklaring nog wat van te vinden, om het proces van stemmen rondom de moties vreemd wat te versnellen?

De voorzitter: Ik kijk de kring rond. Ik zie heel veel knikkende gezichten. Wie is hiertegen? Nou, dit is een ordevoorstel dat met algemene stemmen wordt aanvaard. Kijk nou toch eens. Heer Uppelschoten... Dat geloof je... We gaan in het vervolg eerder lasagne eten. [Gelach] Oké. Heer Uppelschoten - en Jan, vicevoorzitter - ga uw gang.

De heer Uppelschoten: Dank u wel, meneer de voorzitter. Dit is een motie die gaat over hoe we hier in Drenthe omgaan met de spreidingswet. Dus het is absoluut niet de bedoeling om over de spreidingswet zelf te gaan praten. Als men die wil veranderen, doet men dat maar in Den Haag. Maar daar hebben wij even niks mee te maken en ook geen... Wel zorgen over, maar dat is een zorg die in Den Haag moet leven. Het gaat ons nu vooral hoe wij met de spreidingswet nu die er is, hoe we hier in Drenthe ermee omgaan. We hebben dan twee verzoeken aan de commissaris. Dus de eerste is om geen dwang uit te oefenen op Drentse gemeenten om een asielzoekers op te vangen, want dat is een uitvloeisel van de spreidingswet. En ten tweede, geen besluiten door te zetten aan de regietafel die tegen de wens van de Drentse gemeente of een gemeenteraad zou ingaan. En we wij willen dus eigenlijk een beetje grip krijgen met deze motie op het circuit van de regietafel en er zijn meer. We hebben ook de Veiligheidsregio, dat zijn allemaal tafels, laat ik maar zo zeggen, waar de PS niet zoveel

invloed op heeft. En het is niet een besluit, maar we roepen de commissaris op om toch... Maar goed, dat ligt wel in de aard dat ze daar heel voorzichtig mee is. Maar ik denk dat ze ook heel goed mensen kan overtuigen dat ze dingen moeten doen. Dat is ook in Drenthe, denk ik, gebeurd. En dat was de eerste, geen dwang uitoefenen op gemeenten en ten tweede, als van de gemeenteraad duidelijk is dat ze bepaalde dingen niet willen, omdat dan toch aan de regietafel niet... Ja, 'door te drukken' is niet het goeie woord, maar niet aan de regietafel besluiten te nemen die ingaan tegen de wensen van een gemeenteraad als daar bepaalde dingen moeten gebeuren. Meer en minder is het niet.

De vicevoorzitter: Dank u, heer Uppelschoten. Dan wil ik nu het woord geven aan de Commissaris van de Koning.

Commissaris van de Koning: Dank, voorzitter. De twee vragen zijn op zichzelf glashelder. Ik zit natuurlijk de provinciale regietafel voor als Rijksorgaan, zo niet Rijksheer. Ja, dat klinkt een beetje raar, maar dat betekent dat ik in het verlengde van het kabinet die provinciale regietafel voorzit. En ik heb geen machtsmiddelen om dwang toe te passen, laten we dat even glashelder zeggen, want dat ligt bij de staatssecretaris. Dus de staatssecretaris kan het eind van de rit zeggen, op basis van de spreidingswet dat gemeenten plekken moeten realiseren. Dat kan de commissaris niet. Dus dat is helder. Ik prijs mezelf gelukkig, voorzitter, dat onze Staten zich hebben uitgesproken vlak voor de kerst en mij op pad hebben gestuurd naar de Eerste Kamer om die spreidingswet een warm hart toe te dragen. Dus daarvoor zie ik ook dat alle gemeenten in heel Nederland nu precies weten voor hoeveel mensen ze aan de lat staan, als het gaat om statushouders en als het gaat om asielzoekers. Dus dat is glashelder, daar hoeft je ook helemaal geen dwang op toe te passen, want iedere gemeente weet precies wat er van haar verwacht wordt - gemeente is vrouwelijk. Dus ik denk dat dat helemaal geen probleem is en het moet nu gewoon ingevuld worden. Nou, zo simpel ligt het. En ik denk dat ik het daarbij kan laten, voorzitter.

De vicevoorzitter: Ik zie de heer Uppelschoten.

De heer Uppelschoten: Ja, nee...

De vicevoorzitter: Korte reactie.

De heer Uppelschoten: Het... Het is dan bijna een organisatieprobleem en als iedere gemeente weet wat zij... Hoe zij zoiets dan moet doen, dan is het duidelijk en dan moet het georganiseerd worden. Maar ik kan me ook voorstellen dat er gemeentes zijn: dat kan wel afgesproken zijn, maar daar hebben we niet zo een zin in. Want in de vrijwillige situatie waren er ook gemeentes die niet meewerkten, dus ik denk niet dat het probleem opgelost is, dat het zou kunnen optreden. Maar over het hele land wil ik het niet hebben. Ik wil het alleen over Drenthe hebben, want we hebben het hier over Drenthe, dat in de Drenthe situatie we ons best doen dat er... De formele dwang, die komt dan van de staatssecretaris, dat was duidelijk. Maar aan zo een regietafel kan ook... Wat moet ik nou zeggen? Op een vriendelijke manier zo gepraat worden dat gemeenten vinden dat ze dingen moeten doen. En mijn zorg is vooral, want ik bedoel, ik maak het nou in Tynaarlo mee. Dus dat dan in de gemeente Vries een asielzoekerscentrum moet komen doordat kleine dingen gesloten worden en het COA heeft besloten daar een groot iets te maken. En dan loopt men te hopen dat men dat niet zo een goed idee vindt. En ik denk: waar en wie kan daar nu nog iets aan doen? En als een gemeenteraad aangeeft dat ze bepaalde dingen niet willen, dat dan in principe het ook niet gebeurt. Maar ja, ik weet, de staatssecretaris kan ze altijd 'overrullen', maar het is meer een intentie van ons hoe wij in Drenthe met elkaar we omgaan.

De vicevoorzitter: Dank u. Dan wil ik nogmaals het woord geven aan de Commissaris van de Koning.

Commissaris van de Koning: Ja, fijn. Want, kijk, laten we gewoon eens tegen elkaar zeggen dat we in Drenthe gelukkig te maken hebben met hele constructieve burgemeesters en gemeenteraden, 'im Großen und Ganzen'. En dat betekent dus dat die dwang hier, denk ik, niet aan de orde hoeft te komen, omdat... Ik zeg het heel voorzichtig hoor, want het kan natuurlijk best zijn dat aan het eind van de rit het echt moeilijk wordt voor een gemeente en dan moet je altijd kijken hoe je een gemeente kan helpen om die goede invulling te geven. Maar hier in Drenthe, als we daarop focussen, stel je nou voor dat het in heel Nederland het net zo zou zijn als bij ons in Drenthe. Dan was er geen probleem, dierbare dames en heren. Punt.

De vicevoorzitter: Dan geef ik u ook weer het woord weer.

De voorzitter: Dank u wel. Nog één zin, want in de gemeente Tynaarlo is natuurlijk ook het gemeentebestuur wat dit voorstelt en zo hoort het ook. Goed. Dank u wel, voorzitter. We gaan stemmen.

De vicevoorzitter: Nee, maar...

De voorzitter: We gaan stemmen.

De vicevoorzitter: Nee, maar het is aan u.

De voorzitter: O, het is aan mij om te stemmen.

De vicevoorzitter: Ja, anders kan ik niet meedoen.

De voorzitter: O nee, anders kan de vicevoorzitter niet stemmen. Mogen we de stemming over deze motie? Voor deze motie hebben gestemd 3 leden, daartegen 38, zodat deze motie is verworpen. Mooi.

J. Motie vreemd aan de orde van de dag: Aandacht voor Oekraïne, ook na twee jaar oorlog

De voorzitter: Dan gaan we naar... Even kijken. De motie over de Aandacht voor Oekraïne, ook na twee jaar oorlog. En die motie komt van Volt en ik geef het woord aan mevrouw Kramer.

Mevrouw Kramer: Dank u wel, voorzitter. Deze motie is op initiatief van Volt opgepakt en wordt mede-ingediend door GroenLinks, PvdA, ChristenUnie en SP. Wij willen erbij stilstaan door de vlag te hijsen van Oekraïne op het moment dat het twee jaar geleden is dat de oorlog is gestart. ... ..

De voorzitter: Neem mij niet kwalijk, ik krijg in mijn oor gefluisterd - sorry, mevrouw Kramer - dat de motie van de PVV niet ingediend is. We hebben er wel over gestemd. Kijk, dit is wel heel bijzonder. Ik ga er vanuit, dierbare Statenleden, dat dit geen probleem oplevert. En de vicevoorzitter en ik gaan nog beter opletten of moties worden ingediend en deel uitmaken van de beraadslaging. Heeft u de motie bij de hand, mevrouw Kramer? Joechei. Heel goed.

Mevrouw Kramer: Natuurlijk heb ik de motie bij de hand. [Gelach] Mag ik dan nu doorgaan? Oké, even terug naar het onderwerp. Twee jaar geleden is de inval van Rusland en Oekraïne gestart. Inmiddels zijn er meer dan 10.000 burgers gedood en meer dan 20.000 mensen gewond geraakt. Dat is natuurlijk hartstikke en vanuit veel solidariteit willen wij met deze symbolische actie laten zien dat we als Drenthe, Drents Parlement, hier ons hier bewust van zijn en een dag extra hierbij stilstaan. Daarom

verzoeken wij het college om als symbolische daad van solidariteit en herdenking de Oekraïense vlag te hijsen bij het Provinciehuis als teken van steun en medeleven met het Oekraïense volk.

De vicevoorzitter: Dank u. Ook op dit onderdeel zal de Commissaris van de Koning reageren.

Mevrouw Jongman: Voorzitter, mag ik een stemverklaring afgeven? [

Mevrouw Kleine Deters: Daarna pas, zou ik zeggen.

Commissaris van de Koning: Oké. Dank voor deze motie, want wat er in Oekraïne gebeurd is natuurlijk ook echt afschuwelijk. En hier in Drenthe, en dat ligt in het verlengde van de vorige motie, worden gelukkig veel mensen uit Oekraïne opgevangen. En we hebben destijds bij de inval natuurlijk ons Provinciehuis in geel en blauw opgelicht en we hebben de vlag een hele poos op het dak gehad. Dat zou ik niet meer willen voorstellen, maar het college zegt: oordeel Staten bij deze motie. Want we willen best één dag als, hoe treurig ook, herinnering aan de inval de vlag wederom hijsen om er echt aandacht voor te blijven houden, want wat daar gebeurt is echt zo verdrietig. Dus het voltallige college zegt daar ja tegen.

De vicevoorzitter: Dank u. Wilt u er eerst nog op reageren? En daarna...

Mevrouw Kramer: Ik kan alleen maar heel blij zijn met dit antwoord. Fijn.

De voorzitter: Dan begreep ik dat er nog een stemverklaring was. Zijn er nog meerdere? Ik zie een aantal. Ja. Dan beginnen we bij de BBB.

Mevrouw Jongman: Goed. Wij geven aan iedereen in onze fractie zijn naar eigen keuze hoe met deze motie om te gaan, want wij vinden het een complexe situatie de oorlog in Oekraïne. En het is niet alleen oorlog in Oekraïne, maar in meerdere plekken in de wereld. Bij deze.

De voorzitter: Dank u. Forum voor Democratie.

Mevrouw Niessink: Dank u wel. FvD is pertinent tegen het hijsen van buitenlandse vlaggen op het Provinciehuis. Wil de fractie van Volt dan ook de Palestijnse vlag hijsen, of de Israëliëse, of misschien zelfs de Russische? Een openlijke steunbetuiging aan Oekraïne is wat ons betreft volstrekt onaanvaardbaar en wij zullen dan ook om die reden tegen deze motie stemmen.

De vicevoorzitter: PVV.

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Voorzitter, wij vinden dit ook natuurlijk een verschrikkelijke oorlog. Mijn vraag is aan Volt om allereerst de Oekraïense vlag halfstok misschien dan, vanwege alle doden die er vallen. Want het is een absoluut verschrikkelijke oorlog met veel burgerslachtoffers, maar bijvoorbeeld aan de Oekraïense kant nog meer militaire slachtoffers: per dag zo een 500 als er geen offensief is, zo een 2000 per dag aan de militaire kant van de Oekraïne, als er wel een offensief is. Voorzitter, het is helaas ook een volledig overbodige oorlog, want hoe is het allemaal zo ver gekomen? Het is allemaal begonnen met het associatieverdrag...

De vicevoorzitter: We zouden een korte stemverklaring doen en geen debat.

De heer Vorenkamp: In ieder geval, ik heb hier nog een kwartiertje spreektijd eventueel nodig om uit te leggen waarom verder. [Gelach]

De vicevoorzitter: Gaan we niet op die manier doen. Ik kijk verder. Heer Van Dekken, het CDA.

De heer Van Dekken: Voorzitter, dank u wel. Kijk, zodra het gaat over erbarmelijke omstandigheden, oorlogsgeweld en alles wat daarover te zeggen is, dan denk ik dat we het allemaal zeer betreuren en dat is ook de reden waarom de CDA-fractie voor deze motie zal stemmen. Alleen ik vraag wel even in alle redelijkheid af of dat niet ergens raakt aan ons vlaggenprotocol, want ik heb elke keer... Wij hebben elke keer weer het gevoel, wat misschien ook binnen de BBB fractie nu wel speelt, wanneer hijs je dan inderdaad de Israëlische of Palestijnse vlag halfstok, of doe je dat dan ook nog bij andere landen? Dus ik zou samen willen vatten: deze motie gaan we steunen, maar ik zou heel graag in het presidium hier nog een keer over willen spreken rondom hoe raakt dat nou aan ons vlaggenprotocol.

De vicevoorzitter: Mevrouw Kleine Deters, D66.

Mevrouw Kleine Deters: Dank u wel, voorzitter. Ook van D66 een stemverklaring. Wij zullen de motie steunen, maar wel nadat we ook intern een aardig debat hebben gehad en dat raakt een beetje de vorige sprekers. Het is verschrikkelijk, de slachtoffers in Oekraïne en Oekraïne ligt in Europa, maar laten we ook naar Palestina, Israël, Syrië, Jemen, zo kunnen we nog wel een tijdje doorgaan, heel veel landen waar slachtoffers vallen. Dus we vinden het eigenlijk ook wel wat spijtig dat Volt niet voorgesteld heeft om de vredesvlag te hijsen, ook uit een stuk solidariteit met alle andere slachtoffers, waar ter wereld. Maar we zullen voor de motie stemmen na deze stemverklaring.

De vicevoorzitter: ChristenUnie.

Mevrouw Van den Berg: Voorzitter, u kent de ChristenUnie als terughoudend als het gaat om het hijsen van allerlei vlaggen op ons Provinciehuis, maar toen bijna twee jaar geleden Rusland Oekraïne binnenviel, was dat reden om samen met andere fracties het initiatief te nemen om de vlag hier in de top te hangen. En het provinciehuis heeft zelfs een poos verlichting rondom gehad in de kleuren van de Oekraïense vlag, om te laten zien dat we pal naast Oekraïne staan in deze oorlog. Want dit is immers niet zomaar een oorlog, maar na bijna 80 jaar vrede werd Europa met deze oorlog opnieuw... Werd Europa met deze oorlog opnieuw geconfronteerd met oorlog. En deze oorlog is en blijft een bedreiging van de stabiliteit van heel Europa. Dat is dus ook de reden dat wij deze motie van harte steunen en onderstrepen.

De vicevoorzitter: Partij voor de Dieren, Statenlid Peeks.

Statenlid Peeks: Wij hadden ook even een beetje moeite met deze motie. We gaan hem wel steunen, maar... .. Ik sluit... Wij sluiten ons ook aan bij wat mevrouw Kleine Deters zegt: waarom niet de vredesvlag hijsen, omdat... Er zijn ook heel veel andere landen waar echt gruwelijke oorlogen zijn op dit moment.

De vicevoorzitter: Sterk Lokaal.

De heer Schoenmaker: Daar zit hij. De fractie van Sterk Lokaal heeft ook overwogen om deze motie wel of niet te steunen en we steunen hem graag. We hebben ook nagedacht over de situatie Gazastrook, Palestina, Israël. Alleen, wij vinden slachtoffers en een vredesvlag sowieso een goed idee. Alleen de situatie rondom Oekraïne is dat een agressor inderdaad Europa binnenvalt, eigenlijk direct onze veiligheid hier in gevaar brengt en dat wij een heel helder signaal - en met een vlag kan dat - af moeten geven dat wij 100% moeten zorgen dat wij daar wel goed uitkomen, voor de eigen vei-

ligheid hier en alle steun daar kunnen gebruiken. Ik vind overigens een vredesvlag in zijn algemeenheid een keer per jaar voor de slachtoffers, waar ook ter wereld, sowieso een goed idee. Maar ik vind het al bewonderenswaardig dat jullie deze motie voor het voetlicht brengen, want daar gaat het om.

De vicevoorzitter: Dank u. Volgens mij hebben we dan alle stemverklaringen eerst gehad. Wilde ik mevrouw Kramer nogmaals het woord geven.

Mevrouw Kramer: Allereerst dank voor al jullie reacties en de steun die ik nu al hoor. Dit is precies waarom we hem hebben ingediend en ik vind het voorstel ook van de heer Van Dekken om eens naar de vlaggenprotocol te kijken en ook de vredesvlag daarin te bekijken een heel goede suggestie, om dat in het presidium om te doen. Dat is wat ik wil zeggen. Dank in ieder geval en laten we naar het scherm gaan.

De vicevoorzitter: Dank u. Dan draag ik het voorzitterschap weer over.

De voorzitter: En dan vind ik het fijn om inderdaad samen met het presidium eens te kijken naar zo een vlaggenprotocol, want we hebben natuurlijk wel een vlaggen..., zeg maar, gebruiksaanwijzing, zou je kunnen zeggen. Maar in voorkomende gevallen vind ik het ook goed hoor dat we op deze manier eens met elkaar hierover spreken, want de buitenwereld is ook belangrijk voor de provincie Drenthe. Goed. We gaan stemmen. Voor deze motie hebben gestemd 30 leden, daartegen 6, 5 leden hebben zich onthouden, zodat deze motie is aanvaard en we de vlag hijsen. Dank.

K. Motie vreemd aan de orde van de dag: Onduidelijkheid over aanwijzing NV-gebieden

De voorzitter: Dan gaan we naar de volgende motie vreemd aan de orde van de dag en die is van de zijde van de BBB over de Onduidelijkheid over aanwijzing NV-gebieden. En ik geef de heer Vossebeld graag het woord.

De heer Vossebeld: Dank u wel, voorzitter. Al jaren worden Nederlandse boeren overstelpt met steeds strengere bemestingsnormen. Deze regels worden steeds zwaarder en onwerkbaar. Er worden in Brussel normen afgesproken, maar die gaan voorbij aan de rivierendelta waarin Nederland zich bevindt. Heel productieve grond en ja, dat moet je voeden. Het moet Rijksgeld mee, zoals de boeren zeggen. Na de afschaffing of afbouw van de derogatie van vorig jaar, komt er op 12 december vorig jaar de aanwijzing van de NV-gebieden, die op 1 januari ingaat. Dus nog minder dierlijke mest werkt daar in de NV-gebieden en dus veel hogere kosten voor mestafvoer en hele hoge kosten voor kunstmest aanvoer. Want je moet mest afvoeren en kunstmest weer aanvoeren. Heel krom. Bij wijze van aanwijzing, op basis van oude gegevens, van deze NV-gebieden vinden we uiterst discutabel, vandaar de volgende motie vreemd, die we samen met VVD indienen: constaterende dat de huidige aanwijzing van nutriënten verontreinigde gebieden, NV-gebieden, gebaseerd is op gedeeltelijk verouderde gegevens. Deze gegevens leiden tot extra beperkingen en hogere kosten voor de agrarische sector; Deze beperkingen verder gaan dan de begrenzingen die door de Europese Unie zijn gesteld; Het effect van de recent ingestelde bufferstroken nog niet bekend is; De exacte plaatsbepaling van de NV-gebieden op de gebiedskaart niet goed inzichtelijk is. Overwegende dat: een accurate en eerlijke bepaling van NV-gebieden essentieel is om zowel het milieu te beschermen, als de agrarische sector te ondersteunen; De gebruikte meetgegevens zijn verouderd en daarmee doen daarmee geen recht aan de inspanningen die door individuele landbouwers zijn geleverd om uitspoeling van nutriënten terug te dringen; Het noodzakelijk is dat nationale regelgeving in lijn is met de Europese richtlijn en niet nodig nodeloos respectief voor de agrarische sector. Spreekt uit dat: de huidige aanwijzing van NV-

gebieden onvoldoende rekening houdt met de realiteit en de effecten voor de agrarisch sector en bijgesteld dient te worden. Verzoekt de Gedeputeerde Staten: in contact te treden met het ministerie van LNV om aan te dringen om de NV-gebieden aan te wijzen op basis van actuele gegevens.

De voorzitter: En gaat over tot de orde van de dag, denk ik. De motie is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging. Dank u wel. Ik kijk naar gedeputeerde Van Dijk. Nee, natuurlijk. Gedeputeerde Otter, ga uw gang.

Gedeputeerde Otter: Ja, sommige dingen, dat is soms wel een beetje discutabel, wie gaat er precies over? Nou, ik kan alleen maar zeggen ten aanzien van deze motie, dat de problematiek bekend voorkomt. Dat is ook een klacht die ons mij ook heeft bereikt, al vanuit andere provincies. Het is... Er valt wel wat op aan te merken. Dus wat dat betreft dan... Wij voeren natuurlijk elke motie uit die hier wordt aangenomen, maar deze zullen we in ieder geval zeker uitvoeren.

De voorzitter: Dus u laat de motie oordeel Staten?

Gedeputeerde Otter: Ja.

De voorzitter: Willen woordvoerders nog iets te berde brengen? Stemverklaring? De heer Brandsema.

De heer Brandsema: Dank u wel, voorzitter. Terecht punt wat de BBB hier naar voren brengt over die NV-gebieden. We gaan er niet over als provincie, het Rijk gaat erover, maar we kunnen er natuurlijk wel wat van vinden, dat vindt de ChristenUnie ook belangrijk. En in de kamer is er in december een motie ingediend, mede namens ook onze partij, die de minister oproept om hiermee aan de slag te gaan. Omdat het natuurlijk in die zin helemaal niet uitlegbaar is dat er gebieden worden aangewezen met data van tien jaar geleden. En waarbij het zelf zo is dat de waterschappen, een aantal waterschappen die ook in Drenthe actief zijn of grondgebied hebben, juist wel die recentere gegevens hebben die laten zien dat bepaalde gebieden niet meer gelabeld zouden hoeven worden als verontreinigd gebied. Dus als de ChristenUnie de motie van de BBB kan interpreteren als een oproep richting het Rijk om hier wat mee te doen, dan vanuit die gedachte, kan de ChristenUnie deze motie steunen.

De voorzitter: Nog meer stemverklaringen? Ja. Ik zie mevrouw Kramer van Volt. Ga uw gang.

Mevrouw Kramer: Ik heb een vraag aan de indiener, mag dat ook?

De voorzitter: Dan hebben we toch weer een debatje, zal ik maar zeggen, en het ordevoorstel was nou juist dat we dat niet zouden doen. Dus als u stemverklaring heeft, dan mag het. Verder nog stemverklaringen? Dank. Dan kunnen we gaan stemmen. O, er is nog een stemverklaring.

De heer Zandvliet: Nou, het valt ons op en misschien is het dat wij toevallig gemist zijn in de mailing. Dat kan, hoor. Maar dat wat ik in mijn mailbox heb, een hele andere motie is dan die hier nu voorligt en ik heb ze net even naast elkaar gehouden. De laatste mail die ik heb gehad is een paar dagen geleden en daar is een aanpassing. Dus ik weet niet wij de enige fractie zijn, dan wil ik wel heel snel nog binnen twee minuten, daar een besluit over maken. Wat ik hiervoor heb, namelijk...

De voorzitter: Ik kijk even naar de indiener, is er iets veranderd in de motie?

De heer Vosseveld: Er is in het dictum iets veranderd, ja.

De voorzitter: Dan moeten we... Timeout. Timeout. Timeout. Goed zo. U bent een oplettend lezertje, heer Zandvliet. Dank u wel. Want blijkbaar hebben de Statenleden dan dus een versie van de motie die niet strookt met de motie die nu net is ingediend? Dat moeten we natuurlijk niet hebben. Even kijken. De motie die net is ingediend, die dekt de lading? Ja. Dan gaan we die motie vermenigvuldigen... Ja, ik ben maar even streng, hoor.

De Statengriffier: We zijn bezig om hem gewoon in het systeem te zetten, dus dan heeft iedereen hem digitaal.

De voorzitter: O, hij wordt in het systeem gezet en dan heeft u hem zo meteen digitaal. En dan gaan we zo meteen over de motie stemmen. Dus één momentje, u krijgt het zo digitaal aangeleverd. En wellicht is het handig, heer Vossebeld, voor ons allemaal, als u even vertelt waar het dictum dan veranderd is.

De heer Vossebeld: De laatste drie punten, daar zijn de laatste twee punten uitgehaald. De eerste is overgebleven. Dat is het enigste verschil.

De voorzitter: Oké. Nou, dat is wel een behoorlijk verschil natuurlijk, maar het is wel een overzichtelijk verschil, mag ik het zo formuleren? Dus dat betekent dat de oorspronkelijke motie, dat daar de laatste twee punten van geschrappt zijn, en dat is de nieuwe motie. Maar de nieuwe motie wordt nu digitaal aan u doorgezonden. En wanneer is die aangekomen? Even kijken. De heer Zandvliet. Een ordevoorstel van de zijde van de heer Zandvliet van de SP-fractie: we kunnen doorgaan met de volgende moties en dan zo meteen in een vloeiende beweging over alle moties stemmen. Hij staat er nu al in, zegt de griffier. Dan kunnen we net zo goed nu stemmen, met uw welnemen. [Geroezemoes] Oké. Nee, ik besluit nu het volgende: we gaan door met de volgende moties en straks wordt over alle moties gestemd die nog over zijn. Ja? Goed zo.

L. Moties vreemd aan de orde van de dag: Wolven

De voorzitter: Dan hebben we nu... Dan hebben we nu de motie vreemd aan de orde, of de moties vreemd aan de orde van de dag van de Partij voor de Dieren, over wolven. Ik geef het woord aan Statenlid Zuiker.

Statenlid Zuiker: Dank u wel, voorzitter. Misschien wordt het iets langer dan drie minuten voor vier moties, maar ik doe mijn best. De eerste motie gaat over de controle op de werking van de wolfwerende afrasteringen. In de discussie wordt regelmatig de term 'goedgekeurd raster' en 'goed geplaatst raster gebruikt'. Zelfs het college schrijft in hun persberichten dat de aanvallen van wolven op goed beschermd vee toenemen en gebruikt dus zelfs het woord 'zorgwekkend'. Ook wilde het college een interventie richtlijn om een wolf 'uit de populatie te nemen', zoals het eufemistisch wordt geformuleerd. Hierbij speelt de definitie van 'goed beschermd vee' een cruciale rol. En we weten ook dat slechts minimale hoeveelheid afrastering aan de norm voldoet. Laatst bleek dat sinds 2015 bij 211 schadegevallen, daarvan was maar slechts één keer een goed raster geplaatst. Dus zelfs met een goedgekeurd, goed geplaatst raster wat aan de normen van BIJ12 voldoet, betekent dat niet automatisch dat het ook heeft gewerkt. Want er kan bijvoorbeeld geen... Als er bijvoorbeeld niet genoeg of geen spanning op een afrastering staat, dan functioneert die afrastering niet en er zijn meerdere oorzaken waarom het raster toch niet functioneert. En daarom is het essentieel dat de rasters ook regelmatig gecontroleerd moeten worden. Dus dat brengt ons weer bij de vraag: wat is 'goed beschermd vee'? Met deze motie roepen we op dat BIJ12 probeert te controleren wat de situatie was van de rasters op het moment dat de wolf er wel doorheen kon komen. We snappen dat dat niet met zekerheid kan worden vastgesteld achteraf, maar omdat goed beschermd vee cruciaal is in deze discussie, willen we toch oproepen dat

BIJ12 dat wel probeert. Ik kom bij het dictum: we roepen het college op BIJ12 op te dragen een goed-gekeurd... Bij een goedgekeurd raster, dus een raster wat aan de normen van BIJ12 voldoet maar toch een wolf doorheen is gegaan, te controleren of het raster op dat moment goed geplaatst was en of er ook daadwerkelijk de juiste hoeveelheid stroom op heeft gestaan, en dit ook vast te leggen in hun rapport. En te onderzoeken of er steekproeven gedaan kunnen worden om de goedgekeurde wolfwerende rasters periodiek te controleren op hun functioneren. Dan heb ik het over voldoende stroom, geen kuilen, dat soort dingen. Dat was motie één. Motie twee...

De voorzitter: Heeft u de motie ingediend, dan maakt die deel uit van de beraadslaging. Dank u wel. Bij deze.

Statenlid Zuiker: Motie twee gaat over informatie met betrekking tot de wolf. We lezen in de media dat de Gebiedscommissie Wolf aan GS adviseert, maar als PS krijgen we daar niks van te lezen. We weten ook dat GS actief is op interprovinciaal niveau voor die interventierichtlijn wolf-vee, maar ook daar komen wij als PS niet achter wat er besproken wordt. Daarom dienen wij nu samen met D66 de motie twee in. Het dictum is: we roepen het college op de adviezen en de gespreksverslagen van de Gebiedscommissie Wolf actief met de Provinciale Staten te delen; De gespreksverslagen van die IPO-overleggen die betrekking hebben op de wolf ook actief met de Provinciale Staten te delen. ... .. Motie drie.

De voorzitter: De motie is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging.

Statenlid Zuiker: Dank u wel. In de Drents-Friese Wold is een wolvenroedel gevestigd, maar in deze omgeving worden ook reeën gedood door de mens. Die reeën, die zijn natuurlijke prooidieren voor de wolf. Dus het is vreemd dat wij als mens ons mengen in dat proces en het lijkt ons daarom nuttig te onderzoeken wat de ecologische effecten zijn als we de Drents-Friese Wold een jacht vrije regio maken. En deze motie dienen we samen met D66 in en het dictum is: We roepen het college op een pilot te starten om te onderzoeken wat de ecologische effecten zijn van een jachtvrije regio Drents-Friese Wold.

De voorzitter: Dank u wel. De motie is ingediend en maakt deel uit van de beraadslaging.

Statenlid Zuiker: Tot slot, motie vier: beschermende maatregelen als voorwaarde voor vergoeding. Het standpunt van de Partij voor de Dieren is dat alle dierhouders, bedrijfsmatig en hobbymatig, verantwoordelijk zijn voor het welzijn van hun dieren, en daarbij hoort ook zorgen dat de dieren veilig zijn. En daarna is het... Daarnaast is het ook gewoon een wettelijke verplichting. Dus los van het ethische aspect hoe je met je dieren, die afhankelijk van jou zijn, omgaat, is het een verplichting dat alle dierhouders hun dieren moeten beschermen. Deze motie hadden we in eerste instantie beperkt tot hobbyhouders, maar daar wijken we nu van af. Want de gedachte dat we het eerst hadden beperkt tot hobbyhouders was dat, wij hoeven als samenleving de risico's van een hobby niet af te dekken. Daarom vonden we het eigenlijk... Is het al vrij bijzonder dat hobbyhouders überhaupt recht hebben op subsidie voor beschermende maatregelen voor hun hobby. Maar bij nader inzien hebben we toch gekozen om in deze motie op te roepen dat we gaan onderzoeken of alle houders van hoefdieren... Aan alle houders van hoefdieren de voorwaarde kan worden gesteld dat zij zich aan de wet houden om hun dieren te beschermen. En dat vinden wij ook, want het is onterecht ten opzichte van de dierhouders die wel hun best doen om hun dieren te beschermen als er geen enkele consequenties zijn voor dierhouders die geen moeite doen. Deze motie dienen we ook samen met D66 in en het dictum is: We roepen het college op te onderzoeken of, en zo ja hoe, het nemen van wolfwerende maatregelen voorwaarde kan zijn voor het uitkeren van schadevergoeding aan hoefdierhouders; en PS hiervoor hier voor 1 mei 2024 over te informeren. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, Statenlid Zuiker. Ook deze motie... Dit is een gewijzigde motie, als ik u goed heb begrepen. Dus dat betekent, zeg ik even tegen de griffie, dat deze gewijzigde motie u ook digitaal wordt toegestuurd. En ik kijk naar gedeputeerde Van Dijk voor de beantwoording van de zijde van het college.

Gedeputeerde Van Dijk: Dank u wel, voorzitter. Gezien alle communicatie en perikelen rondom de wolf kunnen wij ons deze moties heel goed voorstellen. Ik zal daar even gewoon per motie ook kort op reflecteren. De eerste motie, daar is het zo dat dierhouders kunnen sowieso een beroep doen op onze wolvenconsulenten om een raster te plaatsen, te inspecteren en te controleren op wolfwerendheid. En na een eventuele aanval kijkt BIJ12 of er sprake is van een wolfwerend raster. Maar inderdaad, zoals u zelf al aangaf, je kunt nooit vaststellen of een raster tijdens de aanval aan de eisen voldeed. Controle vooraf en achteraf geven daarover dus nooit 100% zekerheid. En wij vinden deze motie dus overbodig en we zullen deze ontraden. Dan motie twee over de gespreksverslagen en de adviezen van de Gebiedscommissie Wolf en IPO. De verslagen van de Gebiedscommissie zijn op zich niet geheim, maar worden inderdaad nu niet-actief gedeeld op bijvoorbeeld onze website, dat is ons bekend. En het IPO, daarvan zijn alle verslagen en dergelijke wel openbaar en die kunt u ook gewoon vinden op de website van IPO, bij bestuurlijkeinformatie.nl. Dus die zijn gewoon openbaar beschikbaar. Dus deze wil ik graag laten oordeel Staten, of u daar iets mee wilt of niet. De derde motie, daarvan is het zo dat het beheer van reewild, dat is door ons neergelegd bij de Faunabeheereenheid Drenthe. En recent heeft de Faunabeheereenheid Drenthe het Faunabeheerplan voor het beheer van reewild voor de komende vijf jaar ter goedkeuring voorgelegd aan GS. We hebben dit plan goedgekeurd en de FB een ontheffing verleend voor het beheer op basis van verkeersveiligheid, zoals gebruikelijk. In het Faunabeheerplan heeft de FB ook meegenomen dat zij de komende jaren de invloed van de wolf op het beheer van reeën, gaan ze meenemen in een jaarlijkse monitoring. Het is een beetje voorbarig om vooruitlopend op die uitkomsten al nu zelf met een pilot te starten, dus die lijkt ons overbodig en die ontraden we ook. Dan de laatste motie... O ja, over het uitkeren van de schadevergoeding. Op dit moment zijn we bezig met het herzien van de subsidieregeling en één van de zaken waar we naar kijken is hoe we een prikkel kunnen geven, zodat eigenaren van alle hoefdieren die nu in aanmerking komen voor een vergoeding - en dan dus hobby zowel als bedrijfsmatig - meer preventieve maatregelen gaan nemen om hun dieren te beschermen. Dus ook deze wil ik graag oordeel Staten laten.

De voorzitter: Dank u wel, gedeputeerde Van Dijk. Zijn er stemverklaringen voordat we...? Ja. De heer Zandvliet.

De heer Zandvliet: Ik ga het bij één stemverklaring houden voor de hele hups moties. Het is eigenlijk zonde dat we vorige week een informatiesessie hadden gehad, die is geannuleerd en gaat over de wolven. We denken dat we daar veel hadden kunnen adresseren. Echter, zien we wel nut van alle vier de moties en zullen wij daarin meestemmen. Zal ik direct mijn stemverklaring doorpakken voor de motie van de BBB zijde, voorzitter?

De voorzitter: Ja, graag.

De heer Zandvliet: En wij zijn ook blij met de aangepaste motie van de BBB, dat maakt dat wij daar ook mee kunnen instemmen.

De voorzitter: Kijk, dat is nog eens kort en krachtig. Zijn er nog meer stemverklaringen? Ja. De heer Vorenkamp van de PVV?

De heer Vorenkamp: Dank u, voorzitter. Wij zullen tegen deze motie stemmen, duidelijk. De PVV Drenthe staat er helemaal anders in en wij vragen ons ook af of de Partij voor de Dieren zo langzamerhand een partij is geworden voor de wilde dieren en een niet partij voor huisdieren. De PVV heeft een motie ingediend in 2022, die is aangenomen in de Staten en die motie, die heeft de strekking om wolven te gaan beheren. En onze vraag aan GS is dus... Ja, we mogen geen discussie voeren, maar ik vraag hem toch maar even. Ik stel toch die vraag maar: wanneer begint Drenthe met het beheer en afschieten van wolven? Want in Gelderland horen we inmiddels...

De voorzitter: Ja, maar dit is geen stemverklaring. Sorry, heer Vorenkamp. Een stemverklaring Oké. Dit was de stemverklaring van de heer Vorenkamp. Verder nog stemverklaringen? Dat is niet het geval. O, neem me niet kwalijk. De heer Bos, neem me niet kwalijk. Ga uw gang. GroenLinks.

De heer Bos: Dank u wel, voorzitter. GroenLinks geeft graag steun aan alle vier de moties die eigenlijk voorliggen. Ik woon dan in Koekange en ik heb laatst... Het is inderdaad een bewerkelijk proces om zelf de paarden goed... Ja, precies. Dank u wel, Anry, voor het weer onderbreken van mijn betoog. Het is een behoorlijk bewerkelijk proces om de paarden in een goede omheining te krijgen. Maar als ik rond fiets, dan zie ik duidelijk dat er nog geen duidelijk incentive is naar al die schapenhouders om hun eigen hoefdieren goed te beveiligen. Dus vandaar dat ik eigenlijk steun heb voor alle vier de moties. Er moet echt wat meer gebeuren om die dieren te beschermen.

De voorzitter: Dank. Dat waren de stemverklaringen. Dan kunnen wij nu gaan stemmen en dan stemmen we eerst nog over de motie van de zijde... Even kijken. Van de BBB, over Onduidelijkheid over aanwijzing NV-gebieden. Agendapunt K. Als het goed is, heeft u die nu allemaal digitaal toegestuurd gekregen. Voor deze motie hebben gestemd 37 leden, daartegen 4, zodat deze motie is aanvaard.

De voorzitter: Dan gaan we nu stemmen over de moties vreemd aan de orde van de dag van de Partij voor de Dieren. En dan beginnen we met de eerste motie over de Controle werking wolfwerende af-rastering. Voor deze motie hebben gestemd 6 leden, daartegen 34, 1 stemonthouding, zodat deze motie is verworpen.

De voorzitter: Dan de tweede motie over Informatie met betrekking tot de wolf actief met PS delen. Voor deze motie hebben gestemd 21 leden, daartegen 20, zodat deze motie is aanvaard.

De voorzitter: Dan, de pilot Stoppen met reeënjacht in Drents-Friese Wold. Voor deze motie hebben gestemd 11 leden, daartegen 30, zodat deze motie is verworpen.

De voorzitter: En tot slot, de Beschermende maatregelen voorwaarden voor alle dierhouders, zeg ik dan maar even korthedshalve. Voor deze motie hebben gestemd 8 leden, daartegen 33, zodat deze motie is verworpen.

M. Sluiting

De voorzitter: Statenleden, wij zijn aan het eind gekomen, en overigens ook leden van GS en mensen die nog op de publieke tribune zitten, en mensen die met ons meekijken, we zijn aan het eind gekomen van onze Statenvergadering. Ik dank u allen rechthartelijk. Ik hoop u snel weer te zien en wens u wel thuis.